

Μαρία Κ. Βεργέτη

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
και
ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Αλεξανδρούπολη, 2018

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

σελίδα

A. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	
1. Ατομικά Βιογραφικά Στοιχεία	4
2. Σπουδές	4
3. Ακαδημαϊκές Θέσεις	5
4. Δημοσιευμένο Επιστημονικό/Ερευνητικό Έργο	5
4.1. Βιβλία	5
4.2. Επιμέλεια Βιβλίων	6
4.3. Άρθρα σε Ξενόγλωσσα Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές	6
4.4. Άρθρα σε Ελληνικά Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές	6
4.4.1. Άρθρα στην Αγγλική Γλώσσα	6
4.4.2. Άρθρα στην Ελληνική Γλώσσα	7
4.5. Συμμετοχή σε Ξενόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές	7
4.6. Συμμετοχή σε Ελληνόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές	7
4.7. Συμμετοχή σε Βιβλία και Συλλογικούς Τόμους με Επιμελητές/Κριτές	8
4.8. Διδακτορική Διατριβή	10
5. Επιστημονικά Συνέδρια και Ημερίδες	10
5.1. Εισηγήσεις σε Επιστημονικά Συνέδρια και Ημερίδες Εξωτερικού με Κριτές	10
5.2. Εισηγήσεις σε Επιστημονικά Συνέδρια και Ημερίδες Εσωτερικού με Κριτές	12
5.3. Πρόεδρος Επιστημονικών Επιτροπών Συνεδρίων	17
5.4. Συμμετοχή σε επιστημονικές/οργανωτικές επιτροπές συνεδρίων (Ενδεικτικές Αναφορές)	17
6. Ερευνητικά Προγράμματα	18
6.1. Συμμετοχή σε Προγράμματα Φορέων και Ιδρυμάτων του Εξωτερικού	18
6.2. Συμμετοχή σε Προγράμματα Φορέων και Ιδρυμάτων του Εσωτερικού	18
6.2.1. Επιστημονικώς Υπεύθυνη	18
6.2.2. Συμμετοχή σε Ερευνητικά Προγράμματα	19
7. Αναγνώριση του Επιστημονικού Έργου	20
7.1. Ετεροαναφορές	20
7.1.1. Αναφορές που Εντοπίζονται με τη Βοήθεια του Διαδικτύου	20
7.1.2. Ενδεικτικές Αναφορές που δεν Έχουν Καταγραφεί στο Διαδίκτυο	27
7.2. Κριτής	35
7.3. Διευθυντής Επιστημονικής Σειράς σε Εκδοτικό Όικο	35
8. Διδακτικό Έργο	35
8.1. Α.Ε.Ι. ως μέλος Δ.Ε.Π./Χρόνος Διδασκαλίας σε Προπτυχιακά και Μεταπτυχιακά Προγράμματα	35
8.2. Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών	36
8.2.1. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	36
8.2.2. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	39
8.2.3. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	39
8.3. Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών	40
8.3.1. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	40

8.3.2. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	46
8.4. Επόπτης Διδακτορικών Διατριβών	47
8.5. Επόπτης Μεταπτυχιακών Εργασιών/ Επόπτης Πτυχιακών Εργασιών (Ενδεικτικές Αναφορές Πτυχιακών Εργασιών)	48
8.6. Εκπαιδευτικά Προγράμματα	49
8.7. Τ.Ε.Ι.	51
8.8. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	51
8.9. Μεταπτυχιακή Υπότροφος (Ελλάδα και Η.Π.Α.)	51
9. Διοικητικό Έργο (Ενδεικτικές Αναφορές)	51
10. Παρέμβαση στην Ευρύτερη Κοινωνία με Εισηγήσεις σε Επιστημονικούς/Κοινωνικούς Φορείς, σε μη Επιστημονικά Συνέδρια, Πολιτιστικές Εκδηλώσεις κ.α. (Ενδεικτικές Αναφορές)	52
11. Άλλο Έργο	58
11.1. Προλογικά σημειώματα	59
11.2. Βιβλιοκρισίες	59
11.3. Άρθρα σε Βιβλία και Συλλογικούς Τόμους που Αποτελούνται στο Μεγαλύτερο Τμήμα τους από Ήδη Δημοσιευμένα Κείμενα	59
11.4. Συμμετοχή σε Μελέτες	61
11.5. Αδημοσίευτες Μελέτες	61
11.6. Ενδεικτικές Αναφορές Δημοσιεύσεων σε μη Επιστημονικά Περιοδικά, σε Αφιερώματα και σε Εφημερίδες	62
11.7. Λογοτεχνικό Έργο	63
Β. ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	64
Βιβλία	65
Επιμέλεια Βιβλίων	74
Άρθρα σε Ξενόγλωσσα Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές	76
Άρθρα σε Ελληνικά Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές	79
Συμμετοχή σε Ξενόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές	81
Συμμετοχή σε Ελληνόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές	84
Συμμετοχή σε Βιβλία και Συλλογικούς Τόμους με Επιμελητές/Κριτές	89
Διδακτορική Διατριβή	99

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

1. ΑΤΟΜΙΚΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όνομα:	Μαρία Κ. Βεργέτη
Τόπος Γέννησης:	Κομοτηνή
Ημερομηνία Γέννησης:	24.6.1958
Ακαδημαϊκή θέση:	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (Φ.Ε.Κ. 373/24.4.2015, τ. τρίτο)
Τηλέφωνο:	25510-30073, 6944188604
E-Mail:	mvergeti@eled.duth.gr

2. ΣΠΟΥΔΕΣ

2.1. Διδακτορικό Κοινωνιολογίας. Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, Ιούνιος 1993.

2.2. Μεταπτυχιακός τίτλος Master of Arts Κοινωνιολογίας/ Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου της Γουέστ Βιρτζίνια των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, Δεκέμβριος 1984. Ο τίτλος αυτός έχει αναγνωρισθεί από το ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. ως μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών Πανεπιστημίου, το οποίο είναι ομοταγές προς τα ελληνικά Α.Ε.Ι.

2.3. Πτυχίο Bachelor of Arts Παιδοψυχολογίας και Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου της Μινнесότα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, Ιούνιος 1983. Το πτυχίο αυτό έχει αναγνωρισθεί από το ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. ως ισότιμο και αντίστοιχο προς τα απονεμόμενα από το τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

2.4. Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ψυχικού, Ιούνιος 1978.

2.5. Απόφοιτος 1ου Τοσσιτσείου Αρσακείου Λυκείου Εκάλης, Ιούνιος 1976.

Όλοι οι τίτλοι σπουδών έχουν τον βαθμό ή τον χαρακτηρισμό «Άριστα».

3. ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

3.1. Μέλος της Επιτροπής Ερευνών και Διαχείρισης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (2018-σήμερα, τοποθέτηση από τη Σύγκλητο).

3.2. Μέλος της Μονάδας Διασφάλισης Ποιότητας για τις Σπουδές στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (2016-σήμερα, τοποθέτηση από τη Σύγκλητο).

3.3. Διευθύντρια και υπεύθυνη οικονομικής διαχείρισης του διετούς Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο "Έτερότητα και Παιδαγωγική του Θεάτρου" από το 2016-σήμερα (εκλογή και α) απόφαση ΓΣΕΣ του ΠΤΔΕ του ΔΠΘ κατά την υπ' αριθμ. 4/19.01.2016 συνεδρίασή της, β) απόφαση ΓΣΕΣ του ΠΤΔΕ του ΔΠΘ το 2018 για δύο επιπλέον έτη θητείας). Ο πρώτος κύκλος του Π.Μ.Σ. λειτουργεί από 1.9.2016. Ο δεύτερος κύκλος του Π.Μ.Σ. λειτουργεί από 1.9.2017.

3.4. Διευθύντρια του Σπουδαστηρίου «Κοινωνικές Ομάδες και Παιδαγωγική του Θεάτρου» (εκλογή και απόφαση ΓΣ του ΠΤΔΕ του ΔΠΘ κατά την αριθμ. 6/22.03.2016 συνεδρίασή της) από το 2016 μέχρι σήμερα.

3.5. Αναπληρώτρια Πρόεδρος της Ειδικής Επιστημονικής Επιτροπής για την Παιδαγωγική και Διδακτική Επάρκεια του Δ.Π.Θ. από το 2016 μέχρι σήμερα (εκλογή).

3.6. Αντιπρόεδρος υπεύθυνη επί ακαδημαϊκών θεμάτων του Διδασκαλείου «Θεόδωρος Κάστανος» του Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.(εκλογή, Φ.Ε.Κ. 402/7.9.2009) για το ακαδημαϊκό έτος 2009-2010.

3.7. Αναπληρωματικό μέλος στη Σύγκλητο το ακαδημαϊκό έτος 2002-2003 (τοποθέτηση).

4. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

4.1. Βιβλία

4.1.1. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Εικόνες από την πολυπολιτισμική Θράκη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, 2017.

4.1.2. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Οδηγός για συγγραφείς επιστημονικών κειμένων*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, 2017.

4.1.3. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Χρονολόγιο και εργογραφία Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου- Κάνεως*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Αδελφοί Κυριακίδη, 2002.

1η ανατύπωση, 2014.

4.1.4. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Παλιγγόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999.

2^η έκδοση αναθεωρημένη, 2003. 3^η έκδοση, 2010. 4^η έκδοση (από άλλο εκδοτικό οίκο, από εκδ. Κυριακίδη), 2015).

4.1.5. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1994. 2^η έκδοση, 2000.

4.2. Επιμέλεια Βιβλίων

Βεργέτη, Μαρία Κ., επιμ. *Ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση, 1985-1995: Ζητήματα στέγασης, απασχόλησης, ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1998.

4.3. Άρθρα σε Ξενόγλωσσα Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές

4.3.1. Vergeti, Maria. “Waves of immigration of Greeks from the former Soviet Union in the 20th century”. *Phasis* 13-14 (2010-2011): 435-441.

4.3.2. Vergeti, Maria. “Familles et liens communautaires: des facteurs de maintien de l’identité collective dans un environnement multiculturel à l’intérieur des limites de l’État-nation. Le cas des Grecs originaires du Pont dans le département de Xanthi”. *Champs Helléniques Modernes et Contemporains* 6 (2007) : 455-466. (Το τεύχος 6 έχει τίτλο *Arméniens et Grecs en diaspora: approches comparatives* και αποτελεί Actes du colloque européen et international organisé à l’École française d’Athènes 4-7 octobre 2001).

4.3.3. Vergeti, Maria. “Pontic Greeks from Asia Minor and the Soviet Union: Problems of Integration in Modern Greece”. *Journal of Refugee Studies* Volume 4 Number 4 (1991): 382-394.

4.4. Άρθρα σε Ελληνικά Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές

4.4.1. Στην Αγγλική Γλώσσα

4.4.4.1. Vergeti, Maria. “The effects of the 21st century depression on the positive achievements of 20th century educational reforms in Greece”. *Mare Ponticum* Vol. 4 Issue 4 (2014):76-83. Accessed in <http://mareponticum.bscc.duth.gr/>

4.4.2. Στην Ελληνική Γλώσσα

4.4.2.1. Βεργέτη, Μαρία. «Η ποντιακή ταυτότητα της τρίτης γενιάς». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών* τ. 9 (1992): 79-96.

4.4.2.2. Δουκάκης, Ντάντης-Λάζαρος και Μαρία Βεργέτη. «Ιστορικό του θεσμού τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα». *Σύγχρονη Εκπαίδευση* 25 (ΝΟΕ.-ΔΕΚ. 1985): 39-45 και 26 (Ιαν.-Φεβρ. 1986): 34-39.

4.5. Συμμετοχή σε Ξενόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές

4.5.1. Vergeti, Maria, Chrysi Charalampidou, and Eirini Theofilidou. "Techniques and ethics of the evaluation of elementary schoolchildren's educational performance in Greece in the period 1945-2008", 79-83, in Aleksandra Pejatovic, ed. *14th International Conference. Evaluation in Education in the Balkan Countries. Education and Pedagogy in Balkan Countries* 12 (2011). Belgrade: University of Belgrade - Ministry of Education and Science Republic of Serbia.

4.5.2. Kedraka, Katerina, Milica Marusic, and Maria Vergeti. "ICT in teachers' in-service training programs: a comparative research in Greece and Serbia", 328-332, in Rossitsa Penkova, Violeta Mircheva, Nikolina Tsvetkova, and Mirena Legurska, eds. *ICT in the Education of the Balkan Countries. Education and Pedagogy in Balkan Countries* 11 (2010). Varna: Balkan Society for Pedagogy and Education.

4.5.3. Charalampidou, Effrosini, and Maria Vergeti. "New technologies and creative learning: educational software and edutainment from students of primary schools", 462-468, in Rossitsa Penkova, Violeta Mircheva, Nikolina Tsvetkova, and Mirena Legurska, eds *ICT in the Education of the Balkan Countries. Education and Pedagogy in Balkan Countries* 11 (2010). Varna: Balkan Society for Pedagogy and Education.

4.5.4. Vergeti, Maria. "Education of Pomaks", 749-756, in Athina A. Sipitanou, and Natasha Galevska Angeloska, eds. *12th International Conference on Inclusive Education in the Balkan Countries. Education and Pedagogy in Balkan Countries* 10 (2008). Thessaloniki: Balkan Society for Pedagogy and Education - Publishing House Kyriakidis Brothers.

4.6. Συμμετοχή σε Ελληνόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές

4.6.1. Βεργέτη, Μαρία. «Ο Πολιτισμός ως στοιχείο ισχυροποίησης της ανατολικορωμυλιώτικης ταυτότητας στον ελλαδικό χώρο», 11-17, στο Γιάννης

Πραντσιδής, επιμ. *Όψεις λαϊκού πολιτισμού της Ανατολικής Ρωμυλίας: Μουσική, χορός, ενδυμασία*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, 2017.

4.6.2. Βεργέτη, Μαρία. «Από τα Διδασκαλεία του 19^{ου} αιώνα στα Διδασκαλεία του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα: από τη βασική επαγγελματική κατάρτιση στη μετεκπαίδευση», 241-249, στο Ελένη Ελένη Ταρατόρη, επιμ. *Διδασκαλεία: παρελθόν, παρόν και μέλλον*. Πανελλήνιο Συνέδριο. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2009.

4.6.3. Βεργέτη, Μαρία. «Η δεύτερη γενιά των προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας στην Ελλάδα: η περίπτωση της Αιγείρου Ροδόπης», 275-291, στο Παύλος Αλμπανούδης, και Γιάννης Μηνούδης, επιμ. *Ανατολική Ρωμυλία: ιστορία και πολιτισμός*. 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2009.

4.6.4. Βεργέτη, Μαρία. «Βιβλιοθήκες της Αργυρούπολης του Πόντου: η διαδικασία καταγραφής και περιγραφής των βιβλίων τους μέσα από το ανέκδοτο έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως», 77-87, στο Ελένη Ταρατόρη, επιμ. *Προσωπικότητες της Παιδείας στο χώρο της Θράκης: η ζωή και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως*. Ημερίδα. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2005.

4.7. Συμμετοχή σε Βιβλία και Συλλογικούς Τόμους με Επιμελητές/Κριτές

4.7.1. Βεργέτη, Μαρία και Φρόσω Χαραλαμπίδου. «Παιδιά, συλλογική ταυτότητα και εκπαιδευτική διαδικασία», 456-479, στο Θεόδωρος Β. Θάνος, επιμ. *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Ερευνών απάνθισμα*. Αθήνα: Gutenberg, 2015.

4.7.2. Βεργέτη, Μαρία. «Η κοινωνία της Θράκης στον 20ό αιώνα», 450-472, στο Μαρία Θανοπούλου, Μαρία Πετμεζίδου, και Μαρία Στρατηγάκη, επιμ. *Όψεις κοινωνικής δυναμικής: Μελέτες χαριστήριες στην Καθηγήτρια Κούλα Κασιμάτη*. Αθήνα: Gutenberg, 2011.

4.7.3. Βεργέτη, Μαρία Κ. «Οι ποντιακοί οικισμοί του νομού Ξάνθης. Εικοστός και εικοστός πρώτος αιώνας», 11-25, στο Θανάσης Μουσόπουλος, επιμ. *Ποντίων Διαδρομές*. Ξάνθη, 2009.

4.7.4. Βεργέτη, Μαρία. «Οι κοινωνικές ομάδες της Ξάνθης», 227-229, στο Δημήτρης Α. Μαυρίδης, επιμ. *Ξάνθη: η πόλη με τα χίλια χρώματα*. Ξάνθη: Δήμος Ξάνθης και Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης, 2008.

4.7.5. Βεργέτη, Μαρία. «Η Αδελφότης Οφφικιάλων της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας "Παναγία η Παμμακάριστος": ιστορικές και κοινωνικές παράμετροι», 219-234, στο *Σπουδή στην κατακόρυφη και οριζόντια κοινωνικότητα*:

Τιμητικός τόμος στον Ομότιμο Καθηγητή Βασίλειο Τ. Γιούλτση. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2007.

4.7.6. Βεργέτη, Μαρία. «Θεσμός», 322-324, και «Κοινωνικός έλεγχος», 380-381, στο Παναγιώτης Δ. Ξωχέλλης, επιμ. *Λεξικό της Παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2007.

4.7.7. Βεργέτη, Μαρία. «Κοινωνικοί Φορείς», 103-113, στο Παρύσατις Παπαδοπούλου-Συμεωνίδου. *Πρόγραμμα στέγασης και επαγγελματικής ενσωμάτωσης Ομογενών στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης: η περίπτωση δυτικών Δήμων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999.

4.7.8. Βεργέτη, Μαρία. «Υπηρεσίες υποστήριξης Ομογενών: νομικό πλαίσιο και πρακτική», 301-314, στο Παρύσατις Παπαδοπούλου-Συμεωνίδου. *Πρόγραμμα στέγασης και επαγγελματικής ενσωμάτωσης Ομογενών στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης: η περίπτωση δυτικών Δήμων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999.

4.7.9. Vergeti, Maria. “L’ identité pontique en Grèce: le lien des générations avec leur territoire de référence”, 201-212, in *Les Grecs pontiques: diaspora, identité, territoires* (Sous la direction de Michel Bruneau). Paris: CNRS Editions, 1998.

Το βιβλίο έχει μεταφραστεί στα ελληνικά. Εκδόθηκε το 2000 από τις εκδόσεις Ηρόδοτος με τον τίτλο *Η διασπορά του ποντιακού ελλητισμού*.

4.7.10. Βεργέτη, Μαρία. «Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση και κοινωνικός αποκλεισμός», 89-98, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή. *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μαθητές που κατάγονται από τον Πόντο (προϋποθέσεις-προβλήματα-προτάσεις)*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΟΕΔΒ, 1994.

4.7.11. Βεργέτη, Μαρία. «Σύντομη ιστορική αναδρομή», 21-36, στο Κούλα Κασιμάτη. *Πολιτικοί Πρόσφυγες από τις ανατολικές χώρες: Κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελλητισμού, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, 1993.

4.7.12. Βεργέτη, Μαρία. «Σύντομη αναδρομή στην ιστορία του ποντιακού ελλητισμού της πρώην Σοβιετικής Ένωσης», 25-29, στο Κούλα Κασιμάτη, Βασίλης Μάος, Βλάσης Αγτζίδης, Μαρία Βεργέτη, και Αντώνης Ραγκούσης. *Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: Κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελλητισμού, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, 1992.

4.7.13. Αποστολίδης, Λ., Ν. Δουκάκης, Μ. Βεργέτη, Α. Λάμπρου, και Σ. Τσολακίδου. *Τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση-Επιμόρφωση-Απασχόληση*. Αθήνα: ΚΕΜΕΤΕ/ΓΣΕΕ, 1988.

4.8. Διδακτορική Διατριβή

Βεργέτη, Μαρία Κ. *Εθνοτοπική ταυτότητα: Η περίπτωση των Ελλήνων του Πόντου*. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο, 1993.

<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/2548> και

<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/2548#page/1/mode/2up>

Το μεγαλύτερο τμήμα της διατριβής, με μικρές διορθώσεις, περιλαμβάνεται στο βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: Διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1994.

5. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΙΔΕΣ

5.1. Εισηγήσεις σε Επιστημονικά Συνέδρια και Ημερίδες Εξωτερικού με Κριτές

5.1.1. Εισήγηση με τίτλο "Φλορίν Μαρινέσκου: Ένας σημαντικός σύγχρονος ερευνητής και διανοούμενος ρουμανικής και ελληνικής καταγωγής με μεγάλη συμβολή στη μελέτη και δημοσίευση των ρουμανικών εγγράφων που φυλάσσονται στο Άγιο Όρος" στο Διεθνές Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στις 3-5 Νοεμβρίου 2016 στο Ιάσιο Ρουμανίας με θέμα: *Ο ελληνικός παραδοσιακός πολιτισμός στο ευρωπαϊκό πλαίσιο: Σχέσεις με το ρουμανικό και σλαβικό κόσμο. Ο πολιτιστικός άξονας Άθως-Αθήνα-Σόφια-Βουκουρέστι-Ιάσιο-Κίεβο-Μόσχα*. Το Συνέδριο διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο Alexandru Ioan Cuza του Ιασίου (Φιλολογική Σχολή, Τμήμα Ξένων Γλωσσών και Λογοτεχνιών, Έδρα Σλαβικών Σπουδών, Λεκτοράτο Νεοελληνικών Σπουδών).

5.1.2. Εισήγηση με θέμα "Waves of emigration of Greeks from the former Soviet Union in the 20th century: the collective identity of the immigrants and their cultural impact on the broader society" στο διεθνές συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην Τιφλίδα, Γεωργία, από τις 5 μέχρι και τις 7 Οκτωβρίου 2011 με θέμα *Greek Civilization and Dialogue Between Cultures*. Το συνέδριο διοργάνωσαν το Ινστιτούτο Κλασικών, Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Κρατικού Πανεπιστημίου

Τιφλίδας και το Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

5.1.3. Εισήγηση με θέμα “Techniques and Ethics of the Evaluation of Elementary Schoolchildren's Educational Performance in Greece in the period 1945 to 2008” στο 14ο Διεθνές Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι, Σερβία, από τις 16 μέχρι τις 18 Ιουνίου 2011 με θέμα *Evaluation in Education in Balkan Countries*. Το Συνέδριο διοργάνωσε η Balkan Society for Pedagogy and Education. Η εισήγηση είναι κοινή με τις Chrysi Charalampidou και Eirini Theofilidou.

5.1.4. και **5.1.5.** Εισηγήσεις στο 13ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα *ICT in the Education of the Balkan Countries* που πραγματοποιήθηκε στη Βάρνα, Βουλγαρία, στις 17-19 Ιουνίου 2010. Συμμετοχή με δύο εισηγήσεις με τους αντίστοιχους τίτλους: “New Technologies and Creative Learning: Educational Software and Edutainment from Students of Primary Schools” και “ICT In-Service Teacher Training Programs: a Comparative Research in Greece and Serbia”. Η πρώτη εισήγηση ήταν κοινή με την Effrosini Charalampidou και η δεύτερη ήταν κοινή με τις Katerina Kedraka και Milica Marusic. Το Συνέδριο διοργάνωσε η Balkan Society for Pedagogy and Education και το University of Belgrade.

5.1.6. Εισήγηση με τίτλο “Education of Pomaks in Greece” στο 12ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα *Inclusive Education in the Balkan Countries: Policy and Practice* που πραγματοποιήθηκε από την Balkan Society for Pedagogy and Education και το University St. Cyril and Methodius-Skopje, Faculty of Philosophy-Institute of Pedagogy, στην Οχρίδα, Σκόπια, από τις 25 μέχρι τις 28 Ιουνίου 2009.

5.1.7. Εισήγηση με τίτλο “Media and Lifelong Education as significant factors in enhancing the quality of life of Pomak women in Greece” στο 1st ISA (International Sociological Association) Forum of Sociology που πραγματοποιήθηκε από την International Sociological Association στη Βαρκελώνη από τις 5 μέχρι τις 8 Σεπτεμβρίου 2008.

5.1.8. Παρουσίαση με τίτλο “Pontian Greeks from Asia Minor and the Soviet Union: Problems of Integration in Modern Greece” στην ημερίδα για την Οδύσσεια των Ποντίων Ελλήνων που διοργάνωσε στην Οξφόρδη το Refugee Studies Programme του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης στις 24 Νοεμβρίου 1990.

5.2. Εισηγήσεις σε Επιστημονικά Συνέδρια και Ημερίδες Εσωτερικού με Κριτές

5.2.1. Εισήγηση με τίτλο «Παρουσίαση του έργου του Ιωάννης Μητράκα» στο 1^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην Αλεξανδρούπολη από τις 22 μέχρι και τις 25 Ιουνίου 2017 με θέμα *Τέχνες και Εκπαίδευση*. Το συνέδριο διοργάνωσε το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ετερότητα και Παιδαγωγική του Θεάτρου» του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

5.2.2. Εισήγηση με τίτλο «Διατροφικές συνήθειες, κοινωνική συνοχή και συλλογική ταυτότητα Ελλήνων καταγωγής από την Ανατολική Ρωμυλία (νότια Βουλγαρία)» στο 1^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην Αλεξανδρούπολη από τις 22 μέχρι και τις 25 Ιουνίου 2017 με θέμα *Τέχνες και Εκπαίδευση*. Το συνέδριο διοργάνωσε το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ετερότητα και Παιδαγωγική του Θεάτρου» του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Η εισήγηση είναι κοινή με Κυριακή Καρατζούνη.

5.2.3. Εισήγηση με τίτλο "Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως διαδικασία ισχυροποίησης της συλλογικής ταυτότητας: η περίπτωση των αραβόφωνων Χριστιανών Ορθόδοξων στην Παλαιστίνη και στην Ελλάδα" στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα *Η Νέα Ελληνική Γλώσσα στον Παρευξείνιο Χώρο και στα Βαλκάνια που πραγματοποιήθηκε στην Κομοτηνή από τις 30 Σεπτεμβρίου 2016 μέχρι και τις 2 Οκτωβρίου 2016*. Το συνέδριο διοργάνωσαν τα Τμήματα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών, Ελληνικής Φιλολογίας, Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και το Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

5.2.4. Εισήγηση με τίτλο «Συλλογική ταυτότητα σε παιδιά και εκπαιδευτική διαδικασία» στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης με θέμα *Η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Παρόν και Προοπτικές που πραγματοποιήθηκε στα Ιωάννινα στις 16-17 Οκτωβρίου 2014*. Το Συνέδριο διοργάνωσαν το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και η Ελληνική Κοινωνιολογική Εταιρεία. Η εισήγηση είναι κοινή με Φρόσω Χαραλαμπίδου.

5.2.5. Εισήγηση με τίτλο «Προσκυνήματα (θρησκευτικά μνημεία) και διαδικασίες προσέγγισης του Θανάτου και της Αθανασίας, της Πτώσης και της Ανάστασης» στο Διεθνές Συνέδριο που διοργανώθηκε προς τιμήν του L.V. Thomas με θέμα *Επικοινωνιακά Μέσα και Εξουσία: Κοινωνιο-ανθρωπολογία της σύγχρονης πολιτικής*, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 22 και 23 Ιανουαρίου 2014. Το συνέδριο διοργάνωσαν τα Τμήματα Κοινωνιολογίας και Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, το Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, η Διεθνής Εταιρία Κοινωνιολογίας (ISA) και άλλοι φορείς.

5.2.6. Εισήγηση με τίτλο «Ο πολιτισμός ως στοιχείο ισχυροποίησης της ανατολικορωμυλιώτικης ταυτότητας στον ελλαδικό χώρο» στην Ημερίδα με θέμα *Ανατολική Ρωμυλία (Βόρεια Θράκη): Όψεις πολιτισμού (Τραγούδι-Μουσική-Χορός-Ενδυμασία)*, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 23 Μαρτίου 2013. Την ημερίδα διοργάνωσαν η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ανατολικής Ρωμυλίας και το Ιερό Ίδρυμα Ανατολικορωμυλιωτών «Αγία Τριάδα».

5.2.7. Εισήγηση με τίτλο «Κοινωνία και Εκπαίδευση» στην Ημερίδα με θέμα *Παιδαγωγική και Κοινωνικές Επιστήμες* που πραγματοποιήθηκε στην Αλεξανδρούπολη στις 28 Μαρτίου 2012. Την ημερίδα διοργάνωσαν το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και η Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας.

5.2.8. Εισήγηση με τίτλο «Από τα Διδασκαλεία του 19^{ου} αιώνα στα Διδασκαλεία του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα: Από τη βασική επαγγελματική κατάρτιση στη μετεκπαίδευση» στο Συνέδριο με θέμα *Διδασκαλεία: Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον* που πραγματοποιήθηκε από το Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης του Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. «Θεόδωρος Κάστανος», την Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας και το ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης, στην Αλεξανδρούπολη, από τις 29 μέχρι τις 30 Μαΐου 2009.

5.2.9. Εισήγηση με τίτλο «Κοινωνική αλλαγή και γυναικεία ταυτότητα: Η περίπτωση των γυναικών πομακικής καταγωγής στη Θράκη» στο Συνέδριο με θέμα *Στοχευμένες δράσεις Κοινωνικής Πρόνοιας και Αλληλεγγύης και Πρόνοιας* που διοργανώθηκε από το Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου-Λέσβου «Η Θεομήτωρ» στη Μυτιλήνη από τις 5 μέχρι τις 7 Δεκεμβρίου 2008.

5.2.10. Εισήγηση με τίτλο «Έκδηλες και άδηλες λειτουργίες του θεσμού της εκπαίδευσης πολιτισμικών μειονοτήτων στη Θράκη» στην Ημερίδα με Διεθνή Συμμετοχή με θέμα *Διαχείριση της Πολιτισμικής Ετερότητας στην εκπαίδευση* που

πραγματοποιήθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δ.Π.Θ. στην Αλεξανδρούπολη, στις 3 Δεκεμβρίου 2008.

5.2.11. Εισήγηση με τίτλο «Εκπαίδευση ενηλίκων στην ορεινή Ξάνθη: η περίπτωση των γυναικών της Κοτύλης» στην Ημερίδα με θέμα *Εκπαίδευση Ενηλίκων* που συνδιοργάνωσαν το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και το Παράρτημα Θράκης της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος στην Αλεξανδρούπολη, στις 8 Απριλίου 2008.

5.2.12. Εισήγηση με τίτλο «Η δεύτερη γενιά των προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας στην Ελλάδα: η περίπτωση της Αιγείρου Ροδόπης» στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ανατολικορωμυλιωτών με θέμα *Ανατολική Ρωμυλία (Βόρεια Θράκη): Ιστορία και Πολιτισμός* που διοργάνωσε η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ανατολικής Ρωμυλίας στην Κομοτηνή από τις 4 μέχρι τις 6 Απριλίου 2008.

5.2.13. Παρουσίαση με τίτλο “Changes in the Composition of Student Population in the Region of Thrace, Greece” στο 27^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας με θέμα *Promoting the well-being of children and youth: A challenge for the school, the family and the school psychologist*, που διοργάνωσαν στην Αθήνα οι φορείς International School Psychology Association και Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με τους φορείς Hellenic Psychological Society, Association of Greek Psychologists, Division of School Psychology of the Hellenic Psychological Society, Greek Association of School Psychologists, από τις 13 μέχρι και τις 17 Ιουλίου 2005.

5.2.14. και **5.2.15.** Δύο εισηγήσεις με τους αντίστοιχους τίτλους «Η προσωπικότητα του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» και «Βιβλιοθήκες της Αργυρούπολης του Πόντου: η διαδικασία καταγραφής και περιγραφής των βιβλίων τους μέσα από το ανέκδοτο έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» στην Ημερίδα με θέμα *Προσωπικότητες της Παιδείας στο χώρο της Θράκης: η ζωή και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως*, που διοργάνωσαν στην Αλεξανδρούπολη το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και το Παράρτημα Θράκης της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος στις 13 Απριλίου 2005. Η πρώτη παρουσίαση δημοσιεύτηκε στο μεγαλύτερο τμήμα της με ομώνυμο τίτλο στη μηνιαία εφημερίδα *Εύξεινος Πόντος* 103 (Αύγουστος 2005): 10-12.

5.2.16. Παρουσίαση με τίτλο «Ελεύθερος χρόνος: αγαθό για όλους τους νέους;» στο στρογγυλό τραπέζι με θέμα *Ηλεκτρονικά μέσα και μεταμοντέρνα σύμβολα: ο «ελεύθερος χρόνος» και οι νέοι στην εποχή των reality shows*. Η παρουσίαση έγινε

στο 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας με θέμα «Παιδί και ελεύθερος χρόνος» που διοργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη η Ελληνική Εταιρία Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας, το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών από τις 23 μέχρι και τις 25 Μαΐου 2002.

5.2.17. Εισήγηση με τίτλο “*Famile et liens sociaux comme facteurs de conservasion de la memoire dans un milieu pluri-ethnique aux frontieres de l’etat-nation. Le cas des Grecs d’ origine Pontique du nome de Xanthi*” στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα *Armeniens et Grecs en Diaspora: approches comparatives* που διοργάνωσαν στην Αθήνα το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημονικής Έρευνας CNRS (Γαλλία) και το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών από τις 3 μέχρι και τις 7 Οκτωβρίου 2001.

5.2.18. Παρουσίαση με τίτλο «Προβλήματα κοινωνικής ένταξης στο οικονομικό, θεσμικό και εκπαιδευτικό πεδίο» στην ημερίδα με θέμα *Προβολή της φυσιογνωμίας και του έργου των παλιννοστώντων καλλιτεχνών και επιστημόνων* που διοργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού και η ΕΡΤ3 στις 16 Δεκεμβρίου 2000.

5.2.19. Παρουσίαση με τίτλο «Παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές: η προβληματική της κοινωνικής και σχολικής ένταξής τους» στα Σεμινάρια Επιμόρφωσης Σχολικών Συμβούλων που διοργάνωσε στην Αθήνα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με θέμα *Εκπαίδευση παλιννοστώντων και αλλοδαπών μαθητών* στις 15-16 Μαρτίου 1999 και στη Λεπτοκαρυά Πιερίας στις 22-23 Μαρτίου 1999.

5.2.20. Παρουσίαση με τίτλο «Ομογενείς μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση» στο Στρογγυλό Τραπέζι που διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη το Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με θέμα *Της Θεσσαλονίκης οι Κοινότητες* στις 6 Νοεμβρίου 1998.

5.2.21. Παρουσίαση με τίτλο «Ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση 1985-1995: ζητήματα στέγασης, απασχόλησης, ταυτότητας» στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο που διοργάνωσαν στην Αθήνα το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Διεύθυνση V με θέμα *Παλιννοστούντες Έλληνες Ομογενείς από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης: νέοι ορίζοντες για την ένταξή τους στην απασχόληση* στις 19 Ιουνίου 1998.

5.2.22. Παρουσίαση με τίτλο «Έλληνες Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση: η μετανάστευση προς την Ελλάδα 1985-1997» στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο Εκπαιδευτικών και Στελεχών της Εκπαίδευσης που διοργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη το Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και η Ειδική Γραμματεία Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με θέμα *Σχολική και κοινωνική ένταξη παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών* από τις 6 μέχρι και τις 10 Δεκεμβρίου 1997.

5.2.23. Εισήγηση με τίτλο «Η παλιννόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα: φυσιογνωμία, χαρακτηριστικά, υφιστάμενη κατάσταση» στο Β΄ Κοινό Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας-Κύπρου που διοργάνωσαν στο Κολυμπάρι Κρήτης ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος, ο Κλάδος Υπαλλήλων Κοινωνικής Ευημερίας Κύπρου και το Αννουςάκειο Θεραπευτήριο Κισάμου Κρήτης σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, την Περιφερειακή Διοίκηση Κρήτης, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χανίων, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, την Παγκύπρια Συντεχνία Δημοσίων Υπαλλήλων, τον Οργανισμό Ανάπτυξης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό Ελλάδος (Ε.Ε.Σ.), την Ορθόδοξο Ακαδημία Κρήτης (Ο.Α.Κ.), το Περιφερειακό Τμήμα Κοινωνικών Λειτουργών Κρήτης, το Δήμο Χανίων, το Δήμο Κισάμου, την Κοινότητα Κολυμπαρίου, την Κοινότητα Παλαιών Ρουμάτων, τα Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων Δήμου Περιστερίου και το επιστημονικό περιοδικό «Κοινωνική Εργασία» με θέμα *Πληθυσμιακές ομάδες σε κρίση* από τις 23 μέχρι και τις 27 Μαΐου 1997.

5.2.24. Εισήγηση με τίτλο «Παλιννόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός» στην Ημερίδα που διοργάνωσαν στην Αθήνα η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και το Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου με θέμα *Κοινωνικός αποκλεισμός και παλιννόστηση: στόχοι και προοπτικές* στις 18 Δεκεμβρίου 1996.

5.2.25. Παρουσίαση με τίτλο “L’ identite pontique en Grece: Le lien des generations avec leur territoire de reference” στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα *Η ελληνική Διασπορά του Πόντου και οι περιοχές εγκατάστασής της* που διοργάνωσαν στην Αθήνα το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημονικής Έρευνας (CNRS-Γαλλία),

η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών και το Κέντρο Ποντιακών Μελετών (Θεσσαλονίκη) από τις 29 μέχρι και τις 31 Μαρτίου 1995.

5.2.26. Παρουσίαση με τίτλο «Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση και κοινωνικός αποκλεισμός» στο Σεμινάριο που διοργάνωσε στην Αθήνα η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών υποχρεωτικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μαθητές που κατάγονται από τον Πόντο* στις 10 και 11 Οκτωβρίου 1994.

5.2.27. Παρουσίαση με τίτλο «Πόντιοι πρόσφυγες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: προβλήματα ένταξης στην ελλαδική κοινωνία από τις αρχές του αιώνα μέχρι σήμερα» στην ημερίδα που διοργάνωσε στην Αθήνα το Εθνικό Ίδρυμα Υποδοχής και Αποκατάστασης των Παλιννοστούντων Ομογενών Ελλήνων (ΕΙΥΑΠΟΕ) σε συνεργασία με το Τ.Ε.Ι. Αθήνας με θέμα *Η ένταξη των παλιννοστούντων Ομογενών από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. στην ελληνική αγορά εργασίας* στις 10 Δεκεμβρίου 1993.

5.2.28. Παρουσίαση με τίτλο «Πόντιοι μετανάστες και πρόσφυγες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: προβλήματα ένταξης και κοινωνική πολιτική» στην Επιστημονική Συνάντηση Κοινωνικών Λειτουργών Δυτικής Ευρώπης που διοργάνωσε στην Αθήνα η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού με θέμα *Κοινωνική πολιτική για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ατόμων τρίτης ηλικίας* από τις 22 μέχρι και τις 28 Νοεμβρίου 1993.

5.2.29. Παρουσίαση με τίτλο «Η ποντιακή ταυτότητα της τρίτης γενιάς» στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα *Μικρασιατική καταστροφή και ελληνική κοινωνία* που διοργάνωσε στην Αθήνα το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών στις 10 και 11 Σεπτεμβρίου 1992.

5.3. Πρόεδρος Επιστημονικών Επιτροπών Συνεδρίων

5.3.1. Πρόεδρος της επιστημονικής Επιτροπής στο 1^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην Αλεξανδρούπολη από τις 22 μέχρι και τις 25 Ιουνίου 2017 με θέμα *Τέχνες και Εκπαίδευση*. Το συνέδριο διοργάνωσε το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ετερότητα και Παιδαγωγική του Θεάτρου» του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκriteίου Πανεπιστημίου Θράκης.

5.4. Συμμετοχή σε Επιστημονικές/Οργανωτικές Επιτροπές Συνεδρίων Ενδεικτικές Αναφορές

5.4.1. Συμμετοχή στην Οργανωτική Επιτροπή στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης με θέμα *Η έρευνα στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Παρόν και Προοπτικές* που πραγματοποιήθηκε στα Ιωάννινα στις 16-17 Οκτωβρίου 2014. Το Συνέδριο διοργάνωσαν το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και η Ελληνική Κοινωνιολογική Εταιρεία.

6. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

6.1. Συμμετοχή σε Προγράμματα Φορέων και Ιδρυμάτων του Εξωτερικού

6.1.1. Συμμετοχή στο ερευνητικό πρόγραμμα του CNRS και του Πανεπιστημίου Bordeaux III με θέμα *Marges, mémoire et représentations des territoires européens*, που υλοποιήθηκε την περίοδο 2007-2010 και αφορούσε τη γλώσσα, τον πολιτισμό και θέματα συλλογικής ταυτότητας των Πομάκων της Ελλάδας και της Βουλγαρίας.

6.2. Συμμετοχή σε Προγράμματα Φορέων και Ιδρυμάτων του Εσωτερικού

6.2.1. Επιστημονικώς Υπεύθυνη

6.2.1.1. Επιστημονικώς υπεύθυνη στην έρευνα με τίτλο «Ένταξη Ποντίων ιατρών στην ελληνική πραγματικότητα», την οποία πραγματοποίησε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με τον ποντιακό σύλλογο «Άγιος Γεώργιος Περιστερεώτα» από την 1^η Νοεμβρίου 1998 μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 1999. Η έρευνα εντασσόταν σε ευρύτερο επιστημονικό πρόγραμμα με τον ίδιο τίτλο στην οποία μετείχαν το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης “European Profiles”, ο Ο.Α.Ε.Δ., η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, φορείς υγείας, ποντιακοί σύλλογοι κ.α. Το Πρόγραμμα, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Κοινοτική Πρωτοβουλία «Απασχόληση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού-Άξονας Integra» ολοκληρώθηκε την 30^η Ιουνίου 2000.

6.2.1.2. Επιστημονικώς υπεύθυνη στην έρευνα «Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: ζητήματα στέγασης, απασχόλησης, ταυτότητας», την οποία πραγματοποίησαν το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και ο ποντιακός σύλλογος «Άγιος Γεώργιος Περιστερεώτα» από την 1η Μαρτίου 1996 μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1997. Η έρευνα εντασσόταν σε ευρύτερο επιστημονικό πρόγραμμα με τίτλο *Ευρωπαϊκοί μηχανισμοί συνεχιζόμενης κατάρτισης*, στην οποία μετείχαν το Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ), το Εθνικό Ίδρυμα Υποδοχής και

Αποκατάστασης Παλιννοστούντων Ομογενών Ελλήνων (ΕΙΥΑΠΟΕ), το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ποντιακοί σύλλογοι κ.α. Το Πρόγραμμα, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Κοινοτική Πρωτοβουλία «Απασχόληση - Άξονας Horizon, Παλιννοστούντες» ολοκληρώθηκε την 1η Ιουνίου 1998.

6.2.1.3. Πραγματοποίηση έρευνας για τη Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού με θέμα την «Αξιολόγηση του Προγράμματος φιλοξενίας-εκπαίδευσης αποδήμων νέων από τη Λιέγη-Βέλγιο» το 1994.

6.2.1.4. Πραγματοποίηση έρευνας για την Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού με θέμα την «Αξιολόγηση του Προγράμματος γλωσσικής και επαγγελματικής κατάρτισης ομογενών Ποντίων από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.» από 1.5.1991 μέχρι 1.3.1992.

6.2.2. Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα

6.2.2.1. Συμμετοχή στο ερευνητικό, διακρατικό, κοινοτικό πρόγραμμα «Ευριδίκη», 2005-2008 (Γ΄ Κ.Π.Σ). Το Πρόγραμμα αποσκοπούσε στην ενίσχυση των γυναικών για κατάρτιση σε ανδροκρατούμενα επαγγέλματα και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού τους.

6.2.2.2. Συμμετοχή στο ερευνητικό διακρατικό, κοινοτικό πρόγραμμα «Επί των τροχών». Πρόγραμμα *EQUAL*, 2005-2008, Μέτρο 1.1. «Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας», στο Σχέδιο «*Επί Τροχών: Επόμενη Στάση Αγορά Εργασίας*». Στην υλοποίηση του προγράμματος, το οποίο αποσκοπούσε στην κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο συμμετείχαν η Ελλάδα (με το Δ.Π.Θ.), η Ιταλία και η Σλοβακία.

6.2.2.3. Συμμετοχή στην έρευνα που υλοποιήθηκε από τα Πανεπιστήμια Δημοκρίτειο και Αθηνών στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης II (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II) με τίτλο «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης των εν ενεργεία εκπαιδευτικών στους νομούς Έβρου, Ξάνθης και Θεσσαλονίκης». Το πρόγραμμα άρχισε στις 8 Μαρτίου 2003 και ολοκληρώθηκε στις 30 Ιουνίου 2004.

6.2.2.4. Συμμετοχή στο επιχειρησιακό πρόγραμμα εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης 1994-1999 (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) με τίτλο «Αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Α.Π.Θ.» το οποίο πραγματοποίησε το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από την 1η Οκτωβρίου 1997 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1999.

6.2.2.5. Συμμετοχή στο ερευνητικό πρόγραμμα «Πρόγραμμα στέγασης και επαγγελματικής ενσωμάτωσης ομογενών στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης» το οποίο πραγματοποίησαν ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από το Σεπτέμβριο του 1996 μέχρι το Σεπτέμβριο του 1997.

6.2.2.6. Συμμετοχή στην έρευνα «Προσφορά ειδικοτήτων των Πολιτικών Προσφύγων και Ποντίων αφιχθέντων στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία και ζήτηση ειδικοτήτων σε περιφερειακή βάση», την οποία πραγματοποίησε το Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) του Παντείου Πανεπιστημίου υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού, από το Σεπτέμβριο του 1992 μέχρι τον Αύγουστο του 1993.

6.2.2.7. Συμμετοχή στην έρευνα «Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: κοινωνική και οικονομική τους ένταξη», την οποία πραγματοποίησε το Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) του Παντείου Πανεπιστημίου υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού, από τον Ιανουάριο 1991 μέχρι τον Αύγουστο του 1992.

6.2.2.8. Συμμετοχή στην ομάδα συλλογής βιβλιογραφικών δεδομένων ΓΛΑΥΚΑ για το πρόγραμμα «Οδηγός Βιβλιογραφίας για τη Διεθνή Μεταναστευτική Κίνηση της Ελλάδας (Αποδημία-Παλινοόστηση- Εγκαταστάσεις-Απόδημος Ελληνισμός- Ελληνισμός της Διασποράς)», που πραγματοποίησε το Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού, την περίοδο 1992-1993.

7. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

7.1. Ετεροαναφορές¹

7.1.1. Αναφορές που εντοπίζονται με τη βοήθεια του διαδικτύου

---

¹ Λόγω μη ύπαρξης λημματικού καταλόγου, οι αναφορές που ακολουθούν είναι απλώς ενδεικτικές.

Οι ετεροαναφορές που εντοπίζονται με τη βοήθεια του διαδικτύου για το βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1994/2000 είναι 25:

1. [“Uprootedness as an Ethnic Marker and the Introduction of Asia Minor as an Imaginary Topos in Greek Films”](#): Yannis G. S. Papadopoulos. Στο συλλογικό τόμο *Ottoman Legacies in the Contemporary Mediterranean: the Middle East and the Balkans Compared*, European Forum at the Hebrew University of Jerusalem, 2013, pp. 335-353.
2. [Auswahl der Hochschulstandorte](#): A der Lehrveranstaltungen - Zuwanderung und die ... - ub-madoc.bib.uni-mannheim.de. Page 307. 306 IV.
3. [Between Two Motherlands: Nationality and Emigration Among the Greeks of Bulgaria, 1900-1949](#): T Dragostinova – 2011.
4. [‘Children at our school are integrated. No one sticks out’: Greek-Cypriot teachers’ perceptions of integration of immigrant children in Cyprus](#) E Theodorou - International Journal of Qualitative Studies in ..., 2011 - Taylor & Francis.
5. [Collective identity and dance in modern urban Greece](#), [Fillipou Fillipou^a](#), [Goulimaris Dimitris^a](#), [Serbezis Vasilis^a](#), [Genti Maria^a](#), [Davoras Dimos](#), 2010p anthroserbiap 5–1№p 213-221л
6. [Competing Priorities, Ambiguous Loyalties: Challenges of Socioeconomic Adaptation and National Inclusion of the Interwar Bulgarian Refugees*](#): T Dragostinova - Nationalities Papers, 2006 - Taylor & Francis.
7. [Contesting national belonging: An established-outsider figuration on the margins of Thessaloniki, Greece](#) E Pratsinakis - 2013 - dare.uva.nl. (2000)
8. Die griechische Klassik: D griechische Klassik, 2002.
9. [Forced displacements, a violent break to the process of the creation of a Soviet identity of the Pontic Greeks](#): Marie Lavrentiadou - lavrentiadou.gr, p.247-248.
10. [Homeland in the fiction and written narratives of ethnic Greeks from the former Soviet Union \(FSU\) in Greece](#): K Kaurinkoski - Balkanologie. Revue d'études pluridisciplinaires, 2010.
11. [I'll race you to the top: Othering from within-attitudes among Pontian children in Cyprus towards other immigrant classmates](#): E Theodorou - Childhood 18(2) 242–260, 2011 - chd.sagepub.com.

12. Immigrants and Political Life in Greece: between political patronage and the search for inclusion: Ruby Gropas and Anna Triandafyllidou. Report prepared for the EMILIE project, WP5, Deliverable D6* .This version: 6 April 2009.
13. Kolektivni identitet i igra i savremenoj urbanoj Grčkoj, Etnoantropološki problemi, [Fillipou Fillipos^a](#), [Goulimaris Dimitris^a](#), [Serbezis Vasilis^a](#), [Genti Maria^a](#), [Davoras Dimos](#), Beograd, 2010, vol. 5, br. 1, str. 213-221.
14. [Les Grecs de l'ex-Union soviétique à Chypre](#): : Politiques des États et projets des migrants: *Kira Kaurinkoski (127-144)*. P des États - Migrants des Suds - horizon.documentation.ird.fr. Marseille, 2009.
15. Les Grecs pontiques: diaspora, identité, territoires: M Bruneau, V Agtsidis - 1998 - CNRS editions.
16. Migration, identity and citizenship. Approaches for addressing cultural diversity in greece: A [Triandafyllidou](#): R Gropas – 2009.
17. [Muhacir et Gâçmen de Turquie: une version turque du «retour»](#): S De Tapia - Les diasporas dans le monde contemporain, 2006 - books.google.com.
18. [Navigating Nationality in the Emigration of Minorities between Bulgaria and Greece, 1919—1941](#): T Dragostinova - East European Politics & Societies, 2009.[Post-Soviet diaspora politics: The case of the Soviet Greeks](#): EA Voutira - Journal of Modern Greek Studies, 2006 - muse.jhu.edu.
19. [Post-Soviet diaspora politics: The case of the Soviet Greeks](#): EA Voutira - Journal of Modern Greek Studies, 2006 - muse.jhu.edu.
20. [Post-Soviet Repatriation and Nationhood in Germany and Greece](#): C Hess - Political Perspectives, 2010.
21. [Resistance and Compliance in Immigrant–Native Figurations: Albanian and Soviet Greek Immigrants and Their Interaction with Greek Society: M Pratsinakis - Journal of Ethnic and Migration Studies, 2014 - Taylor & Francis.](#)
22. [Speaking National: Nationalizing the Greeks of Bulgaria, 1900-1939](#): T Dragostinova - Slavic Review, 2008.
23. [The contested terrain of the parallel society: the other natives in contemporary Greece and Germany](#): C Hess - Europe-Asia Studies, 2008.
24. Το τραύμα και οι πολιτικές της Μνήμης. Ενδεικτικές όψεις των συμβολικών πολέμων για την Ιστορία και τη Μνήμη. Γιώργος Κόκκινος – Βλάσης Αγτζίδης – Έλλη Λεμονίδου. Αθήνα: Ταξιδευτής.

25. [What can co-ethnic immigrants tell us about ethnic visions of the national self? A comparative analysis of Germany and Greece](#): C Heß - Journal of Comparative Research in Anthropology and ..., 2011.

Οι ετεροαναφορές που εντοπίζονται στο επιστημονικό άρθρο [Pontic Greeks from Asia Minor and the Soviet Union: problems of integration in modern Greece](#) M Vergeti - Journal of Refugee Studies, 1991 είναι **33**.

1. [" Abroad I was Greek and in Greece I am a Foreigner": Pontic Greeks from Former Soviet Union in Greece](#): V. Hionidou - Journal of Modern Greek Studies, 2012.
2. [" This is not my country"-Illegal immigration through Patras towards the "Eldorado" of Western Europe](#): JA Spinthourakis, P Antonopoulo - Exedra: Revista Científica, 2011.
3. [Acculturation of Soviet immigrant parents in Israel and Greece](#): S Shamai, Z Ilatov, A Psalti, K Deliyanni - International Journal of Sociology of the Family, 2002.
4. [Analytical Report on Legislation](#): N Theodorides, IN Dimitrakopoulos.
5. [Battlefields of memory: The Macedonian conflict and Greek historical culture](#): E Sjöberg – 2011.
6. [Competing Priorities, Ambiguous Loyalties: Challenges of Socioeconomic Adaptation and National Inclusion of the Interwar Bulgarian Refugees*](#): T Dragostinova - Nationalities Papers, 2006.
7. [Contesting national belonging: An established-outsider figuration on the margins of Thessaloniki, Greece](#): E Pratsinakis – 2013.
8. [Context Analysis and Methodology Review Report \(WP2\)](#): Olga Lafazani, iContext Analysis and Methodology: Review Report.
9. [Ethnic return migration from the East and the West: the case of Estonia in the 1990s](#): H Kulu, T Tammaru - Europe-Asia Studies, 2000.
10. [European Network For Co-operation and Exchanges on Social Exclusion and Health Issues for Migrants](#): A Kapsalis - Greek National Report, 2003.
11. From the Pontos to Rochester: a Pontian odyssey: J Reilly - 2003 - Indiana University.

12. [Greece: From Emigration to Immigration and the Problems of Inter-Ethnic Relations](#): L. Maratou—Alipranti - Multicultural Variations: Social Incorporation in Europe ..., 2013.
13. [Homeland in the fiction and written narratives of ethnic Greeks from the former Soviet Union \(FSU\) in Greece](#): K Kaurinkoski - Balkanologie. Revue d'études pluridisciplinaires, 2010.
14. Immigrants and Political Life in Greece: between political patronage and the search for inclusion. Ruby Gropas and Anna Triandafyllidou Hellenic Foundation for European and Foreign Policy ELIAMEP. Report prepared for the EMILIE project, WP5, Deliverable D6* This version: 6 April 2009.
15. [Jedna opomenutá kapitola ekonomické migrace mezi Bulharskem a Řeckem: Bulharští Karakačani ve spleti řeckého nacionalismu](#): S nastínění trendů emigrace z Bulharska - Balkán a migrace:Na křižovatce antropologických perspektiv. Lenka J. Budilová, Gabriela Fatková, Lukáš Hanus, Marek Jakoubek, Michal Pavlásek. AntropoWeb, Praha 2011. Balkán a migrace - is.muni.cz.
16. [La migration comme moteur de l'intégration régionale: l'exemple des transferts de fonds](#): NP Glytsos - Migrations, libre-échange et intégration régionale dans ..., 1998.
17. [Locating Ethnic Identity: Russian German Identity Construction in Ul'yanovsk](#): S Mamattah - Europe-Asia Studies, 2012.
18. [Making sense of home and homeland: former-Soviet Greeks' motivations and strategies for a transnational migrant circuit](#): A Popov - Journal of Ethnic and Migration Studies, 2010.
19. [Migrants and political life in Greece: between political patronage and the search for inclusion](#): R Gropas, A Triandafyllidou - South European Society and Politics, 2012.
20. [Of counter-diaspora and reverse transnationalism: return mobilities to and from the ancestral homeland](#): R King, A Christou - Mobilities, 2011.
21. [Pontic Greeks today: migrants or refugees?](#): E Voutira - Journal of Refugee Studies, 1991.
22. [Post Soviet Greeks](#): Diaspora as a Resource: Comparative Studies in Strategies, Networks and Urban space, Waltraud Kokot,Christian Giordano,Mijal Gandelsman-Trier, 2013.

23. [Post-Soviet Repatriation and Nationhood in Germany and Greece](#): C Hess - Political Perspectives, 2010.
24. [Recent immigration flows to Greece](#): M Petronoti, A Triandafyllidou - Bibliography of Social Sciences in Modern Greek ..., 2003.
25. [Regional Predictors and Economic Incorporation of Immigrants: A Multilevel Exploration of Group Size Effects on Occupational Status of Immigrants in Greece](#): NK Kolios - 46th ERSAs Congress, 2006.
26. [Russian German identity: transnationalism negotiated through culture, the hybrid and the spatial](#): S Mamattah - 2009 - theses.gla.ac.uk.
27. [The contested terrain of the parallel society: the other natives in contemporary Greece and Germany](#): C Hess - Europe-Asia Studies, 2008.
28. The Perception of the "Other" and the Integration of Immigrants in Greece: A Tsoukala - The Politics of Belonging: Migrants and Minorities in ..., 1999.
29. [The Turkish dialects of Trabzon: their phonology and historical development](#): B Brendemoen - 2002 - books.google.com.
30. [The 'right to Return' and the Meaning of 'home': A Post-Soviet Greek Diaspora Becoming European?](#): Eftihia Voutira – 2011.
31. Vorschlag für einen Sonderforschungsbereich (SFB): Migration, Flucht, Integration und Ethnizität nach 1989: die Institutionalisierung von sozialen: WD Narr, T Schwarz - 1999 – Parabolis.
32. [Whither europeanization? Transformation of minority rights protection in Greece and Turkey](#): Ö Duman. - 2010 - thesis.bilkent.edu.tr.
33. [Γενική βιβλιογραφία για τους παλιννοστούντες - Greece Wikimighealth.net/el/index.../Γενική βιβλιογραφία για τους παλιννοστούντες. 29 Μαΐ 2008 - Voutira, E.](#)

Οι ετεροαναφορές που εντοπίζονται για το βιβλίο Βεργέτη, Μαρία Κ. *Παλιννόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999/2003/2010 είναι **21**.

1. «Η νομική διάσταση» ("The Legal Dimension")... Tsitselikis, Kostas 2006 Κώστας Τσιτσελίκης,.Kyriakatiki Avgi 21 May:28....

2. «Σαν καναρίνια σε ορυχείο»: Παιδιά μεταναστών από την πρώην Σοβιετική Ένωση στη Θεσσαλονίκη και η σχέση τους με το περιβάλλον κατοικίας Γαρυφαλλιά Κατσαβουνίδου
3. [Citizenship, ethnicity, and education in modern Greece](#): [D Zachos](#) - Journal of Modern Greek Studies, 2009 - muse.jhu.edu.
4. [Contesting national belonging: An established-outsider figuration on the margins of Thessaloniki, Greece](#): E Pratsinakis - 2013 - dare.uva.nl
5. [Country Report: Greece](#): JA Spinthourakis, E Karatzia-Stavlioti, GE Lempesi... - 2008 - epasi.eu.
6. Greece: From Emigration to Immigration and the Problems of Inter-Ethnic Relations: L Maratou—Alipranti - ... in Europe and ..., 2013 - McGill-Queen's Press-MQUP.
7. [Greece: Immigration towards Greece at the eve of the 21st Century. A critical assessment](#): [A Triandafyllidou](#), M Maroufof, M Nikolova - IDEA Working Papers, 2009 - eliamep.gr, 2009.
8. Immigration towards Greece at the Eve of the 21st Century: A Critical Assessment. Anna Triandafyllidou, Michaela Maroufof (with the collaboration of Marina Nikolova). Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP). Athens, 21 June 2008.
9. [Muslim immigrants and the Greek nation: The emergence of nationalist intolerance](#): [Anna Triandafyllidou](#), Hara Kouki - Ethnicities, 2013 - etn.sagepub.com.
10. [National Cases](#): Pontian migration and the Greek state policy of reception and settlement. Papaioannou Skevos, Tsiolis Giorgos, Tzanakis Emmanouil, 25-47. από uni-frankfurt.deuni-frankfurt, 2002.
11. [Post-Soviet Repatriation and Nationhood in Germany and Greece](#): C Hess - Political Perspectives, 2010 - politicalperspectives.org.uk.
12. [Post-Soviet Repatriation and Nationhood in Germany and Greece](#): Christin Hess - Political Perspectives, 2010 - politicalperspectives.org.uk.
13. [The Challenges of Globalization. Changes in Education Policy and Practice in the Greek Context](#): EL Vidali, LD Adams - Childhood Education, 2006 - Taylor & Francis.
14. [The contested terrain of the parallel society: the other natives in contemporary Greece and Germany](#): C Hess - Europe-Asia Studies, 2008 - Taylor & Francis

15. [What can co-ethnic immigrants tell us about ethnic visions of the national self? A comparative analysis of Germany and Greece](#): C Heß - Journal of Comparative Research in Anthropology and ..., 2011 - ceol.com
16. [Why Deaf Pupils have Reduced Graduation Rates from Compulsory Education in Greece? An Investigation of Factors Related to Their Low Attainment.](#): P Korilaki - Online Submission, 2009 - ERIC
17. Ατλας της Ελληνικής διασποράς: Ν Καραμανλῆς - 2001 - Εκδοσεις Αλεξανδρος
18. Ατλας της Ελληνικής διασποράς: V Agtzidēs - 2001 - Εκδοσεις Αλέξανδρος
19. Καταγραφή του βαθμού ικανοποίησης των αλλόγλωσσων μαθητών από τα προγράμματα γλωσσικής εκπαίδευσης των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης και των επιμορφωτικών Κέντρων της Κύπρου, Ιωσήφ Ελισάβετ, Μεταπτυχιακή εργασία, ΑΠΘ, 2007.
20. Πρόσφυγες του '22 στη «μητέρα-πατρίδα»: [ΒΛΑΣΗΣ ΑΓΤΖΙΔΗΣ](#), 17 March 2010 • περιοδικό Αντίβαρο.
21. Συσχετισμοί και αλληλεπιδράσεις προσφυγικής και πολιτικής ταυτότητας στον απόηχο των δραματικών γεγονότων του _διχασμού στη Χαλκιδική: Χριστίνα Αραμπατζή Εισήγηση στο 1ο Επιστημονικό Συνέδριο «Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα των προσφύγων» Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού ΕλληνισμούΚαλαμαριά, 23-25 Νοεμβρίου 2012.

Οι Ετεροαναφορές για τη Διδακτορική Διατριβή Βεργέτη, Μαρία (1993). [«Εθνοτοπική Ταυτότητα: Η Περίπτωση των Ελλήνων του Πόντου»](#). Πάντειο Πανεπιστήμιο. [doi:10.12681/eadd/2548](https://doi.org/10.12681/eadd/2548). <http://hdl.handle.net/10442/hedi/2548>. Ανακτήθηκε στις 23 May 2014 είναι 2:

1. [Post-Soviet diaspora politics: The case of the Soviet Greeks](#): EA Voutira - Journal of Modern Greek Studies, 2006 - muse.jhu.edu.
2. [Γενοκτονία των Ελλήνων](#) - [Βικιπαίδεια](#) el.wikipedia.org/wiki/Γενοκτονία_των_Ελλήνων.

7.1.2. Ενδεικτικές Αναφορές που εντοπίζονται σε πηγές εκτός διαδικτύου
Αναφορές στο βιβλίο *Παλινόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999. 2^η έκδοση αναθεωρημένη, 2003.

- Μασάλη, Ζηνοβία Β. *Οι Έλληνες Πόντιοι μαθητές από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στην ελληνική εκπαίδευση: το παράδειγμα του νομού Έβρου. Σειρά Καινοτομίες στην εκπαίδευση* 44, 2007, σελ. 45, 49, 249, 250.²
- Πουλοπούλου-Έμκε Ήρα. *Η μεταναστευτική πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήση, 2007, σελ. 849.
- Πελαγίδης, Στάθης. *Ο ελληνισμός της διασποράς: ο θαυμαστός καινούριος κόσμος*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2006, σελ. 160, 530, 543, 646.³
- Κασιμάτη, Κούλα επιμ. *Πολιτικές μετανάστευσης και στρατηγικές ένταξης: η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών*. Αθήνα: Gutenberg, 2003, σελ. 30, 32.⁴
- Πελαγίδης, Στάθης. *Η Ελλάδα των πολιτισμών: ομογενείς παλινοστούντες και αλλογενείς πρόσφυγες*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2003, σελ. 73, 75, 82, 85, 91, 283.⁵

Αναφορές στο βιβλίο *Παλινόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός*. 3η έκδοση. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2010.

- Καραθανάσης, Αθανάσιος Ε. *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 323π.Χ.-2012*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2012, σελ. 255.

Σύνολο αναφορών 6.

Αναφορές στο βιβλίο *Ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση, 1985-1995: ζητήματα στέγασης, απασχόλησης, ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1998.

- Καραθανάσης, Αθανάσιος Ε. *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 323π.Χ.-2012*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2012, σελ. 255.
- Κόντης, Αντώνης (Επιμ.). *Ζητήματα κοινωνικής ένταξης μεταναστών*. Σειρά *Ειδικών Μελετών της Μετανάστευσης και Διασποράς* 4, 2009, σελ. 755.
- Μασάλη, Ζηνοβία Β. *Οι Έλληνες Πόντιοι μαθητές από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στην ελληνική εκπαίδευση: το παράδειγμα του νομού Έβρου. Σειρά Καινοτομίες στην εκπαίδευση* 44, 2007, σελ. 33, 100, 249.

² Η Ζ. Μασάλη κάνει αναφορές στο κείμενό της από την 1^η έκδοση του βιβλίου.

³ Ο Σ. Πελαγίδης κάνει αναφορές από την 1^η έκδοση του βιβλίου.

⁴ Η Κ. Κασιμάτη έχει αναφορές από τη 2^η αναθεωρημένη έκδοση του βιβλίου.

⁵ Ο Σ. Πελαγίδης κάνει αναφορές από την 1^η έκδοση του βιβλίου.

- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 29-30, 30-31, 31-32, 198, 248, 249, 381, 383, 421, 429, 473.
- Πελαγίδης, Στάθης. *Η Ελλάδα των πολιτισμών: ομογενείς παλινοστούντες και αλλογενείς πρόσφυγες*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2003, σελ. 283.
- Πελαγίδης, Στάθης. *Άγιος Γεώργιος Περιστερεώτα*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1998, σελ. 85.

Σύνολο αναφορών 6.

Αναφορές στο βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 1994. 2^η έκδοση, 2000.

- Το βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας* έχει επιλεγεί και κρίθηκε κατάλληλο από επιστημονικό συμβούλιο του ΥΠ.Ε.Π.Θ. για τις σχολικές βιβλιοθήκες της χώρας (www.ypepth.gr, Πρόσβαση στη γνώση, Βιβλιοθήκες, Σχολικές Βιβλιοθήκες, Επικαιροποίηση Καταλόγου Βιβλίων και άλλου υλικού Γ΄ ΚΠΣ, Λίστα εγκεκριμένου υλικού για σχολικές βιβλιοθήκες Γ΄ ΚΠΣ).
- Καραθανάσης, Αθανάσιος Ε. *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 323π.Χ.-2012*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2012, σελ. 255, 258.
- Στην Εγκυκλοπαίδεια του *Ποντιακού Ελληνισμού: Ιστορία-Λαογραφία-Πολιτισμός*, τόμος 5, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μαλλιάρης Παιδεία και Πήγασος Εκδοτική, 2007, αναφέρεται στις σελίδες 254-255: «Το βιβλίο της “Από τον Πόντο στην Ελλάδα” είναι το πρώτο που παρουσίασε στη διεθνή επιστημονική κοινότητα τη σύγχρονη συλλογική ταυτότητα του ποντιακού ελληνισμού. Από το 1994 έχει δοθεί ως πανεπιστημιακό σύγγραμμα σε πολλά πανεπιστημιακά τμήματα της χώρας».
- Μασάλη, Ζηνοβία Β. *Οι Έλληνες Πόντιοι μαθητές από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στην ελληνική εκπαίδευση: το παράδειγμα του νομού Έβρου*. Σειρά *Καινοτομίες στην εκπαίδευση* 44, 2007, σελ. 20, 29, 35, 38, 45, 49, 250.
- Γιούλτση, Ευτυχία. *Γλυκές ρίζες, πικροί χυμοί: ιστορικό αφήγημα*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2006, σελ. 163.

- Κονταξής, Κώστας Δ. *Το δώρο στην παραδοσιακή κοινωνία του ελληνικού Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2006, σελ. 194.
- Παπαδάκη, Αντωνία. *Προσωπικές ιστορίες και ιστορία: ο ιστορικός χώρος του Πόντου μέσα από την αυτοβιογραφία του Ιωάννη Αβραμίδη*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2006, σελ. 265-266.
- Αγτζίδης, Βλάσης. *Έλληνες του Πόντου: η γενοκτονία από τον τουρκικό εθνικισμό*. Αθήνα: Ελληνικές Εκδόσεις, 2005, σελ. 247.
- Πασχαλίδης, Δημήτρης και Χατζηαναστασίου, Τάσος. *Τα γεγονότα της Δράμας (Σεπτέμβριος –Οκτώβριος 1941): εξέγερση ή προβοκάτσια; Δράμα: Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης Δήμου Δράμας, 2003, σελ. 77, 715.*
- Αγτζίδης, Βλάσης. *Παρευξείνιος Διασπορά: οι ελληνικές εγκαταστάσεις στις βορειοανατολικές περιοχές του Ευξείνου Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1997, σελ. 706.
- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 198, 248-249, 252, 340, 340-341, 342, 421, 429, 443-444, 473.
- Ηλιάδου, Πηνελόπη Ευστ. *Κιβωτός: ιστορική και πληθυσμιακή γεωγραφία ενός αμιγούς προσφυγικού οικισμού στο νομό Γρεβενών*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2004, σελ. 151.
- Καϊλάρης, Γιάννης Γ. *Η τέταρτη γενιά των Ποντίων*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2002, σελ. 85, 86, 114, 126, 128, 145, 147, 156, 163, 164, 165, 168, 169, 222, 223, 300, 302, 303, 304, 305, 343, 370, 381.
- Κοτσιώνης, Παναγιώτης. *Λαοί και πολιτισμοί στην πρώην Σοβιετική Ένωση: η ελληνική παρουσία*. Αθήνα: Εκδ. τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, 1999, σελ. 382, 384, 394, 395.
- Μαραντζίδης, Νίκος. *Γιασασίν Μιλλέτ: Ζήτω το Έθνος*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2001, σελ. 17-18, 34, 86, 279.
- Pantelis, Panagiotis. *Violence, Memory and Transition of Identity: the case of Pontic Greeks*. MA Thesis. University of Kent, Department of Anthropology, 2004, σελ. 21, 56.

- Παπαδημητρίου, Παναγιώτης Γ. *Οι Πομάκοι της Ροδόπης: από τις εθνοτικές σχέσεις στους βαλκανικούς εθνικισμούς (1870-1990)*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2003, σελ. 221.
- Πασχαλίδης, Δημήτρης, και Χατζηαναστασίου, Τάσος. *Τα γεγονότα της Δράμας (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1941): εξέγερση ή προβοκάτσια;* Δράμα: Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης Δήμου Δράμας, 2003, σελ. 40, 77, 715.
- Πελαγίδης, Στάθης. *Μικρασιατικός και Ποντιακός Ελληνισμός. Από την αρχαιότητα μέχρι την ανταλλαγή: με το ντοκουμέντο της γενοκτονίας της Γ' εν Αθήναις Εθνοσυνελεύσεως*. 2^η έκδοση βελτιωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Αντ. Σταμούλη, 2004, σελ. 442.
- Πελαγίδης, Στάθης. *Ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας και του Πόντου*, Θεσσαλονίκη: Εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία, 2001, σελ. 197.
- Σαββίδης, Θωμάς. *Η διατροφή στον Πόντο*. 2^η έκδοση. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2002, σελ. 241.
- Χατζηαναστασίου, Τάσος. *Αντάρτες και Καπετάνιοι: η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2003, σελ. 255.

Σύνολο αναφορών 21.

Αναφορές στο άρθρο «Η Αδελφότης Οφφικιάλων της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας “Παναγία η Παμμακάριστος”»: ιστορικές και κοινωνικές παράμετροι», 219-234, στο *Σπουδή στην κατακόρυφη και οριζόντια κοινωνικότητα: Τιμητικός τόμος στον Ομότιμο Καθηγητή Βασίλειο Τ. Γιούλτση*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2007.

- Βαρβούνης, Μ.Γ. «Οι Άρχοντες Οφφικιάλοι του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Ελλάδα» στο *Σύμψυχοι εις το εν φρονούντες*. Πρακτικά της Α΄ Γενικής Συνελεύσεως των ανά τον κόσμο Οφφικιάλων του Οικουμενικού Πατριαρχείου μελών της Αδελφότητος «Παναγία η Παμμακάριστος» της γενομένης εις την αίθουσαν Παπύρων της Πατριαρχικής Βιβλιοθήκης την 24^{ην} Μαΐου 2008. Αθήνα, 2008, σελ. 67, 69, 72, 73.

Σύνολο αναφορών 1.

Αναφορές στο άρθρο “L’ identité pontique en Grèce: Le lien des générations avec leur territoire de référence”. In *Les Grecs pontiques: Diaspora, identité, territoires* (Sous la direction de Michel Bruneau). Paris: CNRS Editions, 1998, pp. 201-212.

- Μαραντζίδης, Νίκος. *Γιασασίν Μιλλέτ: Ζήτω το Έθνος*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2001, σελ. 279.⁶

Σύνολο αναφορών 1.

Αναφορές στο άρθρο Vergeti, Maria. “Pontic Greeks from Asia Minor and the Soviet Union: Problems of Integration in Modern Greece”. *Journal of Refugee Studies* Volume 5 Number 4 (1991): 382-394.

- Κόντης, Αντώνης (Επιμ.). *Ζητήματα κοινωνικής ένταξης μεταναστών*. Σειρά *Ειδικών Μελετών της Μετανάστευσης και Διασποράς* 4, 2009, σελ. 796-797.

Σύνολο αναφορών 1.

Αναφορές στο άρθρο «Σύντομη αναδρομή στην ιστορία του ποντιακού ελληνισμού της πρώην Σοβιετικής Ένωσης» στο Κασιμάτη, Κούλα, Μάος, Βασίλης, Αγτζίδης. Βλάσης, Βεργέτη. Μαρία, και Ραγκούσης. Αντώνης. *Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, 1992, σελ. 25-59.

- Πουλοπούλου-Έμκε Ήρα. *Η μεταναστευτική πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήση, 2007, σελ. 849.
- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 473.
- Κοτσιώνης, Παναγιώτης. *Λαοί και πολιτισμοί στην πρώην Σοβιετική Ένωση: η ελληνική παρουσία*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, 1999, σελ. 232, 238, 239, 259, 260.
- Πουλοπούλου-Έμκε Ήρα. *Το δημογραφικό*. Αθήνα: «Έλλην», 1994, σελ. 260.

Σύνολο αναφορών 4.

---

⁶ Ο Ν. Μαντζαρίδης αναφέρεται στην ελληνική μετάφραση του έργου, δηλαδή στο Bruneau, M. (Επιμ.) . *Η διασπορά του ποντιακού ελληνισμού*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Ηρόδοτος, 2000.

Αναφορές στο άρθρο «Η ποντιακή ταυτότητα της τρίτης γενιάς». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών* τ. 9 (1992): 79-96.

Ποτηρόπουλος, Παρασκευάς. *Νέα Μηχανιώνα: από τις «χαμένες πατρίδες» στην πατρίδα του σήμερα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2003, σελ. 287.

Σύνολο αναφορών 1.

Αναφορές στη μελέτη «Έλληνες Πολιτικοί Πρόσφυγες: από τον εκπατρισμό στην παλιννόστηση». Θεσσαλονίκη, 2001.

- Γιούλτση, Ευτυχία. *Γλυκές ρίζες, πικροί χυμοί: ιστορικό αφήγημα*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2006, σελ. 163.
- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 473.⁷
- Πελαγίδης, Στάθης. *Η Ελλάδα των πολιτισμών: ομογενείς παλιννοστούντες και αλλογενείς πρόσφυγες*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1998, σελ. 73, 75, 82, 85, 91, 283.⁸

Σύνολο αναφορών 3.

Αναφορές στη διδακτορική διατριβή «Εθνοτοπική ταυτότητα: Η περίπτωση των Ελλήνων του Πόντου». Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο, 1993.

- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 429, 444.
- Καϊλάρης, Γιάννης Γ. *Η τέταρτη γενιά των Ποντίων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2002, σελ. 166, 381.
- Ποτηρόπουλος, Παρασκευάς. *Νέα Μηχανιώνα: από τις «χαμένες πατρίδες» στην πατρίδα του σήμερα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2003, σελ. 287.

Σύνολο αναφορών 3.

Υπάρχουν αναφορές στο έργο, οι οποίες δεν προσμετρούνται επειδή ανήκουν σε έργο που έχει χαρακτηριστεί τμήμα έργου που ήδη είχε εκδοθεί (βλ. σ.

⁷ Ο Α. Ανθεμίδης αναφέρεται στην πρώτη προσπάθεια συγγραφής της μελέτης, η οποία είχε ολοκληρωθεί το 1996.

⁸ Ο Σ. Πελαγίδης αναφέρεται στην πρώτη προσπάθεια συγγραφής της μελέτης, η οποία είχε ολοκληρωθεί το 1996.

του εν) ή έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά και εφημερίδες όπως ο Οικονομικός Ταχυδρόμος, το Ομογενειακό Βήμα, ο Εύξεινος Πόντος, η Ελλοπία κ.α. Οι πληροφορίες από τα έγκριτα αυτά έντυπα χρησιμοποιούνται ως αναφορές σε βιβλία, άρθρα κ.α. Γι' αυτό παρατίθενται λίγες ενδεικτικές αναφορές.

Αναφορές στο άρθρο «Τα κύματα μαζικής μετακίνησης Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση προς την Ελλάδα», σελ. 268-275 στο Βλάσης Αγτζίδης, επιμ. *Οι άγνωστοι Έλληνες του Πόντου: προσέγγιση στα σύγχρονα γεγονότα της Μαύρης Θάλασσας και του Καυκάσου*. Αθήνα: Εκδ. Ορίζων, Εταιρεία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας, Τράπεζα Πειραιώς, Οικονομικός Ταχυδρόμος, Κέντρο Ερευνών Ελληνισμού Μαύρης Θάλασσας, 1995.

- Αγτζίδης, Βλάσης. *Παρευξείνιος Διασπορά: οι ελληνικές εγκαταστάσεις στις βορειοανατολικές περιοχές του Ευξείνου Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1997, σελ. 526.

Αναφορές στο άρθρο «Μεταναστευτικά κύματα Ποντίων από τη Σοβιετική Ένωση προς την Ελλάδα. Πληθυσμός και προβλήματα ένταξης». *Ελλοπία* 10 (Απρίλιος-Μάιος 1992): 36-39.

- Αγτζίδης, Βλάσης. *Παρευξείνιος Διασπορά: οι ελληνικές εγκαταστάσεις στις βορειοανατολικές περιοχές του Ευξείνου Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1997, σελ. 509, 528-529, 531, 540.
- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 473.

Αναφορές στο άρθρο «Η ελληνική εθνική ταυτότητα των Ποντίων της Σοβιετικής Ένωσης». *Ελλοπία* 5 (Ανοιξη 1991): 30-33.

- Αγτζίδης, Βλάσης. *Παρευξείνιος Διασπορά: οι ελληνικές εγκαταστάσεις στις βορειοανατολικές περιοχές του Ευξείνου Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1997, σελ. 706.
- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 444, 473.

Αναφορές στο άρθρο «Το Ανατολικό Ζήτημα. Ο ελληνικός και ο τουρκικός εθνισμός στις αρχές του εικοστού αιώνα». *Ελλοπία* 3 (Φθινόπωρο 1990): 54-57.

- Ανθεμίδης, Αχιλλέας. *Ο ελληνισμός στις Παρευξείνιες Χώρες*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 2002, σελ. 473.

7.2. Κριτής

7.2.1. Μέλος της επιτροπής των κριτών στο επιστημονικό ηλεκτρονικό περιοδικό *Mare Ponticum*.

7.2.2. Κριτής στο περιοδικό *Επιστημονικό Βήμα* του Ινστιτούτου Παιδαγωγικών Ερευνών-Μελετών της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας.

7.2.3. Κριτής άρθρων για την έκδοση των Πρακτικών στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιστορίας και Πολιτισμού της Ορεστιάδας με θέμα «Ορεστιάδα: Διαδρομές στο Χρόνο» που πραγματοποιήθηκε στην Ορεστιάδα το 2015 από το Τμήμα Δασολογίας, Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης..

7.2.4. Αξιολογητής προγραμμάτων ΕΣΠΑ περιόδου 2014-2020 (Ε.Υ.Δ.Ε.Π.) «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση». Αξιολόγηση τεσσάρων προγραμμάτων το 2017.

7.2.5. Αξιολογητής ερευνητικών προγραμμάτων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ). Αξιολόγηση δύο προγραμμάτων το 2017.

7.3. Διευθυντής Επιστημονικής Σειράς σε Εκδοτικό Οίκο

7.3.1. Συνδιευθύντρια με τον Καθηγητή Αθανάσιο Καραφύλλη, της σειράς επιστημονικών βιβλίων *Κοινωνία και Εκπαίδευση*. Εκδόθηκαν από τον εκδοτικό οίκο των αδελφών Κυριακίδη επτά τόμοι την περίοδο 2012-2014. Οι συγγραφείς είναι στη συντριπτική πλειονότητά τους πανεπιστημιακοί καθηγητές.

8. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

8.1. Α.Ε.Ι. ως Μέλος Δ.Ε.Π.

- Συνολικός χρόνος διδασκαλίας σε Α.Ε.Ι. 23 ακαδημαϊκά έτη.
- Χρόνος διδασκαλίας σε μεταπτυχιακά προγράμματα 7 ακαδημαϊκά έτη.

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Φ.Ε.Κ. διορισμού σε θέση Καθηγητή της βαθμίδας του Αναπληρωτή Καθηγητή αριθ. 373/24.4.2015, τ. τρίτο (ανάληψη καθηκόντων στις 29.4.2015).

Φ.Ε.Κ. μονιμοποίησης ως επίκουρης καθηγήτριας αριθ. 1005/21.10.2010 τ. τρίτο.

Φ.Ε.Κ. διορισμού ως επίκουρης καθηγήτριας 135/15.5.2006 τ. Ν.Π.Δ.Δ. (ανάληψη καθηκόντων στις 15.5.2006).

Φ.Ε.Κ. διορισμού ως λέκτορας αριθ. 193/3.9.2001.

Συνολικός χρόνος προϋπηρεσίας στο Δ.Π.Θ. 17 χρόνια.

Συνολικός χρόνος προϋπηρεσίας στο Α.Π.Θ. 6 χρόνια.

8.2. Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών

8.2.1. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ετερότητα και Παιδαγωγική του Θεάτρου» του Π.Τ.Δ.Ε.

Στο συγκεκριμένο διετές ΠΜΣ μαθήματα παρέχονται στα τρία πρώτα εξάμηνα κάθε κύκλου. Σε κάθε εξάμηνο υπάρχουν τέσσερα υποχρεωτικά μαθήματα. Το τέταρτο εξάμηνο εκπονείται η μεταπτυχιακή εργασία.

Ακαδημαϊκό Έτος 2017-2018

Χειμερινό εξάμηνο

Αυτοδύναμη διδασκαλία των μαθημάτων του Α΄ εξαμήνου: Μεθοδολογία Έρευνας I (18 από τις 36 ώρες του μαθήματος), Θέματα Ανθρωπογεωγραφίας και Διδακτικά Μοντέλα (27 από τις 36 ώρες), Θέατρο και Κοινωνία (18 από τις 36 ώρες).

Αυτοδύναμη διδασκαλία των μαθημάτων του Γ΄ εξαμήνου: Συλλογικές Ταυτότητες στον Σύγχρονο Κόσμο (το σύνολο των 36 ωρών του μαθήματος), Εκπαίδευση Μειονοτήτων (27 από τις 36 ώρες).

Εαρινό εξάμηνο

Αυτοδύναμη διδασκαλία των μαθημάτων του Β΄ εξαμήνου: Μεθοδολογία Έρευνας II (27 από τις 36 ώρες του μαθήματος), Διδακτικές Παρεμβάσεις σε Πολυπολιτισμικό Εκπαιδευτικό Περιβάλλον (το σύνολο των 36 ωρών του μαθήματος), Θέματα Διδακτικής Μεθοδολογίας (9 από τις 36 ώρες).

Εποπτεία μεταπτυχιακών εργασιών.

Ακαδημαϊκό Έτος 2016-2017

Χειμερινό εξάμηνο

Αυτοδύναμη διδασκαλία των μαθημάτων του Α΄ εξαμήνου: Μεθοδολογία Έρευνας I (21 από τις 36 ώρες του μαθήματος), Θέματα Ανθρωπογεωγραφίας και

Διδακτικά Μοντέλα (το σύνολο των 36 ωρών), Θέατρο και Κοινωνία (12 από τις 36 ώρες).

Εαρινό εξάμηνο

Αυτοδύναμη διδασκαλία των μαθημάτων του Β' εξαμήνου: Μεθοδολογία Έρευνας ΙΙ (το σύνολο των 36 ωρών του μαθήματος), Διδακτικές Παρεμβάσεις σε Πολυπολιτισμικό Εκπαιδευτικό Περιβάλλον (το σύνολο των 36 ωρών του μαθήματος), Θέματα Διδακτικής Μεθοδολογίας (21 από τις 36 ώρες).

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Στελέχη Εκπαίδευσης στις Επιστήμες της Αγωγής» του Π.Τ.Δ.Ε.

Ακαδημαϊκό έτος 2015-2016

- Το χειμερινό εξάμηνο αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του μαθήματος επιλογής «Έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες με έμφαση στην ποιοτική ανάλυση δεδομένων» (2ο εξάμηνο του Π.Μ.Σ με έναρξη το εαρινό εξάμηνο ακ. έτους 2014-2015.)
- Το εαρινό εξάμηνο (1ο εξάμηνο του Π.Μ.Σ. με έναρξη το εαρινό εξάμηνο ακ. έτους 2015-2016) αυτοδύναμη διδασκαλία, συμμετοχή στη διδασκαλία και στις εξετάσεις του υποχρεωτικού μαθήματος «Μεθοδολογία έρευνας».
- Το εαρινό εξάμηνο (1ο εξάμηνο του Π.Μ.Σ. με έναρξη το εαρινό εξάμηνο ακ. έτους 2015-2016) αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογικά θέματα - Κοινωνικά προβλήματα».
- Εποπτεία μεταπτυχιακών εργασιών.

Ακαδημαϊκό Έτος 2014-2015

- Το εαρινό εξάμηνο (1ο εξάμηνο του Π.Μ.Σ. με έναρξη το εαρινό εξάμηνο ακ. έτους 2014-2015) συμμετοχή στη διδασκαλία και στις εξετάσεις του υποχρεωτικού μαθήματος «Μεθοδολογία έρευνας».
- Το εαρινό εξάμηνο (1ο εξάμηνο του Π.Μ.Σ. με έναρξη το εαρινό εξάμηνο ακ. έτους 2014-2015) αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογικά θέματα - Κοινωνικά προβλήματα».

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχολική Παιδαγωγική και Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση», Π.Τ.Δ.Ε.

Ακαδημαϊκό Έτος 2012-2013

Το χειμερινό εξάμηνο συμμετοχή στη διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Θέματα Νεοελληνικής Εκπαίδευσης», 1^ο εξάμηνο.

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Κατεύθυνση Γλώσσα και Πολιτισμός: Θεωρητικές και Διδακτικές Προσεγγίσεις, Π.Τ.Δ.Ε.

Ακαδημαϊκό Έτος 2007-2008

- Το χειμερινό εξάμηνο αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Μεθοδολογία κοινωνικών επιστημών», 1^ο εξάμηνο.
- Το εαρινό εξάμηνο αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Ιστορία κοινωνιολογικών θεωριών», 2^ο εξάμηνο.

Ακαδημαϊκό Έτος 2006-2007

Χειμερινό εξάμηνο

- Το χειμερινό εξάμηνο αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Μεθοδολογία κοινωνικών επιστημών», 1^ο εξάμηνο.

Ακαδημαϊκό Έτος 2005-2006

Χειμερινό εξάμηνο

- Αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Μεθοδολογία κοινωνικών επιστημών», 1^ο εξάμηνο.
- Εαρινό εξάμηνο
- Αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Ιστορία κοινωνιολογικών θεωριών», 2^ο εξάμηνο.

Ακαδημαϊκό Έτος 2004-2005

- Το χειμερινό εξάμηνο αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του υποχρεωτικού μαθήματος «Μεθοδολογία Κοινωνικών Επιστημών».
- Το εαρινό εξάμηνο αυτοδύναμη και αποκλειστική διδασκαλία και εξετάσεις του μαθήματος επιλογής «Ιστορία Κοινωνιολογικών Θεωριών».

Διακρατικό, Διαπανεπιστημιακό, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ψυχοπαιδαγωγικές, Διδακτικές, Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και του Πανεπιστημίου της Νάπολης.

Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών

Ακαδημαϊκό Έτος 2017-2018

Εαρινό εξάμηνο

Αυτοδύναμη διδασκαλία 5 ωρών με θέμα «Ποιοτική προσέγγιση-Η συνέντευξη» (σε σύνολο 30 ωρών του μαθήματος Επιστημονική Τεχνογραφία/Μεθοδολογία Έρευνας)

Αυτοδύναμη διδασκαλία 5 ωρών με θέμα «Συλλογικές Ταυτότητες» (σε σύνολο 30 ωρών του μαθήματος Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Εκπαίδευση)

Ακαδημαϊκό Έτος 2016-2017

Εαρινό εξάμηνο Αυτοδύναμη διδασκαλία 5 ωρών με θέμα «Συλλογικές Ταυτότητες» (σε σύνολο 30 ωρών του μαθήματος Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Εκπαίδευση)

8.2.1. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κατεύθυνση «Θέατρο και Εκπαίδευση», Π.Τ.Δ.Ε.

Ακαδημαϊκό Έτος 2016-2017

Εαρινό εξάμηνο

Αυτοδύναμη διδασκαλία 6 ωρών με θέμα «Συλλογικές Ταυτότητες» στο μάθημα του Δ' εξαμήνου «Θέατρο και Διαπολιτισμική Αγωγή».

8.2.3. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ακαδημαϊκό Έτος 2000-2001

- Οργάνωση δύο τετράωρων σεμιναρίων με θέμα «Αποδημία και παλιννόστηση του μακεδονικού ελληνισμού». Τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο ευρύτερου σεμιναρίου με τίτλο «Μακεδονία» που πραγματοποίησε η κατεύθυνση *Γλώσσα και Πολιτισμός* του μεταπτυχιακού προγράμματος του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

Ακαδημαϊκό Έτος 1998-1999

- Οργάνωση δύο τετράωρων σεμιναρίων με θέμα «Η έκφραση της συλλογικής ταυτότητας μέσω των θρακικών συλλόγων». Τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο ευρύτερου σεμιναρίου με τίτλο «Ελλήνων συσσωματώσεις: η περίπτωση των θρακικών συλλόγων» που πραγματοποίησε η κατεύθυνση *Γλώσσα και Πολιτισμός* του μεταπτυχιακού προγράμματος του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

8.3. Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών

8.3.1. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ακαδημαϊκό Έτος 2017-2018

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Επιστημονική Τεχνολογία», 2^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία του Πολιτισμού», 8^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2016-2017

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία», 8^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία του Πολιτισμού», 8^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2015-2016

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο εξάμηνο, Τ.Ε.Α.Π.Η. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).

Ακαδημαϊκό Έτος 2014-2015

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο και 4^ο εξάμηνο, Τ.Ε.Α.Π.Η. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).

Ακαδημαϊκό Έτος 2013-2014

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του πεντάωρου μαθήματος επιλογής «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Διδακτική», 8^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία», 8^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2012-2013

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία της Θρησκείας», 8ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία», 8ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2011-2012

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία της Θρησκείας», 8ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία», 8ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2010-2011

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία», 7^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία της Θρησκείας», 8ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Θεόδωρος Κάστανος»

- Καθοδήγηση και επίβλεψη του ερευνητικού προγράμματος με θέμα «Μειονοτική εκπαίδευση και πομακόφωνος μαθητικός πληθυσμός», 2^ο έτος.

Ακαδημαϊκό έτος 2009-2010

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία», 7^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ. (δύο τμήματα).
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία της Θρησκείας», 8^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Θεόδωρος Κάστανος»

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Παγκοσμιοποίηση, εθνικό κράτος και πολιτιστική ιθαγένεια», 1^ο εξάμηνο.
- Το εαρινό εξάμηνο συμμετοχή στη διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση», 2^ο εξάμηνο.
- Το εαρινό εξάμηνο καθοδήγηση και επίβλεψη του ερευνητικού προγράμματος με θέμα «12^ο Δημοτικό Σχολείο Δράμας, 1908 έως σήμερα», 4^ο εξάμηνο.
- Το εαρινό εξάμηνο καθοδήγηση και επίβλεψη του ερευνητικού προγράμματος με θέμα «Το σύστημα αξιών της ελληνικής κοινωνίας μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης», 4^ο εξάμηνο.

Ακαδημαϊκό Έτος 2008-2009

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Κοινωνιολογία της Θρησκείας», 7^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη ελληνική κοινωνία», 6^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Θεόδωρος Κάστανος»

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 1^ο εξάμηνο.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Παγκοσμιοποίηση, εθνικό κράτος και πολιτιστική ιθαγένεια», 1^ο εξάμηνο.
- Το εαρινό εξάμηνο καθοδήγηση και επίβλεψη του ερευνητικού προγράμματος με θέμα «12^ο Δημοτικό Σχολείο Δράμας, 1908 έως σήμερα», 2^ο εξάμηνο.
- Το εαρινό εξάμηνο καθοδήγηση και επίβλεψη του ερευνητικού προγράμματος με θέμα «Το σύστημα αξιών της ελληνικής κοινωνίας μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης», 2^ο εξάμηνο.

Ακαδημαϊκό Έτος 2007-2008

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Θέματα Κοινωνικής Πολιτικής: Πολιτική μετανάστευσης και πρακτικές ένταξης», 7^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη ελληνική κοινωνία», 6^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2006-2007

Χειμερινό εξάμηνο

- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Θέματα Κοινωνικής Πολιτικής: Πολιτική μετανάστευσης και πρακτικές ένταξης», 7^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Εαρινό εξάμηνο

- Τετράμηνη εκπαιδευτική άδεια εξωτερικού (7.2.2007-7.6.2007) για ερευνητική εργασία στο Bordeaux της Γαλλίας (Ειδικότερα, συμμετοχή σε ερευνητικό πρόγραμμα του CNRS και του Πανεπιστημίου Bordeaux III με θέμα *Marges, mémoire et representations des territoires européens*, που υλοποιείται την περίοδο 2007-2010).

Ακαδημαϊκό Έτος 2005-2006

Χειμερινό εξάμηνο

- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης», 3^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Επιστημονική τεχνολογία», 7^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Εαρινό εξάμηνο

- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία», 2^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
- Διδασκαλία και εξετάσεις του τρίωρου μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη ελληνική κοινωνία», 6^ο εξάμηνο, Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.

Ακαδημαϊκό Έτος 2004-2005

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης» και του μαθήματος επιλογής «Επιστημονική τεχνολογία».
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία» και του μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη ελληνική κοινωνία».

Ακαδημαϊκό Έτος 2003-2004

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης» και του μαθήματος επιλογής «Σύγχρονη ελληνική κοινωνία».

Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία» και του μαθήματος επιλογής «Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική».

Ακαδημαϊκό Έτος 2002-2003

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης» και των μαθημάτων επιλογής «Σύγχρονη ελληνική κοινωνία» και «Η κοινωνική παρουσία της γυναίκας».
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία» και του μαθήματος επιλογής «Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική».

Ακαδημαϊκό Έτος 2001-2002

- Το χειμερινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης».
- Το χειμερινό εξάμηνο ανάθεση της διδασκαλίας του μαθήματος «Ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση» στην Παιδαγωγική Σχολή, στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Το εαρινό εξάμηνο διδασκαλία του υποχρεωτικού μαθήματος «Κοινωνιολογία».

8.3.2. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Λέκτορας στην Παιδαγωγική Σχολή, στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από τον Σεπτέμβριο του 1995 μέχρι τον Οκτώβριο του 2001.

Συνολικός χρόνος διδασκαλίας στο Α.Π.Θ. έξι χρόνια.

Προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών

- Διδασκαλία των μαθημάτων επιλογής «Ιστορία του βόρειου ελληνισμού – Θράκη» (εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 1995-1996), «Σύγχρονη

ελληνική ιστορία και κοινωνία Ι» (χειμερινό εξάμηνο των ακ. ετών 1996-1997, 1997-1998, 1998-1999, 1999-2000), «Σύγχρονη ελληνική ιστορία και κοινωνία ΙΙ» (εαρινό εξάμηνο των ακ. ετών 1996-1997, 1997-1998, 1998-1999, 1999-2000), «Ποντιακός ελληνισμός Ι» (χειμερινό εξάμηνο των ακ. ετών 1996-1997, 1997-1998, 1998-1999, 1999-2000, 2000-2001), «Ποντιακός ελληνισμός ΙΙ» (εαρινό εξάμηνο των ακ. ετών 1996-1997, 1997-1998, 1998-1999, 1999-2000, 2000-2001) και «Των Ελλήνων οι Κοινότητες» (εαρινό εξάμηνο των ακαδημαϊκών ετών 1999-2000, 2000-2001).

8.4. Επόπτης Διδακτορικών Διατριβών (Δ.Π.Θ.)

8.4.1. Επόπτης

Χαραλαμπίδου, Ευφροσύνη. «Συλλογική ταυτότητα σε παιδιά». Διδακτορική Διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 2017. Διαθέσιμο, Βιβλιογραφία-21-3-2017. <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/40146>.

8.4.2. Επόπτης Τεσσάρων Διδακτορικών Διατριβών σε Εξέλιξη

- Μπότσαρη, Γεωργία. *Παιδεία και κοινωνικός έλεγχος: ιδεολογία και πρακτικές στο σωφρονιστικό σύστημα της Ελλάδας στον 20ό και 21ο αιώνα*, έναρξη 2011.
- Τελλίδου, Χρυσή. *Η συμβολή των Ελλήνων ποντιακής καταγωγής στην κοινωνική ζωή της Ελλάδας, με έμφαση στην παιδεία και τον πολιτισμό (20ος, 21ος αιώνας)*, έναρξη 2011.
- Καρατζούνη, Κυριακή. *Η συμβολή των Ελλήνων ανατολικορωμυλιώτικης καταγωγής στην κοινωνική ζωή της Ελλάδας, με έμφαση στην παιδεία και τον πολιτισμό (20ος, 21ος αιώνας)*, έναρξη 2012.
- Γκιούρογλου, Χαριτωμένη. *Οι επιπτώσεις της κοινωνικής αλλαγής στις στάσεις και στους θεσμούς με έμφαση στον θεσμό της εκπαίδευσης*, έναρξη 2012.

8.4.3. Συμμετοχή σε Τριμελείς Επιτροπές Τεσσάρων Διδακτορικών Διατριβών σε Εξέλιξη

- Δουλγέρης, Νικόλαος. *Οι θρησκευτικές ταυτότητες στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό σχολείο: Διερεύνηση των στάσεων του εκπαιδευτικού κόσμου για τη διαχρονική προσέγγιση του μαθήματος των Θρησκευτικών*.
- Επιβλέπων: Καθηγητής Αθανάσιος Καραφύλλης

- Ταταρίδης, Ιωάννης. *Ο ρόλος της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.) στην επιλογή στελεχών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (1974-2015)*. Επιβλέπων: Καθηγητής Αθανάσιος Καραφύλλης
- Κοσμά, Γεωργία. *Θεατρικές Μέθοδοι και η διδακτική αξιοποίησή τους στη διδασκαλία της αγγλικής ως ξένης γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο: το παράδειγμα του Μανδύα του Ειδικού"*. Επιβλέπων: Επίκουρος Καθηγητής Σίμος Παπαδόπουλος
- Καραγιάννη, Αγνή. *Μουσειακή αγωγή και παιδαγωγικές εφαρμογές σε Μουσειακό Περιβάλλον από παιδιά σχολικής ηλικίας (5-18 χρονών)*. Επιβλέπων: Επίκουρος Καθηγητής Σίμος Παπαδόπουλος

8.5. Επόπτης Μεταπτυχιακών Εργασιών/Επόπτης Πτυχιακών Εργασιών Μεταπτυχιακές Εργασίες

8.5.1. Αντωνιάδου, Μαρία. *Σχολεία ενηλίκων του νομού Έβρου*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2016.

8.5.2. Κυρκούδη, Κωνσταντίνα. *Ανήλικοι πρόσφυγες τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2016.

8.5.3. Τσαλαπίδου, Μαρία. *Η εικόνα του παιδιού στα σχολικά εγχειρίδια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Γυμνασίου*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2016.

8.5.4. Τσιμπιρίδης, Ευστράτιος. *Η λειτουργία του θεσμού της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στα χρόνια της μεγάλης οικονομικής ύφεσης (2010 – 2015)*. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2016.

8.5.5. Χαλβαντζής, Δημήτριος. *Η εθνική ταυτότητα των Ελλήνων, όπως προβάλλεται στα σχολικά εγχειρίδια της Ιστορίας του Δημοτικού Σχολείου*. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2016.

8.5.6. Ξανθοπούλου, Μαρία. *Η ετερότητα στα σχολικά εγχειρίδια της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα μαθήματα γλώσσας και λογοτεχνίας*. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2010.

8.5.7. Καρατζούνη, Κυριακή. *Οι θρακικοί πολιτιστικοί σύλλογοι ως οργανωμένες μορφές προώθησης της θρακικής ταυτότητας και ως φορείς παιδείας*.

Μεταπτυχιακή εργασία. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2008.

8.5.8. Μπουζιάνη, Σταυρούλα. *Ο κοινωνικός ρόλος του φύλου σε σχολικά εγχειρίδια Δημοτικού και Γυμνασίου*. Μεταπτυχιακή εργασία. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2008.

8.5.9. Ναβροζίδου, Δέσποινα Γ. *Η δια βίου εκπαίδευση και η συμβολή της στην προσέγγιση της μουσουλμάνας γυναίκας σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Μεταπτυχιακή εργασία. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, 2008.

Σε εξέλιξη είναι δέκα Μεταπτυχιακές Εργασίες.

Ελόπτης πτυχιακών εργασιών (Ενδεικτικές Αναφορές)

- Γρηγορούδη, Αναστασία, και Τζανσού Μπατζάκ. *Εκπαίδευση και καθημερινή ζωή γυναικών στα ορεινά χωριά (Πομακοχώρια) του νομού Ξάνθης*, 2017.
- Πουταλή, Ερασμία. *Διαπολιτισμικότητα και πολυπολιτισμικότητα: έννοιες και πρακτικές*, 2014.
- Κυριακή, Γιαλαμά. *Προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων στην πόλη της Αλεξανδρούπολης (21ος αιώνας)*, 2014.
- Αραμπατζή, Μαρία, Παναγιώτης Βούλγαρης, και Ειρήνη Κυζυρίδου. *Κοινωνικοί φορείς για την προστασία της κακοποιημένης γυναίκας στην Ελλάδα*, 2011.
- Νιδήμου, Στέλλα και Αικατερίνη Σιάβου. *Θρησκεία και προκατάληψη τον 20ό και 21ο αιώνα*, 2011.
- Ταρασιάδου, Μαρία. *Μετανάστευση και λαθρομετανάστευση στην Ελλάδα τον 21ο αιώνα*, 2011.
- Κουκουζέλη, Παναγιώτα, και Φίλιππος Σαμουρκασίδης. *Κοινοτικοί δεσμοί και όψεις της καθημερινότητας στα Πομακοχώρια της Θράκης*, 2010.
- Βέικου, Ζωγραφιά, Βασιλική Μπενέκη, και Ευανθία Ντιούδη. *Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση*, 2009.
- Μαρκάκης, Απόστολος. *Ο θρησκευτικός χαρακτήρας της Μουσουλμανικής Μειονότητας της Δυτικής Θράκης*, 2009.

8.6. Εκπαιδευτικά Προγράμματα

8.6.1. Συμμετοχή ως εισηγήτρια στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θέμα *Διαχείριση κρίσεων στο εσωτερικό περιβάλλον των δημοσίων οργανισμών και στην*

επικοινωνία με τον πολίτη, που πραγματοποίησε στην Κομοτηνή το Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης από τις 12 μέχρι και τις 21 Ιουνίου 2013.

8.6.2. Συμμετοχή από 8-24 Νοεμβρίου 2013 σε πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για αραβόφωνους ορθόδοξους χριστιανούς το οποίο υλοποίησε το Δ.Π.Θ. (Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξινίων Χωρών) σε συνεργασία με το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων στη Βηθλεέμ της Παλαιστίνης.

8.6.3. Συμμετοχή στο επιχειρησιακό πρόγραμμα εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης II (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II) με τίτλο «Ακαδημαϊκή και επαγγελματική αναβάθμιση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» το οποίο πραγματοποίησε το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης για την περιοχή ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης από την 1η Ιανουαρίου 2003 μέχρι τις 30 Ιουνίου 2005. Διδασκαλία του μαθήματος «Κοινωνιολογία».

8.6.4. Συμμετοχή στο πρόγραμμα επιμόρφωσης πτυχιούχων εξωτερικού το οποίο πραγματοποίησε το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999. Διδασκαλία του μαθήματος «Νεοελληνική Ιστορία».

8.6.5. Συμμετοχή στο επιχειρησιακό πρόγραμμα εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης 1994-1999 (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) με τίτλο «Ακαδημαϊκή και επαγγελματική αναβάθμιση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» το οποίο πραγματοποίησε το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από την 1η Οκτωβρίου 1997 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1999. Διδασκαλία του μαθήματος «Ποντιακός ελληνισμός».

8.6.6. Διαλέξεις με τίτλους «Ιστορία του ποντιακού ελληνισμού», «Θέματα κοινωνικής και οικονομικής ένταξης του ελληνισμού της Διασποράς στις χώρες υποδοχής τους» και «Σύλλογοι παλιννοστούντων και ο ρόλος τους στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών στον ελλαδικό χώρο» στο Σεμινάριο που διοργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης-Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης και η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού με θέμα *Μετανάστευση-Παλιννόστηση* από τις 5 μέχρι και τις 15 Απριλίου 1995.

8.6.7. Διαλέξεις για την «Ιστορία του ποντιακού ελληνισμού» στο Σεμινάριο που διοργάνωσαν στην Αθήνα η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού και το Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας με θέμα *Επιμόρφωση στελεχών ομοσπονδιών*

ελληνικών κοινοτήτων χωρών της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών για τον τρόπο λειτουργίας των μη κερδοσκοπικών οργανισμών από τις 5 μέχρι και τις 18 Μαΐου 1995.

8.7. Τ.Ε.Ι

8.7.1. Έκτακτη Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας το διδακτικό έτος 1991-1992. Διδασκαλία του μαθήματος «Ανθρώπινες Σχέσεις στην Εργασία».

8.7.2. Έκτακτη Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας από το διδακτικό έτος 1986-87 μέχρι και το διδακτικό έτος 1990-1991. Διδασκαλία των μαθημάτων «Κοινωνία της Σύγχρονης Ελλάδας», «Επιχείρηση και Κοινωνία», «Εργασιακές Σχέσεις» και «Εποπτεία Προσωπικού».

8.8. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος 1992-1993. (Υπηρεσία με οργανική θέση στο Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο Ιωαννίνων. Τα δύο επόμενα έτη υπήρχε απόσπαση στη Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού. Το 1995 υπήρξε παραίτηση λόγω ανάληψης υπηρεσίας σε Α.Ε.Ι. ως μέλος Δ.Ε.Π.).

8.9. Μεταπτυχιακή υπότροφος (στην Ελλάδα και στις Η.Π.Α.)

8.9.1. Ειδική μεταπτυχιακή υπότροφος (Ε.Μ.Υ.) του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου από 1.3.1985 μέχρι 1.3.1988. Πραγματοποίηση διαλέξεων στο πλαίσιο των μαθημάτων «Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία» και «Διδακτική της Κοινωνιολογίας».

8.9.2. Βοηθός διδασκαλίας στην Κοινωνιολογία στο Πανεπιστήμιο της Γουέστ Βιρτζίνια των Η.Π.Α. από τον Ιανουάριο 1984 μέχρι τον Ιανουάριο 1985.

9. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ)

9.1. Συμμετοχή σε επιστημονικές και οργανωτικές επιτροπές του Π.Τ.Δ.Ε. και της Σχολής Επιστημών Αγωγής την περίοδο 2001-2018. Ενδεικτικά αναφέρονται η επιτροπή προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών (2016- σήμερα), οι επιτροπές προγράμματος εξετάσεων, αξιολόγησης, παραλαβής πάσης φύσεως υλικών, συμμετοχή σε επιστημονικές και οργανωτικές επιτροπές συνεδρίων κ.α.

9.2. Συμμετοχή στην Επιτροπή του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης για το Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής Επάρκειας από το 2011 που συστάθηκε η επιτροπή μέχρι σήμερα.

9.3. Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Στελέχη Εκπαίδευσης στις Επιστήμες της Αγωγής» του Π.Τ.Δ.Ε. (6.9.2016-1.12.2017).

9.4. Τακτική εισηγήτρια θεμάτων για το εξεταζόμενο μάθημα «Εισαγωγή στην Παιδαγωγική» κατά τις κατατακτήριες εξετάσεις για κατάταξη πτυχιούχων άλλων Α.Ε.Ι. ή ανώτερων σχολών διетуός φοίτησης και πτυχιούχων Τ.Ε.Ι. ή ισότιμων προς αυτά για το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015.

9.5. Εισηγήτρια θεμάτων στις Εξετάσεις Μετεγγραφών Εξωτερικού το Σεπτέμβριο του 2005 στα μαθήματα «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης» και «Κοινωνική Ψυχολογία».

9.6. Αναβαθμολογήτρια γραπτών για το εξεταζόμενο μάθημα «Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία» κατά τις κατατακτήριες εξετάσεις για κατάταξη πτυχιούχων άλλων Α.Ε.Ι. ή ανώτερων σχολών διетуός φοίτησης και πτυχιούχων Τ.Ε.Ι. ή ισότιμων προς αυτά για το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005.

9.7. Τακτική εισηγήτρια θεμάτων και βαθμολογήτρια γραπτών στις Εξετάσεις Μετεγγραφών Εξωτερικού για το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002 στα μαθήματα «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης» και «Κοινωνιολογία της Αγωγής».

9.8. Άλλο Διοικητικό Έργο

9.8.1. Αναπληρώτρια Πρόεδρος του Υπηρεσιακού Συμβουλίου Μειονοτικής Εκπαίδευσης (Ι.Σ.Μ.Ε.) από το 2013 (Απόφαση Υπουργείου ΑΣ 47/57011/Ζ1/16.1.2013) μέχρι τον Δεκέμβριο 2014 που καταργήθηκε το Ι.Σ.Μ.Ε.

9.8.2. Υπάλληλος της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού (ΥΠ.ΕΞ.) από τον Ιούνιο 1993 μέχρι τον Ιούνιο 1995 με κύριο έργο την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών-πολιτιστικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε νέους των ελληνικών κοινοτήτων του εξωτερικού και των προγραμμάτων που στοχεύουν στην οικονομική και κοινωνική ένταξη προσφύγων Ποντίων, Βορειοηπειρωτών και Πολιτικών Προσφύγων, τις εισηγήσεις με θέματα ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς και τις εισηγήσεις με θέματα σχετικά με τις διαδικασίες ένταξης αποδήμων και παλιννοστούντων στις χώρες υποδοχής τους.

10. ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥΣ / ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ

ΦΟΡΕΙΣ, ΣΕ ΜΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ. (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ)

- Διαλέξεις με τίτλο «Σύγχρονος Κόσμος: Συνεργασία ή Σύγκρουση Πολιτισμών;» στο πλαίσιο της συμμετοχής των Καθηγητών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης στην «Ακαδημία Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης», δράση-θεσμός της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στην προσπάθεια Δια Βίου Μάθησης και Εκπαίδευσης των πολιτών και σύνδεσης της πανεπιστημιακής κοινότητας με την τοπική κοινωνία. Πραγματοποιήθηκε στις 6.12.2017 διάλεξη στην Αλεξανδρούπολη και στις 17.1.2018 διάλεξη στην Κομοτηνή.
- Συμμετοχή με εισήγηση στην παρουσίαση του βιβλίου της Καθηγήτριας Ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Σοφίας Ηλιάδου-Τάχου στις 3 Μαΐου 2017 στη Θεσσαλονίκη. Το βιβλίο έχει τον τίτλο *Ιχνηλατώντας την Εκπαίδευση στον «Ελλήνων τις Κοινότητες»: Πόντος, Ρωσία, Σοβιετική Ένωση. Μια ιστορικο-συγκριτική προσέγγιση*. Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Κυριακίδη το 2016. Την εκδήλωση πραγματοποίησαν το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού (ΙΑΠΕ) Δήμου Καλαμαριάς και οι Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Εισήγηση με τίτλο «Η ζωή και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» στην ανοιχτή εκδήλωση με θέμα *Φόρος τιμής στον Γεώργιο Κανδηλάπτη, από τον Πόντο στην Αλεξανδρούπολη* που διοργάνωσε στα Πεύκα του νομού Έβρου στις 4 Μαΐου 2014 ο «Ποντιακός Πολιτιστικός Σύλλογος Πεύκων "Οι Ρίζες"».
- Συμμετοχή με εισήγηση στην παρουσίαση του βιβλίου της Κωνσταντίνας Παπασταϊκούδη *Το Δημοτικό Τραγούδι της Ανατολικής Ρωμυλίας: Καβακλί, Μικρό και Μεγάλο Μοναστήρι* που διοργάνωσε στην Αλεξανδρούπολη στις 16 Μαρτίου 2014 ο «Πολιτιστικός Επιμορφωτικός Σύλλογος Ανατολική Ρωμυλία Ν. Έβρου».
- Συμμετοχή ως επιστημονική σύμβουλος στη δημιουργία του τετράωρου κινηματογραφικού οδοιπορικού *Πόντος Αιώνια Πατρίδα* της Θωμαΐδος Κυζιρίδου που υλοποιήθηκε την περίοδο 2009-2011 και έγινε παραγωγή σε κασετίνα τριών dvd το 2012.

- Το βιβλίο *Με λένε Σανέλ και είμαι σκυλάκι* που εκδόθηκε το 2012 θεωρήθηκε από εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως πρότυπο βιβλίο περιβαλλοντικής και διαπολιτισμικής αγωγής. Ενδεικτικά αναφέρονται παρουσιάσεις που έγιναν σε πόλεις του νομού Δράμας και δημοσιεύσεις στους νομούς Δράμας και Ροδόπης το 2013. Το βιβλίο αυτό ΔΕΝ εντάσσεται στο επιστημονικό έργο, αλλά είναι ενδεικτικό της παρέμβασης στην ευρύτερη κοινωνία και στην εκπαιδευτική κοινότητα.
- Εισήγηση με τίτλο «Η προσωπικότητα και το έργο του Θ.Κ. Θεοφύλακτου μέσα από το αρχαικό υλικό και τις αυτοβιογραφικές αναφορές που παρουσιάζονται στο βιβλίο του Θεοφύλακτου Θεοφύλακτου *Γύρω στην Άσβεστη Φλόγα*» στην εκδήλωση για τη συμπλήρωση πενήντα χρόνων από τον θάνατο του Θεοφύλακτου Θεοφύλακτου, που διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη στις 4 Δεκεμβρίου 2011 η Εύξεινος Λέσχη Θεσσαλονίκης.
- Συμμετοχή στην εκδήλωση-συζήτηση που διοργανώθηκε από την Εύξεινο Λέσχη Θεσσαλονίκης και το περιοδικό «Άμαστρις» στη Θεσσαλονίκη στις 27 Απριλίου 2011 με θέμα *Οργανωμένος ποντιακός χώρος και σύγχρονες προκλήσεις*.
- Εισήγηση με τίτλο «Οι ποντιακοί οικισμοί του νομού Ξάνθης: Εικοστός και εικοστός πρώτος αιώνας» στην παρουσίαση του λευκώματος *Ποντίων Διαδρομές: 30 χρόνια δράσης του Συλλόγου Ποντίων Νομού Ξάνθης 1974-2003* που πραγματοποιήθηκε στην Ξάνθη την 1^η Φεβρουαρίου 2009.
- Εισήγηση με τίτλο «Εκπαίδευση Ενηλίκων: η περίπτωση της εκπαίδευσης ενηλίκων γυναικών στην ορεινή Ξάνθη» στην εκδήλωση που διοργάνωσε η Μέριμνα Ποντίων Κυριών Θεσσαλονίκης, για τη βράβευση και χορήγηση υποτροφιών σε αριστούχους ομογενείς φοιτητές, στις 16 Νοεμβρίου 2008.
- Εισήγηση με τίτλο «Η προσωπικότητα και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ποντιακών Συλλόγων για την Εθνική Αυτογνωσία που πραγματοποιήθηκε στην Ορεστιάδα από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Ποντιακών Σωματείων, πολιτιστικούς συλλόγους των νομών Ροδόπης και Έβρου και το Δήμο Ορεστιάδας από τις 3 μέχρι τις 5 Οκτωβρίου 2008.
- Συμμετοχή ως επιστημονική σύμβουλος σε εκπομπές της ΕΡΤ3. Ειδικότερα: α) Συμμετοχή στις 2.12.2006 στην εκπομπή *Διασπορά* της ΕΡΤ3 με θέμα

«Οδοιπορικό στον Πόντο» (16:00-18:30), β) Συμμετοχή στο ντοκιμαντέρ της Θωμαΐδος Κυζιρίδου με θέμα «Περιήγηση στη Γη του Πόντου» που προβλήθηκε στις 21.6.2008 στην εκπομπή *Διασπορά* της ΕΡΤ3 (13:30-15:00).

- Παρουσίαση του βιβλίου της Έλσας Γαλανίδου-Μπαλφούσια, *Ο Άγιος Γεώργιος στον Ελληνισμό του Πόντου*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2004, σελίδες 190, στην εκδήλωση που οργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη η Μέριμνα Ποντίων Κυριών, η Εύξεινος Λέσχη Θεσσαλονίκης και ο εκδοτικός οίκος των αδελφών Κυριακίδη στις 20 Μαρτίου 2005. Η παρουσίαση δημοσιεύτηκε σε άρθρο με τίτλο «Ο Άγιος Γεώργιος στον ελληνισμό του Πόντου» στη μηνιαία εφημερίδα *Εύξεινος Πόντος* 99 (Απρίλιος 2005): 11-13.
- Παρουσίαση του βιβλίου των Michel Bruneau και Κυριάκου Παπουλίδη, *Η Μνήμη του Προσφυγικού Ελληνισμού: τα ανεγερθέντα μνημεία στην Ελλάδα (1936-2004). La Mémoire de l' Hellénisme Réfugié: Les Monuments Commémoratifs en Grèce (1936-2004)*, Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2004, σελίδες 133, στην εκδήλωση που οργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη ο Δήμος Θεσσαλονίκης και ο εκδοτικός οίκος των αδελφών Κυριακίδη στις 22 Οκτωβρίου 2004. Η παρουσίαση δημοσιεύτηκε σε άρθρο με τίτλο «Η μνήμη του προσφυγικού ελληνισμού: τα ανεγερθέντα μνημεία στην Ελλάδα» στη μηνιαία εφημερίδα *Εύξεινος Πόντος* 95 (Δεκέμβριος 2004): 18.
- Εισήγηση με θέμα «Η σύγχρονη παλιννόστηση» στην εκδήλωση που πραγματοποίησαν στην Αλεξανδρούπολη ο Πολιτιστικός Μορφωτικός και Εξωραϊστικός Σύλλογος Παλαγίας «Ο Μέγας Αλέξανδρος» και ο δήμος Αλεξανδρουπόλεως στις 18 Μαΐου 2003.
- Εισήγηση με θέμα «Η ζωή και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως, ενός μαχόμενου δημοσιογράφου των δύο περασμένων αιώνων» στην εκδήλωση που διοργάνωσε στην Αθήνα ο Σύλλογος Ποντίων «Αργοναύται-Κομνηνοί» με θέμα «Ο Πόντος ανά τους αιώνες» στις 30 Οκτωβρίου 2002.
- Εισήγηση με θέμα «Ντοκουμέντα της επαρχίας Χαλδίας του Πόντου: Η συμβολή του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» στο Ε΄ Παγκόσμιο Συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη από τις 26 μέχρι και τις 28 Οκτωβρίου 2002. Περίληψη της εισήγησης δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ποντιακή Εστία* 137 (Απρίλιος, Μάιος, Ιούνιος 2003): 86-87.

- Εισήγηση με θέμα «Ο ελληνισμός στις χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.: παλιννόστηση και προβλήματα ένταξης» στην 4^η Παγκόσμια Συνέλευση του Συμβουλίου Αποδήμου Ελληνισμού (Σ.Α.Ε.) που πραγματοποίησε στη Θεσσαλονίκη το Συμβούλιο Αποδήμου Ελληνισμού με τη συμμετοχή εκπροσώπων ομογενειακών οργανώσεων από όλο τον κόσμο, από τις 9 μέχρι και τις 12 Δεκεμβρίου 2001.
- Εισήγηση με θέμα «Η νεολαία στο παγκόσμιο περιβάλλον: αφομοίωση ή ενσωμάτωση;» στην 3^η Γενική Συνέλευση Νεολαίας του Συμβουλίου Αποδήμου Ελληνισμού (Σ.Α.Ε.)-Περιφέρεια Ευρώπης που πραγματοποίησε στη Θεσσαλονίκη το Συμβούλιο Αποδήμου Ελληνισμού Περιφέρειας Ευρώπης με τη συμμετοχή εκπροσώπων νεολαίας ομογενειακών οργανώσεων από την Ευρώπη, από τις 16 μέχρι και τις 18 Νοεμβρίου 2001.
- Επιστημονικώς υπεύθυνη στη διοργάνωση ημερίδας με θέμα «Προβολή της φυσιογνωμίας και του έργου των παλιννοστούντων καλλιτεχνών και επιστημόνων» που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη με τη συνεργασία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού και της ΕΡΤ3 στις 16 Δεκεμβρίου 2000.
- Εισήγηση με θέμα «Ο ποντιακός ελληνισμός στον ελλαδικό χώρο» στο «Συναπάντημα Νεολαίας Ποντιακών Σωματείων 2000» που πραγματοποιήθηκε στην Καστανιά Βέροιας από τις 21 μέχρι τις 23 Ιουλίου 2000.
- Εισήγηση με θέμα «Σύγχρονες κοινωνίες και ζητήματα ταυτότητας» και εισήγηση με θέμα «Προσφυγιά, μετανάστευση και κοινωνικός αποκλεισμός στην αυγή του 21^{ου} αιώνα» στη διημερίδα που διοργάνωσαν στην Αθήνα η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού και το Κέντρο Συνοδευτικών και Υποστηρικτικών Ενεργειών (ΚΕ.Σ.Υ.Υ.) «Νόστος» με θέμα «Προσφυγιά, μετανάστευση και κοινωνικός αποκλεισμός» στις 5 και 6 Ιουλίου 2000.
- Παρουσίαση του βιβλίου του Omer Asan, *Ο πολιτισμός του Πόντου*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1998, σελίδες 389 στην παρουσίαση των βιβλίων του Omer Asan, *Ο πολιτισμός του Πόντου*, 1998 και του Κωνσταντίνου Παπουλίδη, *Οι Έλληνες της Οδησού*, 1999, την οποία διοργάνωσαν στη Θεσσαλονίκη Το Κέντρο Μελέτης και Ανάπτυξης του Ελληνικού Πολιτισμού

της Μαύρης Θάλασσας και ο Εκδοτικός Οίκος των αδελφών Κυριακίδη στις 3 Νοεμβρίου 1999.

- Εισήγηση με θέμα «Ποντιακός ελληνισμός: η επιστροφή στη μητέρα πατρίδα» στη διημερίδα που διοργάνωσε ο Δήμος Θέρμης στη Θέρμη με θέμα «Κοινόν των Ελλήνων» στις 12 και 13 Σεπτεμβρίου 1998.
- Εισήγηση με θέμα «Έλληνες Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση: η μετανάστευση προς την Ελλάδα, 1985-1995» στην ημερίδα που διοργάνωσαν στην Πτολεμαΐδα ο ποντιακός σύλλογος «Εύξεινος Λέσχη Πτολεμαΐδας», η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Νομού Κοζάνης με θέμα «Έλληνες Πόντιοι της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.: από τον Πόντο στην Ελλάδα» στις 17 Μαΐου 1998.
- Εισήγηση με θέμα «Η παλιννόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα» στην ημερίδα που διοργάνωσε ο εκπαιδευτικός όμιλος Ξυνή στην Αθήνα με θέμα «Παλινοστούντες: Δικαίωμα στην εκπαίδευση» στις 2 Ιουνίου 1997.
- Παρουσίαση βιβλίων ιστορίας του βορείου ελληνισμού (ελλαδικού και εξωελλαδικού) του Εκδοτικού Οίκου των Αδελφών Κυριακίδη στις 26 Μαρτίου 1997 στο πλαίσιο του Δεκαημέρου Πολιτιστικών Εκδηλώσεων για τη Θεσσαλονίκη που πραγματοποίησαν στην Αθήνα η Ένωση Εκδοτών Βιβλίου Θεσσαλονίκης και ο Οργανισμός «Θεσσαλονίκη 1997-Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» από τις 26 Μαρτίου μέχρι τις 4 Απριλίου 1997.
- Εισήγηση με θέμα «Η διδασκαλία της ιστορίας του ποντιακού ελληνισμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» στην ημερίδα που διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη ο ποντιακός σύλλογος «Εύξεινος Λέσχη Θεσσαλονίκης» με θέμα «Η ιστορία του ποντιακού ελληνισμού στα σχολικά εγχειρίδια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» στις 22 Φεβρουαρίου 1997.
- Εισήγηση με θέμα «Ποντιακός ελληνισμός» στο Συνέδριο των Ομοσπονδιών των ποντιακών συλλόγων της Ελλάδας και των ελληνικών συλλόγων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης με θέμα «Συνάντηση στον Καύκασο, Θεσσαλονίκη-Βατούμι, 14-18 Αυγούστου 1996» που πραγματοποιήθηκε στο Βατούμι της Γεωργίας στις 17 Αυγούστου 1996.
- Συνεργασία με το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και με το Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού του

Δήμου Καλαμαριάς. Πραγματοποίηση διαλέξεων το 1996 σε μεταπτυχιακούς φοιτητές του παραπάνω τμήματος με θέμα την *Προφορική Ιστορία*.

- Εισήγηση με θέμα «Ποντιακός ελληνισμός: ένας ελληνισμός της Διασποράς» στο Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο Ποντιακών Συλλόγων για την Εθνική Αυτογνωσία με θέμα «Ακριτικός- αλύτρωτος-απόδημος ελληνισμός» που διοργάνωσε στη Βέροια η «Εύξεινος Λέσχη Βέροιας» υπό την αιγίδα του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης από τις 10 μέχρι και τις 12 Μαΐου 1996.
- Εισήγηση με θέμα «Πόντιοι πρόσφυγες από την πρώην Σοβιετική Ένωση στην Ελλάδα» στην Ημερίδα με θέμα «Οι Έλληνες πρόσφυγες σήμερα: από την πρώην ΕΣΣΔ στην Ελλάδα» που διοργάνωσαν στην Αθήνα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εξωτερικών στο πλαίσιο του εορτασμού της Πανελληνίας Ημέρας Προσφύγων, το Ελληνικό Κέντρο Διαπολιτισμικών Μελετών, το Ελληνικό Κέντρο Διαπολιτισμικής Ψυχιατρικής και Περίθαλψης, το Κέντρο Μελετών Ελληνισμού Μαύρης Θάλασσας, το Μουσείο Λαϊκών Μουσικών Οργάνων και η Ομοσπονδία Ποντιακών Σωματείων Νοτίου Ελλάδος στις 3 Απριλίου 1995.
- Εισήγηση με θέμα «Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση και προβλήματα κοινωνικής τους ένταξης» στην εκδήλωση τιμής για τον ποντιακό ελληνισμό που διοργάνωσε η «Πρώτη Σελίδα», εβδομαδιαία εφημερίδα νομού Κιλκίς στις 19 Νοεμβρίου 1994.
- Εισήγηση με θέμα «Τα προβλήματα ένταξης των Ποντίων προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση» στο Φεστιβάλ που διοργάνωσε ο Δήμος Καλαμαριάς με θέμα «Των Ελλήνων οι Κοινότητες» από τις 26 Αυγούστου μέχρι τις 4 Σεπτεμβρίου 1994.
- Συνεργασία με την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Πραγματοποίηση διαλέξεων στο τμήμα εμπορικών ακολούθων με θέμα την ιστορία της νεοελληνικής διασποράς το 1993.

11. ΑΛΛΟ ΕΡΓΟ

11.1. Προλογικά Σημειώματα

11.1.1. Βεργέτη, Μαρία. «Πρόλογος», 7-11 στο Χρήστος Σαμουηλίδης. *Αμισός (Σαμψούντα) και η περιφέρειά της*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2004

11.1.2. Βεργέτη, Μαρία. «Πρόλογος», 5-10, στο Βασίλειος Π. Πετρόπουλος. *Η ζωή στη Δρασίσιτα: από το 1924 μέχρι σήμερα*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2002.

11.1.3 Βεργέτη, Μαρία. «Πρόλογος της δεύτερης έκδοσης», vii-xxxii. στο Θεοφύλακτος Κ. Θεοφύλακτος. *Γύρω στην άσβεστη φλόγα. Βιογραφικές αναμνήσεις. Αγώνες για την ανεξαρτησία του Πόντου*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1997.

11.2. Βιβλιοκρισίες

11.2.1. Βεργέτη, Μαρία. Βιβλιοκρισία δημοσιευμένη στο *Ποντιακή Εστία* 147 (Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2005): 784-786. Παρουσίαση του βιβλίου της Παρθένας, Η. Κουρτίδου, *Το χωριό που ήταν κάποτε λίμνη: Η Κρύα Βρύση του χθες*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2005, σελίδες 211.

11.2.2. Βεργέτη, Μαρία. Βιβλιοκρισία δημοσιευμένη στο *Πνευματική Ζωή* 165 (Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2005): 784-786. Παρουσίαση του βιβλίου του Χρήστου Σ. Φωτόπουλου, *Σόνια-Σοφία Στεφανίδου: Η πρώτη ελληνίδα αλεξιπτωτίστρια*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2001, σελίδες 78.

11.2.3. Βεργέτη, Μαρία. Βιβλιοκρισία δημοσιευμένη στο *Αρχαίον Πόντου* 50 (2003-2004): 315-319. Παρουσίαση του βιβλίου του Παύλου Γ Αποστολίδη, *Η Μητρόπολις Ροδοπόλεως, το ζήτημα των Εξαρχιών του Πόντου*, Θεσσαλονίκη: Σωματείο Παναγία Σουμελά, 2003, σελίδες 485.

11.2.4. Βεργέτη, Μαρία. Βιβλιοκρισία δημοσιευμένη στο *Πνευματική Ζωή* 147 (Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2002): 813-817. Παρουσίαση του βιβλίου του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως, *Ελληνίδες Σουλτάναι*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2001, σελίδες 78.

11.2.5. Βεργέτη, Μαρία. Βιβλιοκρισία δημοσιευμένη στο *Αρχαίον Πόντου* 48 (1998-1999): 399-401. Παρουσίαση του βιβλίου του Τάσου Ι. Κυριακίδη, *Το Περίβλεπτον Δράμας: Από την ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα*, Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1998, σελίδες 238.

11.3. Άρθρα σε Βιβλία και Συλλογικούς Τόμους που Αποτελούνται στο Μεγαλύτερο Τμήμα τους από Ήδη Δημοσιευμένα Κείμενα

11.3.1. Βεργέτη, Μαρία. «Η συλλογική ταυτότητα του ποντιακού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο», 105--113, στο Μανόλης Γ. Σέρρης, επιμ. *Πόντος: Θέματα λαογραφίας του ποντιακού ελληνισμού*. Αθήνα: Αλήθεια, 2008.

Το άρθρο περιλαμβάνει αποσπάσματα από το βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: Διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*, στα οποία έχουν γίνει μικρές αλλαγές.

11.3.2. Vergeti, Maria. “L’ *identité* pontique en Grèce: le lien des générations avec leur territoire de référence”, 259-265, στο Ελένη Ταρατόρη, Γιώργος Παπαγεωργίου, Ιωάννης Πετρόπουλος, και Πέλα Στραβάκου, επιμ. *Επετειακός τόμος για τα 20 χρόνια λειτουργίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, 1986-2006*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2006.

Το άρθρο είναι αποσπάσματα άρθρου με τον ίδιο τίτλο που περιλαμβάνεται στο βιβλίο *Les Grecs pontiques: diaspora, identité, territoires* (Sous la direction de Michel Bruneau).

11.3.3. Βεργέτη, Μαρία. «Η προσωπικότητα του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως», 15-41, στο Ελένη Ταρατόρη, επιμ. *Προσωπικότητες της Παιδείας στο χώρο της Θράκης: Η ζωή και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2005.

Το άρθρο περιλαμβάνει αποσπάσματα από το βιβλίο *Χρονολόγιο και εργογραφία Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως*, στα οποία έχουν γίνει μικρές αλλαγές, ώστε η εργογραφία να καλύπτει και το έργο του Γ.Θ. Κανδηλάπτη-Κάνι που έχει εκδοθεί μετά από το 2002.

11.3.4. Βεργέτη, Μαρία. «Προβλήματα ένταξης ομογενών μεταναστών στο οικονομικό, θεσμικό και κοινωνικό πεδίο», 163-174, στο Βύρων Ναθαναήλ, επιμ. *Ιστορία και Πολιτισμός των Ελλήνων της Διασποράς: Φαινόμενα Κοινωνικής Παθογένειας σε ομάδες Κοινωνικού Αποκλεισμού*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2004.

Το άρθρο περιλαμβάνει αποσπάσματα από το βιβλίο *Παλινόστηση και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, στα οποία έχουν γίνει μικρές αλλαγές.

11.3.5. Βεργέτη, Μαρία. «Η συμβολή του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως», στο *Ποντιακή Εστία* 137 (Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2003): 86-87.

Το κείμενο αποτελεί περίληψη εισήγησης στο Ε' Παγκόσμιο Συνέδριο του Ποντιακού Ελληνισμού. Η εισήγηση αποτελείται από αποσπάσματα από το βιβλίο *Χρονολόγιο και εργογραφία Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως*.

11.3.6. Βεργέτη, Μαρία. «Η παλινόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα: τα μεταναστευτικά κύματα από και προς τον ελλαδικό χώρο τις πρώτες δεκαετίες μετά το

Β' Παγκόσμιο Πόλεμο», 475-486, στο *Άτλας της Ελληνικής Διασποράς*. Τόμος 2. Αθήνα: Αλέξανδρος, 2001.

Το άρθρο περιλαμβάνει αποσπάσματα από το βιβλίο *Παλιινόστηση και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, στα οποία έχουν γίνει μικρές αλλαγές.

11.3.7. Βεργέτη, Μαρία. «Ο επαναπατρισμός των Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων», τόμος 2, 112-118, «Ποντιακή διασπορά», τόμος 2, 168-173, και «Ο ποντιακός ελληνισμός στον ελλαδικό χώρο», τόμος 2, 197-202, στο *Αλησμόνητες Πατρίδες του Ελληνισμού*. Ιστορικό λεύκωμα – Ανθολόγιο. Τόμοι 10. Θεσσαλονίκη: Κεσόπουλος, 1999.

Τα άρθρα αποτελούν παλαιότερες δημοσιεύσεις, στις οποίες έχουν γίνει μικρές αλλαγές.

11.3.8. Βεργέτη, Μαρία. «Η συλλογική ταυτότητα των Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση», 139-144, και «Τα κύματα μαζικής μετακίνησης Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση προς την Ελλάδα», 268-275, στο *Οι Άγνωστοι Έλληνες του Πόντου*. Αθήνα: Ορίζων, 1997.

Τα άρθρα περιλαμβάνουν αποσπάσματα από το βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: Διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*.

11.3.9. Βεργέτη, Μαρία. «Ποντιακός ελληνισμός: ένας ελληνισμός της Διασποράς», 172-183, στο Εύξεινος Λέσχη Βέροιας. *Ακριτικός αλύτρωτος απόδημος ελληνισμός*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1996.

Το άρθρο περιλαμβάνει αποσπάσματα από το βιβλίο *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*, στα οποία έχουν γίνει μικρές αλλαγές.

11.4. Συμμετοχή σε Μελέτες

11.4.1. Βεργέτη, Μαρία. *Αξιολόγηση του Προγράμματος φιλοξενίας-εκπαίδευσης αποδήμων νέων από τη Λιέγη-Βέλγιο*. Μελέτη για τη Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού. Αθήνα, 1994.

11.4.2. Βεργέτη, Μαρία. «Αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας για τους επιμορφωμένους» στο Ε. Παπαδάτου, κ.α.. *Αξιολόγηση του Προγράμματος γλωσσικής και επαγγελματικής κατάρτισης ομογενών Ποντίων από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.*. Μελέτη για τη Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού. Αθήνα, 1992.

11.5. Αδημοσίευτες Μελέτες

11.5.1. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Ένταξη Ποντίων ιατρών από την πρώην Σοβιετική Ένωση στην ελληνική πραγματικότητα*. Θεσσαλονίκη, 2001.

11.5.2. Vergeti, Maria. *Greek Americans in Small Towns*. Thesis. Morgantown: West Virginia University, 1984.

11.6. Ενδεικτικές Αναφορές Δημοσιεύσεων σε μη Επιστημονικά Περιοδικά, σε Αφιέρωματα και σε Εφημερίδες

- Βεργέτη, Μαρία. «Η προσωπικότητα και το έργο του Θ.Κ. Θεοφύλακτου μέσα από το αρχειακό υλικό και τις αυτοβιογραφικές αναφορές που παρουσιάζονται στο βιβλίο του Θεοφύλακτου Θεοφύλακτου *Γύρω στην άσβεστη φλόγα*». *Εύξεινος Πόντος* Μηνιαία Εφημερίδα 179 (Δεκέμβριος 2011): 18-21.
- Περίληψη της εισήγησης-τοποθέτησης της Βεργέτη, Μαρίας στο «Οργανωμένος ποντιακός χώρος και σύγχρονες προκλήσεις». *Εύξεινος Πόντος* Μηνιαία Εφημερίδα 172 (Μάιος 2011): 24.
- Βεργέτη, Μαρία. «Οι διωγμοί μέσα από την αυτοβιογραφία του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» *Αγγελιοφόρος της Κυριακής* Εβδομαδιαία Εφημερίδα (Ειδική Έκδοση με θέμα *Γενοκτονία των Ποντίων* Κυριακή 17 Μαΐου 2009): 10-11.
- Βεργέτη, Μαρία. «Εργογραφία του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» *Άμαστρις* 2 (Ιούνιος 2009): 33-35.
- Βεργέτη, Μαρία. «Η προσωπικότητα και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως» *Άμαστρις* 1 (Μάιος 2009): 32-33.
- Βεργέτη, Μαρία. «Η παλιννόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα». *Εύξεινος Πόντος* Μηνιαία Εφημερίδα 62 (Μάρτιος 2002): 12-13.
- Βεργέτη, Μαρία. Παρουσίαση του βιβλίου του Omer Asan, *Ο πολιτισμός του Πόντου*, Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 1998, σελίδες 389 στο «Ο Πολιτισμός του Πόντου». *Εύξεινος Πόντος* Μηνιαία Εφημερίδα 35 (Δεκέμβριος 1999): 21-22.
- Βεργέτη, Μαρία. «Η παλιννόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα». *Ποντιακή Φωνή* 66-67 (Ιούλιος-Αύγουστος 1997): 12.
- Βεργέτη, Μαρία. «Ο ποντιακός ελληνισμός της Διασποράς». *Ποντιακή Φωνή* 56-57 (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1996): 2 και 58-59 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996): 2.

- Βεργέτη, Μαρία. «Η συλλογική ταυτότητα των Ποντίων». *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (14 Ιουλίου 1994): 84-86.
- Βεργέτη, Μαρία. «Τα προβλήματα ένταξης των προσφύγων: τα κύματα μαζικής μετακίνησης Ποντίων προς την Ελλάδα από την πρώην ΕΣΣΔ». *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (14 Ιουλίου 1994): 201-204.
- Βεργέτη, Μαρία. «Σύντομη ιστορική αναδρομή στην Ελλάδα του Πόντου». *Ομογενειακό Βήμα 3* (Σεπτέμβριος 1993): 24-25.
- Βεργέτη, Μαρία. «Οι Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση». *Ομογενειακό Βήμα 2* (Αύγουστος 1993): 22-23.
- Βεργέτη, Μαρία. «Μεταναστευτικά κύματα Ποντίων από τη Σοβιετική Ένωση προς την Ελλάδα. Πληθυσμός και προβλήματα ένταξης». *Ελλοπία 10* (Απρίλιος-Μάιος 1992): 36-39.
- Βεργέτη, Μαρία. «Η ελληνική εθνική ταυτότητα των Ποντίων της Σοβιετικής Ένωσης». *Ελλοπία 5* (Ανοιξη 1991): 30-33.
- Βεργέτη, Μαρία. «Το Ανατολικό Ζήτημα. Ο ελληνικός και ο τουρκικός εθνισμός στις αρχές του εικοστού αιώνα». *Ελλοπία 3* (Φθινόπωρο 1990): 54-57.

10.7. Λογοτεχνικό Έργο

Βεργέτη, Μαρία. *Με λένε Σανέλ και είμαι σκυλάκι*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2012.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

4. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

4.1. Βιβλία

4.1.1. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Εικόνες από την πολυπολιτισμική Θράκη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, 2017.

Το βιβλίο παρουσιάζει εικόνες πολιτισμού. Εστιάζει στην πολιτισμική συλλογική ταυτότητα γυναικών που κατοικούν στα πομακοχώρια, ορεινά χωριά που βρίσκονται στα σύνορα Ελλάδας και Βουλγαρίας. Οι γυναίκες αυτές είναι μέλη ενός πληθυσμού που τον «διεκδικούν» τρία έθνη και τρία κράτη. Κατορθώνουν να διαμορφώνουν έναν δικό τους κόσμο, διαχωρισμένο από τον κόσμο των ανδρών. Ο κόσμος τους στηρίζεται στον ιδιαίτερο πολιτισμό τους και στον τρόπο που οι γυναίκες βιώνουν την καθημερινότητα σε κοινότητες με παραδοσιακές αξίες και κανόνες. Με αγάπη για τον τόπο τους εξελίσσουν, διασώζουν και μεταδίδουν τον πολύχρωμο πολιτισμό του γενέθλιου χώρου.

Σημαντικά ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα του εικοστού αιώνα όπως βίαιες και εθελούσιες μετακινήσεις πληθυσμών, παγκόσμιοι πόλεμοι, ξένες κατοχές διαμόρφωσαν και διατήρησαν μέχρι τις μέρες μας κρατικές πολιτικές και είδη προπαγάνδας που απομόνωσαν τον πομακόφωνο πληθυσμό και κατέστησαν σχεδόν αδύνατη την επιστημονική έρευνα που θα παρείχε γενικεύσιμα συμπεράσματα για τη συλλογική ταυτότητα του πληθυσμού που ομιλεί την πομακική, μια γλώσσα σε κίνδυνο.

Η μικρή δυνατότητα προσέγγισης του πληθυσμού ελαχιστοποιείται όταν η ερευνήτρια είναι γυναίκα και απευθύνεται σε μουσουλμάνους άντρες και γυναίκες που βιώνουν το συναίσθημα της μειονότητας μέσα στην ευρύτερη «μουσουλμανική μειονότητα». Η κατάσταση αρχίζει να αλλάζει στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Το μειονέκτημα εξελίσσεται σταδιακά σε πλεονέκτημα και οδηγεί στο συγκεκριμένο

βιβλίο. Μια γυναίκα μιλά με γυναίκες για θέματα που δεν τις φοβίζονται και δεν υπόκεινται στον έλεγχο των αντρών.

Οι συνεντεύξεις εστιάζουν στους θεσμούς της εκπαίδευσης και της οικογένειας. Ερωτήσεις που αφορούν τη θρησκεία συνδέονται πάντα με τις θρησκευτικές γιορτές και τη ζωή στις κοινότητες. Όμως, οι γυναίκες μιλούν για τη γλώσσα τους, για τις χαρές και τις λύπες που βιώνουν στην καθημερινότητά τους, για τις παραδοσιακές φορεσιές, για τον τρόπο παρασκευής των ιδιαίτερων φαγητών, για την κοινωνική συνοχή που διέπει τα χωριά τους, για βιώματα που είχαν στην προσπάθειά τους να μπορούν να βελτιώσουν το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, για την προσπάθειά τους να έχουν οικονομικές δραστηριότητες, για τα όνειρά τους που συνδέονται πάντα με την επιθυμία να έχουν αυτές και τα παιδιά τους τον τρόπο ζωής του μέσου πολίτη, για τον τρόπο που οι «άλλοι» τους αποδίδουν στοιχεία ταυτότητας που έχουν ή δεν έχουν. Από τις πορείες ζωής τους προκύπτουν εκτενείς και άγνωστες πληροφορίες για τον σύγχρονο πομακικό πολιτισμό και για τα κοινωνικά όρια μέσα στα οποία διαμορφώνεται και εξελίσσεται η γυναικεία πομακική ταυτότητα. Δηλαδή, παρέχοντας πληροφορίες για τα πολιτισμικά πρότυπα και την κοινωνική οριοθέτηση της ομάδας απαντούν με σαφήνεια στο ερώτημα «ποιες είναι και τι είναι οι γυναίκες πομακικής καταγωγής σήμερα;».

Η ερευνητική διαδικασία για τη μελέτη της συλλογικής ταυτότητας των γυναικών πομακικής καταγωγής αρχίζει το 2007. Εκείνη την εποχή τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούν μόνο την κοινωνική κινητικότητα και τη σχέση της συγκεκριμένης μεταβλητής με τους θεσμούς της οικογένειας και της εκπαίδευσης. Το πρώτο δείγμα είναι λίγα κορίτσια πομακικής καταγωγής που εντάσσονται στον φοιτητικό πληθυσμό του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Η ουσιαστική πρόσβαση μουσουλμάνων γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αρχίζει το 1996. Τότε το νομοθετικό πλαίσιο ορίζει ότι το 0,5% των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα προέρχεται από τη μουσουλμανική μειονότητα. Τη δεκαετία του 1990 ιδρύεται και το πρώτο Γυμνάσιο-Λύκειο στην ορεινή Ξάνθη.

Η δεκαετία του 2000 είναι καθοριστική για την ανοδική κοινωνική κινητικότητα γυναικών μεγαλύτερης ηλικίας. Από τη δεκαετία αυτή τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων γυναικών «εισδύουν» στις κλειστές αγροτικές κοινότητες με αποτέλεσμα την αργή, σταδιακή αλλά και σταθερή ανοδική κοινωνική κινητικότητα των γυναικών. Τα *Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας* δίνουν την ευκαιρία σε πολλές νέες μητέρες τριάντα και σαράντα ετών να ολοκληρώσουν την εννεαετή υποχρεωτική

εκπαίδευση και κυρίως να αποκτήσουν επαρκή ικανότητα επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα. Η δεξιότητα αυτή ανοίγει τον δρόμο για ένταξη στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, έστω και με τη μορφή της εποχικής απασχόλησης. Αυξάνεται ο αριθμός των συνεντεύξεων με τη συμμετοχή και αυτής της ηλικιακής ομάδας, Παραμένει όμως αδύνατη η προσέγγιση των γιαγιάδων των φοιτητριών «γιατί μιλούν μόνο πομακικά».

Η έρευνα ξεκινά φιλόδοξα το 2007 με στόχο να επεκταθεί μέσω της μεθόδου της χιονοστιβάδας σε όλες τις πομακόφωνες περιοχές των νομών Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Εξωτερικοί παράγοντες ήδη από το 2008 αρχίζουν να δημιουργούν επιφυλακτικότητα στις φοιτήτριες από τον νομό Ροδόπης. Με δεδομένο ότι θα προέκυπταν και θέματα ορθόδοξου (σουνιτικού) ισλάμ και μπεχτασισμού στον νομό Έβρου, η έρευνα εξελίσσεται από το 2010 με εξαιρετικά περιορισμένα ερωτήματα και οπωσδήποτε με απόλυτη ανωνυμία. Περιορίζεται στον ορεινό όγκο του νομού Ξάνθης.

Τα χρόνια που ακολουθούν πραγματοποιούνται οδοιπορικά στα χωριά και των τριών νομών με αποτέλεσμα πλούσιο φωτογραφικό υλικό. Προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές αναλαμβάνουν εργασίες για τον πληθυσμό, αλλά τα αποτελέσματα δεν μπορούν λόγω της εξαιρετικής δυσκολίας προσέγγισης του πληθυσμού να απαντήσουν σε ερωτήματα που αφορούν θέματα ταυτότητας.

Το 2016 δύο φοιτήτριες, μια μουσουλμάνα και μια χριστιανή, η Τζανσού και η Αναστασία, ζητούν να τους ανατεθεί «κοινή πτυχιακή εργασία για τη Θράκη». Η Τζανσού ζει σε ένα μικρό πομακικό χωριό κοντά στην πόλη της Ξάνθης. Σε συνέντευξη που πραγματοποιεί η συγγραφέας μαζί της αναφέρει «Στο σπίτι μιλάμε πομακικά. Είναι η γλώσσα μας. Θα τη μάθω στα παιδιά που θα κάνω. Μπορώ να σας πω το νανούρισμα με το οποίο μεγαλώνουμε, αλλά δεν ξέρω να το γράφω. Να σας το γράψω με λατινικούς χαρακτήρες; Να το γράψω στα ελληνικά; Η μαμά μου πήγε σε σχολείο δεύτερης ευκαιρίας. Γι' αυτό μιλά πολύ καλά ελληνικά και δουλεύει όποτε υπάρχει δουλειά σε εργοστάσια συσκευασίας. Οδηγεί, όπως και άλλες μαμάδες και κατεβαίνουν στην πόλη όλες μαζί. Εγώ, η μαμά μου και η γιαγιά μου πήγαμε σε μειονοτικό σχολείο. Η γιαγιά μου δεν μιλά ελληνικά, μόνο πομακικά. Θέλετε να μου γράψετε τι να την ρωτήσω, να μου απαντήσει και να τα γράψω στα ελληνικά;». Η Τζανσού και οι γυναίκες της ευρύτερης οικογένειάς της άνοιξαν τα σπίτια τους και επέτρεψαν στη συγγραφέα να μελετήσει τον πολύχρωμο γυναικείο κόσμο τους.

4.1.2. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Οδηγός για συγγραφείς επιστημονικών κειμένων*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, 2017.

Το βιβλίο αποτελεί οδηγό σύγχρονης επιστημονικής τεχνογραφίας. Απευθύνεται κυρίως σε φοιτητές και φοιτήτριες, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς. Για τους νέους συγγραφείς παρατίθεται εισαγωγικό κεφάλαιο που αφορά την επιλογή του κατάλληλου θέματος, τον σχεδιασμό της έρευνας και την πορεία από την ερευνητική διαδικασία μέχρι τη συγγραφή.

Το βιβλίο εστιάζει σε οδηγίες και παραδείγματα που αφορούν καθιερωμένους από την επιστημονική κοινότητα τρόπους ένταξης παραπομπών στο κείμενο και συγγραφής βιβλιογραφίας στο τέλος της εργασίας. Η σύγχρονη επιστημονική τεχνογραφία προτείνει συγκεκριμένα πρότυπα για τις παραπομπές των πηγών στο κείμενο και για τις λεπτομερείς αναφορές των πηγών που παρατίθενται στο τέλος της εργασίας. Δημοφιλή Πανεπιστήμια του εξωτερικού έχουν εκδώσει εγχειρίδια-οδηγούς για τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Η παραπομπή στο κείμενο αφορά έργο δημοσιευμένο ή αδημοσίευτο του οποίου το περιεχόμενο παρουσιάζεται. Οι παραπομπές εισάγονται στο κείμενο είτε με παρένθεση είτε με υποσημείωση. Σκοπός της παραπομπής είναι αφενός η δυνατότητα αναζήτησης της πρωτότυπης εργασίας και αφετέρου ο έλεγχος της λογοκλοπής. Η καταγραφή των βιβλιογραφικών πηγών παρέχει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να αναζητήσει τα αρχικά κείμενα και να έχει μια πιο λεπτομερή πληροφόρηση για το θέμα. Η ελλιπής παράθεση των πηγών στις παραπομπές και στη βιβλιογραφία παραβαίνει την επιστημονική δεοντολογία.

Στο τέλος του επιστημονικού κειμένου οι πηγές παρατίθενται σε αλφαβητικά ταξινομημένο κατάλογο. Ο κατάλογος έχει τη μορφή βιβλιογραφίας (bibliography) ή βιβλιογραφικών αναφορών (references). Υπάρχει διαφορά μεταξύ του καταλόγου βιβλιογραφικών αναφορών και της βιβλιογραφίας. Ο κατάλογος βιβλιογραφικών αναφορών περιλαμβάνει όλες τις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν στο κείμενο. Στη βιβλιογραφία εκτός από τις πηγές που κειμένου περιλαμβάνονται και άλλες πηγές που μελετήθηκαν, αλλά δεν παρατέθηκαν στο κείμενο.

Το βιβλίο παρουσιάζει τα δύο δημοφιλέστερα πρότυπα (σχολές) συγγραφής επιστημονικών κειμένων, δηλαδή το Chicago (17^η έκδοση, 2017), και το APA (6^η έκδοση, 2010). Επιπλέον, παρέχει απαντήσεις σε ερωτήματα φοιτητών/τριών που αφορούν δυνατότητες προσαρμογής στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία των οδηγιών που συνδέονται με παραπομπές και βιβλιογραφικές αναφορές στην αγγλική γλώσσα.

4.1.3. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Χρονολόγιο και εργογραφία Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου- Κάνεως*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2002.

1η ανατύπωση, 2014.

Το βιβλίο παρουσιάζει το χρονολόγιο και την εργογραφία του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως, συγγραφέα, εκπαιδευτικού και δημοσιογράφου. Η Μ. Βεργέτη έλαβε το 1999 από τον εκδοτικό οίκο των αδελφών Κυριακίδη τη χειρόγραφη αυβιογραφία του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως και το σύνολο σχεδόν του μη δημοσιευμένου, χειρόγραφου έργου του. Προέβη σε επανεγγραφή μεγάλου τμήματος του εξαιρετικώς πυκνογραμμένου και δυσανάγνωστου έργου και σε συνεντεύξεις με μέλη της οικογένειας Κανδηλάπτη και με προσωπικότητες που τον γνώριζαν ώστε να αποσαφηνιστούν πληροφορίες τόσο για την πορεία της ζωής όσο και για το έργο του Γεωργίου Κανδηλάπτη.

Ο Γ.Θ. Κανδηλάπτης έλαβε το φιλολογικό επώνυμο «Κάνις» από τον ποταμό Κάνι, της περιοχής Αργυρούπολης του Πόντου. Το χρονολόγιο καλύπτει τη ζωή και παρουσιάζει την προσωπικότητα του συγγραφέα από τη γέννησή του το 1881 στην Αργυρούπολη του Πόντου μέχρι το θάνατό του το 1971 στην Αλεξανδρούπολη. Παρατίθενται αποσπάσματα από την αυτοβιογραφία, από το προσωπικό αρχείο του συγγραφέα και από έντυπα της εποχής. Η εργογραφία παρουσιάζει το έργο που έχει εκδοθεί και το ανέκδοτο έργο που σώζεται μέχρι σήμερα.

Ο σύγχρονος ελληνισμός οφείλει πολλά στον Γεώργιο Θ. Κανδηλάπτη-Κάνι. Την ώρα της καταστροφής και της βίαιης ανταλλαγής των πληθυσμών (1916-1924) διέσωσε και μετέφερε στην Ελλάδα χρυσόβουλα των αυτοκρατόρων της Τραπεζούντος, πατριαρχικά σιγίλλια, χειρόγραφα βιβλιοθηκών, κειμήλια, τα οστά του αυτοκράτορος Αλεξίου Δ΄ Κομνηνού και ό,τι μπόρεσε από το προσωπικό του αρχείο που περιελάμβανε επιστημονικές μελέτες και καταγραφές εθίμων, τραγουδιών, παροιμιών, γνωμικών, μύθων και παραμυθιών.

Εργαζόμενος ως δάσκαλος και ως μέλος εξεταστικών επιτροπών είχε την τύχη να μελετήσει πολλές τοπικές και ιδιωτικές βιβλιοθήκες και να συγκεντρώσει πληροφορίες από τους κατοίκους πολλών χωριών. Ως δάσκαλος εργάστηκε στα χωριά Τσιμπρικά (1899-1901), Χάρσερα (1901-1902), Σίδη (1902-1903), Μοναστήρι Άτρας (1903-1905), Θέμπεδα (1905-1907), Ερζιγγιάν Αρμενίας (1907-1908), Χαβίανα (1908-1910), Αργυρούπολη (1910-1911) και Ίμερα (1911-1914).

Συγκέντρωνε πληροφορίες για την ιστορία και τον πολιτισμό των Ελλήνων του Πόντου με επιστημονική πειθαρχία και εξελίχθηκε σε άριστο αυτοδίδακτο ερευνητή. Μελέτησε βιβλιοθήκες, συνέλλεξε πληροφορίες για ναούς, μονές, φρούρια, παρεκκλήσια, επιγραφές βρύσεων, οικιών, νεκροταφείων. Κατέγραψε ήθη και έθιμα, δημοτικά τραγούδια, γνωμικά, παροιμίες, μύθους και παραμύθια. Αξιοποίησε τη γνώση και τα βιώματα των κατοίκων, γιατί θεωρούσε, όπως ανέφερε στην αυτοβιογραφία του, ότι *«η λαϊκή παράδοσις ουδέποτε ευρέθη εις απόστασιν και αντίθεσιν από τα ιστορικά γεγονότα. Ο λαϊκός θρύλος εδικαιώθη πάντοτε, διότι στηρίζεται επί ιστορικών δεδομένων.»*

Υπήρξε ανταποκριτής και συνεργάτης περιοδικών του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα, όπως το «Παιδικός Κόσμος», «Βοσπορίς και «Οι Κομνηνοί». Στις αρχές του εικοστού αιώνα υπήρξε ανταποκριτής και συνεργάτης της εφημερίδας της Τραπεζούντας «Φάρος της Ανατολής», της εφημερίδας της Οδησσού «Κόσμος» και της εφημερίδας του Βατούμ «Αργοναύτης».

Στην Ελλάδα απομονωμένος ως πρόσφυγας στον ακριτικό νομό Έβρου και με την ευθύνη συντήρησης μιας οκταμελούς οικογένειας δεν κατόρθωσε να συνεργαστεί σε μόνιμη βάση με εφημερίδες εθνικής εμβέλειας. Όμως, το δημοσιευμένο έργο του σε περιοδικά και στον επαρχιακό τύπο είναι εντυπωσιακό σε ποιότητα και ποσότητα.

Υπήρξε δημοσιογράφος με σεβασμό προς την είδηση και προς τους αναγνώστες του. Δεν ευτύχησε να βιώσει τη ραγδαία ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Δημοσίευσε λιγότερο από το 1/3 του συνολικού του έργου, που περιλαμβάνει περισσότερα από 1200 δοκίμια, διηγήματα, μυθιστορήματα και επιστημονικές μελέτες.

Τριάντα χρόνια μετά από το θάνατο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως, ο εκδοτικός οίκος των αδελφών Κυριακίδη αποφάσισε να επανεκδώσει τμήμα του έργου και να θέσει υπό έκδοση μεγάλο τμήμα του συνολικού ανέκδοτου έργου. Είναι χαρακτηριστική η «προφητική» δήλωση του συγγραφέα στην αυτοβιογραφία του: *«είναι καλόν να γράφω ό,τι ιστορικόν υπάρχει, το οποίον γνωρίζω ότι μίαν ημέραν θα χρησιμοποιηθή, διότι τα έργα των ανθρώπων μετά θάνατον εκτιμώνται.»*

4.1.4. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Παλινοστήση και κοινωνικός αποκλεισμός.* Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999.

2^η έκδοση αναθεωρημένη, 2003. 3^η έκδοση, 2010. 4^η έκδοση (από άλλο εκδοτικό οίκο, από εκδ. Κυριακίδη), 2015).

Το βιβλίο παρουσιάζει με τη βοήθεια της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, αρχειακού υλικού και συνεντεύξεων τη σχέση της σύγχρονης παλιννόστησης (1974 μέχρι σήμερα) με το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος το 1974 οδήγησε σε σταδιακή υπέρβαση των συγκρούσεων και προκαταλήψεων που χαρακτήρισαν την ελληνική κοινωνία και πολιτεία τις δεκαετίες του 1950 και 1960. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε μεταναστευτική πολιτική που κατοχύρωσε θεσμικά τη δυνατότητα επιστροφής στην Ελλάδα των οικογενειών των Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων που είχαν εκπατριστεί την περίοδο 1946-1949. Σταδιακά η μεταναστευτική πολιτική άρχισε να κινείται με βάση δύο άξονες: τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ του εθνικού κέντρου και του ελληνισμού της διασποράς και τη νομική προστασία της παλιννόστησης. Ο πρώτος άξονας οφείλεται στη συνειδητοποίηση από μέρους της πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτικών διαστάσεων της δυναμικής παρουσίας του ελληνισμού ανά την υφήλιο. Ο δεύτερος άξονας αφορά τη δημιουργία μιας σειράς νομοθετικών ρυθμίσεων και την ίδρυση οργανισμών για θέματα παλιννόστησης. Στόχος είναι η υποστήριξη των διαδικασιών ένταξης των Ομογενών όχι μόνο στο οικονομικό, αλλά και στο εκπαιδευτικό και πολιτισμικό πεδίο. Όμως, η αδυναμία τόσο των πρώην σοσιαλιστικών χωρών να ελέγξουν τη διαδικασία της μετανάστευσης, όσο και του ελληνικού κράτους να ρυθμίσει τη ροή της παλιννόστησης ανάλογα με τις δυνατότητες της οικονομίας και της αγοράς εργασίας έχουν οδηγήσει σε πρακτική που δεν προκύπτει από σχεδιασμό μακροπρόθεσμης πολιτικής. Αντιθέτως χαρακτηρίζεται κυρίως από λήψη μέτρων για την κάλυψη των άμεσων αναγκών. Το αποτέλεσμα είναι η συντριπτική πλειονότητα των Ομογενών που παλιννοστούν ή καταφεύγουν στην Ελλάδα λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στον τόπο διαμονής τους να μη μπορούν να βρουν ανταπόκριση στις προσδοκίες και στην αξιοποίηση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων τους.

Το βιβλίο παρουσιάζει τα μεταναστευτικά κύματα από και προς τον ελλαδικό χώρο από τη λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου μέχρι σήμερα. Εστιάζει στο φαινόμενο της σύγχρονης παλιννόστησης και παρουσιάζει τους πληθυσμούς που χαρακτηρίζονται ως «παλιννοστούντες». Οι Ομογενείς που έρχονται από το 1974 για μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα ανήκουν στις πληθυσμιακές κατηγορίες των Πολιτικών Προσφύγων του εμφυλίου πολέμου, των Ελλήνων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και των Ελλήνων της Αλβανίας. Όλοι οι Έλληνες μετανάστες

χαρακτηρίζονται από την ελληνική κοινωνία ως «παλινοστούντες». Όμως, ο όρος μπορεί να αποδοθεί μόνο στην πρώτη γενιά των Πολιτικών Προσφύγων, γιατί μόνο η γενιά αυτή εκπατρίστηκε και αργότερα επέστρεψε στην Ελλάδα. Οι νεότερες γενιές των Πολιτικών Προσφύγων, οι Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση και οι Έλληνες από την Αλβανία γεννήθηκαν εκτός του ελληνικού κράτους. Ανήκουν στην ελληνική ομογένεια, αλλά η σύγχρονη μετανάστευσή τους προς το ελληνικό κράτος δε συνιστά παλιννόστηση. Οι ισχύοντες νόμοι αντιμετωπίζουν τους Πολιτικούς Πρόσφυγες και τους Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι είναι Πόντιοι στην πλειονότητά τους, ως παλινοστούντες και τους Έλληνες από την Αλβανία ως αποδήμους.

Επιχειρείται προσέγγιση της σχέσης του κοινωνικού αποκλεισμού με τη σύγχρονη παλιννόστηση. Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού υπερβαίνει την έννοια της φτώχειας. Η φτώχεια συνδέεται κυρίως με τη στέρηση λόγω χαμηλού εισοδήματος. Ο κοινωνικός αποκλεισμός θίγει άτομα και σύνολα, τα οποία γίνονται αντικείμενα περιθωριοποίησης (αποξένωσης και απομόνωσης) τουλάχιστον σε ένα από τα ακόλουθα κοινωνικά πεδία: στο οικονομικό, πολιτισμικό, πολιτικό και στο πεδίο των κοινωνικών συναναstroφών. Δηλαδή, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού εμπεριέχει, αλλά υπερβαίνει την οικονομική διάσταση. Ακόμη και ο μη φτωχός μπορεί να είναι κοινωνικά αποκλεισμένος. Οι Ομογενείς μετανάστες των τελευταίων δεκαετιών διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να περιέλθουν σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού όχι μόνο λόγω φτώχειας, αλλά κυρίως λόγω στέρησης του δικαιώματος για αποδοχή και σεβασμό της ετερότητας, όπως αυτή προέκυψε από την πορεία ζωής τους στη χώρα προέλευσης. Στη δεκαετία του 1980 η ενημέρωση που παρείχαν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας για την ιστορική πορεία και τη συλλογική ταυτότητα των ομογενών από τις πρώην ανατολικές χώρες, λειτουργούσε ως σημαντικός παράγοντας μείωσης της προκατάληψης της κοινωνίας απέναντι σ' αυτούς τους πληθυσμούς. Όμως, η οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1990 λειτουργεί προς όφελος των διαδικασιών του κοινωνικού αποκλεισμού. Η κοινωνία είναι αρνητική προς τους μετανάστες, οι οποίοι προτιμώνται από τους εργοδότες και καταλαμβάνουν τις περιορισμένες θέσεις εργασίας γιατί συνήθως αποδέχονται απaráδεκτες για το μέσο πολίτη συνθήκες εργασίας και ποσό αμοιβής. Τα συναισθήματα αποξένωσης και απομόνωσης των μεταναστών επιτείνει η διαφορά μεταξύ των προσδοκιών που είχαν πριν από τη μετανάστευση και της πραγματικότητας που σήμερα αντιμετωπίζουν.

Μελετώνται οι οικονομικοί, θεσμικοί και κοινωνικοί παράγοντες του κοινωνικού αποκλεισμού των Ομογενών. Οι Πολιτικοί Πρόσφυγες, παρά τα προβλήματα οικονομικής και κοινωνικής ένταξης που αντιμετωπίζουν τα πρώτα χρόνια, εντάσσονται στην ελληνική κοινωνία χωρίς να βιώσουν στην πλειονότητά τους κοινωνικό αποκλεισμό. Οι Πόντιοι και σε μεγαλύτερο βαθμό οι Βορειοηπειρώτες είναι ευάλωτες στον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες.

Παρουσιάζονται οι σημαντικότερες υπηρεσίες υποστήριξης των Ομογενών μεταναστών. Πολλοί είναι οι εμπλεκόμενοι φορείς, αλλά δεν υπάρχει συντονισμένη παρέμβαση, η οποία θα μπορούσε να περιορίσει την αποστέρηση των Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και των Βορειοηπειρωτών από αγαθά που συνιστούν τον εθνικό τρόπο ζωής.

4.1.5. Βεργέτη, Μαρία Κ. *Από τον Πόντο στην Ελλάδα: διαδικασίες διαμόρφωσης μιας εθνοτοπικής ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1994. 2^η έκδοση, 2000.

Το βιβλίο εντάσσεται στον χώρο της ιστορικής κοινωνιολογίας. Παρουσιάζει τα αίτια, τις συνθήκες διαμόρφωσης και την πορεία μετεξέλιξης της ταυτότητας του ποντιακού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο από τη δεύτερη μέχρι την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα.

Βασίζεται στα συμπεράσματα διδακτορικής διατριβής με τίτλο *Εθνοτοπική Ταυτότητα: Η περίπτωση των Ελλήνων του Πόντου*, που υποστηρίχτηκε το 1993, και παρουσιάζει περαιτέρω ανάλυση των παραγόντων διαμόρφωσης της εθνικής, εθνοτικής, τοπικής και εθνοτοπικής ταυτότητας.

Μελετάται η συλλογική ταυτότητα του ποντιακού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο. Η διαμόρφωση και μετεξέλιξη της ταυτότητας στρέφεται γύρω από άξονες που αφορούν το έθνος και το εθνικό κράτος, την αντίληψη για τον κοινωνικό ρόλο του κράτους, την ανοδική κοινωνική κινητικότητα ως βασική αρχή οικογενειακής στρατηγικής και ατομικής δράσης και τις διαδικασίες επικοινωνίας μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που οδηγούν στη διαμόρφωση του «εμείς» και «οι άλλοι»..

Παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της ποντιακής ταυτότητας, η οποία μετασχηματίζεται με βάση τις συλλογικές εμπειρίες μέσα στο πλαίσιο του γενικότερου κλίματος, όπως αυτό διαμορφώνεται από τα ιστορικά γεγονότα και από την κρατούσα ιδεολογία. Ταυτοχρόνως, η μεταβολή και μετεξέλιξη της ταυτότητας του ποντιακού

ελληνισμού προκαλεί με τη σειρά της μεταβολές στην ευρύτερη ελληνική εθνική ταυτότητα και συνακόλουθα πρόσληψη της κοινωνικής πραγματικότητας υπό νέους όρους. Η ελληνική ταυτότητα μετεξελίσσεται σε μια ταυτότητα περισσότερο ευέλικτη από την ελλαδοκεντρική του 19ου και του πρώτου μισού του 20ου αιώνα. Ο ελληνισμός συναντά τις σύγχρονες τάσεις αναγνώρισης και αποδοχής της πολυπολιτισμικότητας ως συστατικού στοιχείου της εθνικής ταυτότητας.

4.2. Επιμέλεια Βιβλίων

Βεργέτη, Μαρία Κ., επιμ. *Ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση, 1985-1995: Ζητήματα στέγασης, απασχόλησης, ταυτότητας*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1998.

Στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «Απασχόληση-Άξονας Horizon, Παλινοστούντες» υλοποιήθηκε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης την περίοδο 1996-1998 ερευνητικό πρόγραμμα που παρέχει στοιχεία για τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των Ελλήνων μεταναστών από την πρώην Σοβιετική Ένωση που εγκαταστάθηκαν στο ελληνικό κράτος την περίοδο 1985-1995, δηλαδή όλη την χρονική περίοδο που παρουσιάστηκε το τελευταίο μεταναστευτικό κύμα. Ο στόχος επιμεριζόταν στην καταγραφή και ανάλυση των δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών των μεταναστών, στην παρουσίαση των συνθηκών προσωρινής και μόνιμης εγκατάστασης, στην παρουσίαση και ανάλυση της κρατικής πολιτικής στέγασης των Ομογενών και στην επισήμανση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην προσπάθεια ένταξής τους στην ελλαδική κοινωνική δομή. Μικρό τμήμα του βιβλίου, που αφορά κυρίως τις υπηρεσίες υποστήριξης των Ομογενών έχει καλυφθεί από συνεργάτες.

Η έρευνα έγινε στον δήμο Αχαρνών Αττικής και στον νομό Ξάνθης. Η επιλογή των δύο περιοχών έγινε αφενός λόγω της ομοιότητάς τους ως προς την ύπαρξη σημαντικού σε μέγεθος και συγκεντρωμένου σε συγκεκριμένες περιοχές ποντιακού πληθυσμού, αφετέρου λόγω της διαφοράς τους ως προς την κρατική πολιτική υποστήριξης των Ομογενών. Στις Αχαρνές δεν υπάρχει κρατική παρέμβαση στις διαδικασίες ένταξης, ενώ στον νομό Ξάνθης εφαρμόζεται το πρόγραμμα του Εθνικού Ιδρύματος Υποδοχής και Αποκατάστασης Αποδήμων και Παλινοστούντων Ομογενών Ελλήνων (Ε.Ι.Υ.Α.Π.Ο.Ε.).

Το αντιπροσωπευτικό δείγμα για το τελευταίο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα από την πρώην Σοβιετική Ένωση προς την Ελλάδα είναι το δείγμα του δήμου Αχαρνών Αττικής, το οποίο καλύπτει όλη την δεκαετία. Ειδικότερα, στην Αττική το 46% είχε εγκατασταθεί στην Ελλάδα πριν από το 1991. Στην Ξάνθη το 75% μετανάστευσε από το 1991 μέχρι και το τέλος του 1994.

Η κατανομή των Ομογενών κατά ομάδες ηλικιών ανταποκρίνεται στην εικόνα των μεταναστών που είχαν αποφασίσει να μεταναστεύσουν μονίμως και οικογενειακά. Η ολιγομελής οικογένεια με τον ελάχιστο δυνατό αριθμό μικρών παιδιών έχει μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής και ένταξης στο νέο κοινωνικό χώρο από την οικογένεια με εξαρτημένα άτομα, δηλαδή μικρά παιδιά και ηλικιωμένους. Όμως, η ομάδα 0-4 ετών είναι αριθμητικά μικρότερη των ομάδων 5-9 και 10-14 ετών. Δεν υπάρχει δημογραφικός λόγος, δηλαδή λόγος σχετιζόμενος με το μέγεθος και την σύνθεση του ανδρικού και γυναικείου πληθυσμού που να δικαιολογεί τη διαφορά. Αυτό σημαίνει όχι μόνο περιορισμό των γεννήσεων λόγω της αναμενόμενης μετανάστευσης, αλλά και περιορισμό των γεννήσεων στον ελλαδικό χώρο λόγω των πολλών προβλημάτων οικονομικής ένταξης.

Ο μέσος όρος μελών του νοικοκυριού είναι 4.7 άτομα. Δηλαδή το ποντιακό νοικοκυριό έχει περισσότερα μέλη από την ελλαδική οικογένεια. Όμως η σύγκριση του νοικοκυριού με την οικογένεια στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν ενδείκνυται, λόγω του υψηλού για τα ελληνικά δεδομένα ποσοστού συμβίωσης ηλικιωμένων γονιών με τα παιδιά τους. Τα ηλικιωμένα άτομα συνήθως δεν μπορούν να βρουν εργασία ακόμη και όταν το επιθυμούν. Το προσωπικό τους εισόδημα προέρχεται από την πολύ μικρή κρατική βοήθεια που εκφράζεται με επιδόματα ή πολύ μικρές συντάξεις.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι ικανοποιητικό, τουλάχιστον ως προς τους τίτλους σπουδών στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Περισσότεροι από τους μισούς έχουν ολοκληρώσει σπουδές στη δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η πλειονότητα των πτυχιούχων ανώτατης εκπαίδευσης έχουν αποφοιτήσει από ιατρικές, φιλοσοφικές, πολυτεχνικές και οικονομικές σχολές. Οι διαφοροποιήσεις κατά φύλο εκφράζουν και το δυτικό σύστημα κοινωνικών αξιών για την θέση της γυναίκας στην παραγωγή και στην κοινωνία. Το ποσοστό των αντρών που έχουν ειδικότητες πολυτεχνικών σχολών είναι πολλαπλάσιο των γυναικών. Αντιθέτως στις καθιερωμένες ως κατ' εξοχήν γυναικείες ειδικότητες, όπως σ' αυτές των φιλοσοφικών σχολών το ποσοστό των γυναικών είναι πολλαπλάσιο των αντρών.

Η κατάσταση απασχόλησης είναι καθοριστικός παράγοντας για την ένταξη των Ομογενών στην ελλαδική κοινωνία. Το 30% ζητά εργασία. Από τους εργαζόμενους μεγάλο ποσοστό υποαπασχολείται. Στην πρώην Σοβιετική Ένωση η κατάσταση ήταν εντελώς διαφορετική. Το ποσοστό των απασχολουμένων ανερχόταν στο 90%. Η ανεργία πλήττει περισσότερο τις γυναίκες. Στην Ελλάδα εντάσσονται στο εργατικό δυναμικό και άτομα που έπρεπε να είναι μαθητές ή σπουδαστές αλλά αναγκάστηκαν να διακόψουν τις σπουδές τους λόγω των προβλημάτων ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα ή για να βοηθήσουν οικονομικά την οικογένεια.

Για την πλειονότητα των μεταναστών δεν υπάρχει αντιστοιχία στα επαγγέλματα που ο πληθυσμός ασκούσε στην πρώην Σοβιετική Ένωση και σε αυτά που ασκεί στην Ελλάδα. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει η εκπροσώπηση που υπήρχε στην πρώην Σοβιετική Ένωση στα επιστημονικά επαγγέλματα και στα επαγγέλματα υψηλής ιεραρχίας ως προς την διοίκηση οργανισμών και επιχειρήσεων. Ο πληθυσμός δηλαδή έχει γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες δεν αξιοποιούνται στον ελλαδικό χώρο.

Τα σημαντικότερα προβλήματα τον πρώτο χρόνο εγκατάστασης είναι η ανεργία, η αδυναμία επικοινωνίας στη νεοελληνική γλώσσα και η εξασφάλιση στέγης. Τα προβλήματα της οικογένειας είναι πολλαπλάσια όταν στην οικογένεια υπάρχουν εξαρτημένα μέλη, μικρά παιδιά και ηλικιωμένοι γονείς, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα προσαρμογής στον νέο κοινωνικό τους χώρο. Στην περίπτωση των παιδιών τα προβλήματα είναι προβλήματα ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα και προβλήματα που σχετίζονται με το συναίσθημα ανασφάλειας που διέπει όλα τα μέλη της οικογένειας.

4.3. Άρθρα σε Ξενογλωσσα Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές

4.3.1. Vergeti, Maria. “Waves of immigration of Greeks from the former Soviet Union in the 20th century”. *Phasis* 13-14 (2010-2011): 435-441.

The article attempts to present the collective identity of the immigrants of Greek origin from the former Soviet Union and to study their cultural impact on the broader social whole. The *methodology* combines a) personal interviews with first generation immigrants, conducted in 1986-1992, b) personal or telephone interviews with representatives of Greek-Pontic cultural associations, conducted in 2011, and c) participant observation of the activities of such associations over the period 1985-2011.

The most significant waves of emigration from the former Soviet Union into Greece occurred in the 1920s, in 1937-39, in 1965-67 and in the 1990s, and those involved were overwhelmingly of Pontic origin. The two factors that have been preponderant in shaping the collective identity of the Greeks from the former Soviet Union in Greece are the creation of a deeper historic awareness linking them to the rest of the Pontic Greeks in Greece, and the changes brought about by emigration. The waves of emigration from the former Soviet Union have kept the memory of historic Pontus alive, and at the same time reinforced Pontic Hellenism in Greece with new bearers of their particular culture.

4.3.2. Vergeti, Maria. “Familles et liens communautaires: des facteurs de maintien de l’identité collective dans un environnement multiculturel à l’intérieur des limites de l’État-nation. Le cas des Grecs originaires du Pont dans le département de Xanthi”. *Champs Helléniques Modernes et Contemporains* 6 (2007) : 455-466. (Το τεύχος 6 έχει τίτλο *Arméniens et Grecs en diaspora: approches comparatives* και αποτελεί Actes du colloque européen et international organisé à l’École française d’Athènes 4-7 octobre 2001).

Θεωρήθηκε ότι για τις ανάγκες του υπομνήματος η παρουσίαση του άρθρου θα ήταν προτιμότερο να γίνει στα ελληνικά.

Το άρθρο παρουσιάζει συμπεράσματα από επιτόπια έρευνα για τους ποντιακούς οικισμούς στο νομό Ξάνθης τον εικοστό αιώνα. Οι πληροφορίες βασίζονται σε αρχειακό και φωτογραφικό υλικό, σε συνεντεύξεις με εκπροσώπους κρατικών φορέων και κοινωνικών οργανώσεων και σε συνεντεύξεις με Έλληνες του Πόντου κυρίως πρώτης και δεύτερης γενιάς. Έχουν γίνει 13 συνεντεύξεις με άτομα πρώτης γενιάς (έτος γέννησης 1899-1922), 80 συνεντεύξεις με άτομα δεύτερης γενιάς και μεγάλος αριθμός συνεντεύξεων με την τρίτη και τέταρτη γενιά. Η επεξεργασία των συγκεκριμένων συνεντεύξεων και η ολοκλήρωση της συγκέντρωσης των ιδιωτικών αρχείων και του φωτογραφικού υλικού επιτρέπουν την παρουσίαση στο άρθρο αυτό των συμπερασμάτων για το ρόλο της οικογένειας και των κοινοτικών δεσμών στη διατήρηση της μνήμης και στη διαμόρφωση της ταυτότητας στην πρώτη και στη δεύτερη γενιά. Υπάρχουν μεταβλητές που διαφοροποιούν τα αντίστοιχα συμπεράσματα στην τρίτη και τέταρτη γενιά, όπως η αλλαγή της οικογενειακής δομής, η οποία από εκτεταμένη έγινε συζυγική τις δεκαετίες που ακολούθησαν το δεύτερο

παγκόσμιο πόλεμο, και οι συνέπειες της εσωτερικής μετανάστευσης στη διαμόρφωση των θεσμών. Η αξιολόγηση όμως αυτών των πληροφοριών δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Στο άρθρο αυτό τα συμπεράσματα για το ρόλο της οικογένειας και της κοινοτικής οργάνωσης των ποντιακών προσφυγικών χωριών στη διατήρηση της μνήμης του τόπου καταγωγής προέρχονται κυρίως από τις ιστορίες ζωής ατόμων πρώτης και δεύτερης γενιάς. Μέσα από τις συνεντεύξεις φαίνεται ο καθοριστικός ρόλος του εθνικού κράτους στη διατήρηση της μνήμης, οι δεσμοί μεταξύ των χριστιανών προσφύγων (οι οποίοι όμως δεν μπόρεσαν να εμποδίσουν τη συρρίκνωση της αρμενικής κοινότητας της Ξάνθης, η συντριπτική πλειονότητα της οποίας απεφάσισε το 1948-49 να μεταναστεύσει στη Σοβιετική Δημοκρατία της Αρμενίας) και οι συνέπειες της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης των δεκαετιών 1950-1970 που οδήγησαν στην ερήμωση οικονομικά και πολιτισμικά εύρωστων ποντιακών χωριών και στην περαιτέρω διασπορά του πληθυσμού.

Η πολυπολιτισμική κοινωνία του νομού Ξάνθης χαρακτηρίζεται από τα τοπικά ελληνικά πολιτισμικά πρότυπα των Θρακιωτών (ντόπιων, ανατολικοθρακιωτών, βορειοθρακιωτών), των Ποντίων, των διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων των Μικρασιατών, των Σαρακατσάνων, των εσωτερικών μεταναστών από άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου, από τον ποικίλο πολιτισμό των μουσουλμάνων και σε πολύ μικρότερο βαθμό από τον πολιτισμό των Αρμενίων. Η συλλογική ταυτότητα του ποντιακού ελληνισμού στον θρακικό χώρο διαμορφώθηκε ως ενδοεθνική διαφοροποίηση σε πλαίσιο αποδοχής και αλληλεπίδρασης με τις υπόλοιπες ελληνικές ομάδες.

Παρά την αρμονική συνύπαρξη με τις μουσουλμανικές ομάδες δεν υπάρχει επικοινωνία. Τα πολιτισμικά πρότυπα και ιδιαίτερα η θρησκεία, ασκούν διπλή λειτουργία, δηλαδή αφενός εμποδίζουν τους ομόθρησκους να κινηθούν προς άλλα κοινωνικά σύνολα, περιορίζοντας τις δυνατότητες αλληλεπίδρασης μόνο μεταξύ τους, και, αφετέρου, εμποδίζουν άλλους που διαφέρουν να εισδύσουν στον πληθυσμό. Μ' αυτόν τον τρόπο η θρησκεία ισχυροποιεί την κοινωνική συνοχή και συνακόλουθα τη συλλογική ταυτότητα της κάθε ομάδας.

Η οικογένεια και η κοινότητα είναι σημαντικοί παράγοντες ισχυροποίησης της κοινωνικής συνοχής του ποντιακού ελληνισμού. Η οικογένεια στην πρώτη και δεύτερη γενιά λειτούργησε ως οικονομικό σύστημα. Στο πλαίσιο της λειτουργίας της ως

μηχανισμός κοινωνικής αναπαραγωγής εξακολουθεί να μεταβιβάζει στις νεότερες γενιές τον διακριτό πολιτισμό και τη μνήμη του τόπου καταγωγής.

Η κοινότητα διευρύνει τον κύκλο προστασίας που παρέχει η οικογένεια. Παρά τη διάλυση πολλών κοινοτήτων και τη μείωση του πληθυσμού του ποντιακού ελληνισμού στο νομό λόγω της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης, οι οικογενειακοί δεσμοί δεν χαλάρωσαν και οι κοινοτικοί δεσμοί δεν έχουν διαταραχτεί. Σήμερα, η τρίτη και η τέταρτη γενιά επιστρέφουν για λίγες μέρες στις καλοκαιρινές διακοπές στα ερημωμένα χωριά. Εκεί στις εκκλησίες που έχουν επιδιορθώσει ή ανοικοδομήσει πραγματοποιούν εκδηλώσεις μνήμης του Μικρασιατικού Πόντου ως τόπου καταγωγής και πολιτιστικές εκδηλώσεις με θέματα από την καθημερινή και πνευματική ζωή του χωριού που ερημώθηκε.

4.3.3. Vergeti, Maria. “Pontic Greeks from Asia Minor and the Soviet Union: Problems of Integration in Modern Greece”. *Journal of Refugee Studies* Volume 4 Number 4 (1991): 382-394.

Το άρθρο αυτό δημοσιεύτηκε στο ειδικό τεύχος του *Journal of Refugee Studies* με τίτλο “The Odyssey of the Pontic Greeks”.

In the 1920s approximately 400,000 Pontic Greeks took refuge in Greece from Asia Minor and the Soviet Union. The overwhelming majority of them were from Asia Minor. This migration has continued until the present day, with large waves in 1937-1939, 1965-1967 and from 1987 until now. This paper presents the population, locations and first settlement conditions of these refugees, the refugee element in their Pontian identity and their economic and social integration into society in Greece. It also presents the integration problems of Pontian migrants from the Soviet Union from 1965 until now which, though similar, were of lesser extent and intensity. Their endeavour to be incorporated into a society of the same ethnic group was no easier than for other refugee groups. The manner of integration and the cultural, economic and ideological relations of the group to this society and the authorities affected the refugees, their children and grandchildren.

4.4. Άρθρα σε Ελληνικά Επιστημονικά Περιοδικά με Κριτές

4.4.1. Άρθρα στην Αγγλική Γλώσσα

4.4.1.1. Vergeti, Maria. “The effects of the 21st century depression on the positive achievements of 20th century educational reforms in Greece”. *Mare Ponticum* Vol. 4 Issue 4 (2014):76-83. Accessed in <http://mareponticum.bscc.duth.gr/>

The great depression that began to afflict western societies in 2008 reached crisis point in Greece in 2010 and continues to worsen. A wealth of educational goods that were secured by the educational reforms of the twentieth century were squeezed or abolished by a series of legislative acts aimed at “saving money”.

This paper presents an analytical critique of the present situation. The methodology includes the collection, classification and evaluation of information appearing in the print and electronic media and the qualitative analysis of data gathered in 2012 from (a) 35 telephone interviews with primary-school teachers in nine regions of the country, (b) personal interviews with 21 professors from three universities and opinions submitted by e-mail by seven professors from three universities, and (c) texts written by 120 students at the Democritus University of Thrace which reveal the image they have of educational situation and their desires for the future. Because some texts presented contradictions, four interviews were also held with representatives of the students who take part in administrative decision-taking procedures.

The results suggest that the depression has created many problems in the functioning of schools (mergers of schools, reduction in the number of teachers, problems with the provision of free benefits to pupils). Meanwhile institutions established by major educational reforms, such as remedial coaching, ‘second chance’ schools for adults, and so on, have been abolished or undercut. Evaluation of the data shows that most students are aware of the magnitude of the effects of the depression on the workplace and on incomes, but not on education. Schoolteachers and university professors, by contrast, are living with the negative effects of the inactivation or abolition of laws and practices benefiting education by new legislation that appears necessary because of the depression. However, there are positive effects of the crisis. Greek society as a whole and education as an institution return progressively to the social values of the past, such as respect, patience, love to the country more than love for the profit. Also, the cheerful temperament of the Greeks and their ability to survive over time counterbalance the ineffectualness of the political figures who have determined the course of daily life in Greece since the early '90s.

4.4.2. Άρθρα στην Ελληνική Γλώσσα

4.4.2.1. Βεργέτη, Μαρία. «Η ποντιακή ταυτότητα της τρίτης γενιάς». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών* τ. 9 (1992): 79-96.

Το άρθρο αυτό δημοσιεύτηκε στο αφιέρωμα του Δελτίου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών "Μικρασιατική Καταστροφή και Ελληνική Κοινωνία", το οποίο εστιάζει στις επιπτώσεις της Μικρασιατικής Καταστροφής στην ελληνική κοινωνία. Το άρθρο παρουσιάζει την αντίστροφη διαδικασία, δηλαδή την επίδραση της ελλαδικής κοινωνίας στους προσφυγικούς πληθυσμούς, και ειδικότερα στον ποντιακό ελληνισμό.

4.4.2.2. Δουκάκης, Ντάντης-Λάζαρος και Μαρία Βεργέτη. «Ιστορικό του θεσμού τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα». *Σύγχρονη Εκπαίδευση* 25 (ΝΟΕ.-ΔΕΚ. 1985): 39-45 και 26 (ΙΑΝ.-ΦΕΒΡ. 1986): 34-39.

Στο άρθρο αυτό επιχειρείται ταξινόμηση των δεδομένων που αφορούν την ιστορία του θεσμού της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα από το 1857 μέχρι το 1985.

4.5. Συμμετοχή σε Ξενόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές

4.5.1. Vergeti, Maria, Chrysi Charalampidou, and Eirini Theofilidou. "Techniques and ethics of the evaluation of elementary schoolchildren's educational performance in Greece in the period 1945-2008", 79-83, in Aleksandra Pejatovic, ed. *14th International Conference. Evaluation in Education in the Balkan Countries. Education and Pedagogy in Balkan Countries* 12 (2011). Belgrade: University of Belgrade - Ministry of Education and Science Republic of Serbia. This paper gives an analytical and critical presentation of the techniques and ethics of the evaluation of elementary schoolchildren's educational and social performance in Greece in the period 1945-2008. It focuses on the interaction between the institution of education and the dominant ideology of different eras.

The methodology is based mainly on research conducted from 2008 to 2010 in the voluminous school archives of two schools in Northern Greece (in the municipality of Drama) that opened in 1908. Both schools were chosen because they have been in continuous operation for over 100 years. The data presented start in 1945 because earlier records were destroyed during World War II and the ensuing Civil War. The in-depth interviews with school administrators, teachers and students – all of them adults now – were extremely helpful for understanding and analyzing the reactions of the teachers and students during different eras, such as the Civil War in the 1940s, the dictatorial regime in the 1960s and the restoration of democracy in the 1970s.

Among the important results of this research is the fact that student performance during periods of social upheaval was not evaluated on academic criteria alone. Between 1945 and 1974 the students' behaviour was monitored both at and outside school. Under the dictatorial regime from 1967-1974 especially, the students' behaviour was strictly scrutinized with regard to political affiliation and national identity. It is clear from the schools' archives that during this period teachers preferred to punish students rather than give them positive reinforcement. Since the restoration of Democracy in 1974 student evaluation is based strictly on academic criteria.

4.5.2. Kedraka, Katerina, Milica Marusic, and Maria Vergeti. "ICT in teachers' in-service training programs: a comparative research in Greece and Serbia", 328-332, in Rossitsa Penkova, Violeta Mircheva, Nikolina Tsvetkova, and Mirena Legurska, eds. *ICT in the Education of the Balkan Countries*. Education and Pedagogy in Balkan Countries 11 (2010). Varna: Balkan Society for Pedagogy and Education.

This survey refers to the use of Information Communication Technology (ICT) in the In-Service Training Programs for teachers of Public (Primary and Secondary) Education both in Greece and Serbia, with respect to the differences of the way in-service training for teachers is functioning in the two countries. It is an empirical research using a comparative descriptive methodology. Its aim is to compare the teachers' opinions concerning the use of ICT in the frame of their In-Service Training between the two countries. Data was collected during December 2009 and January 2010 through a questionnaire built for the purposes of this research and it contained ten questions –only one was open- and a four possible answers on a Likert scale. The sample consisted of 100 trainees-teachers of elementary and secondary schools -50

from Greece and 50 from Serbia, who live and work in big cities. We had 41 men (24 from Greece and 17 from Serbia) and 59 women (26 from Greece and 33 from Serbia).

This research can be considered as a first indicator of how teachers that follow in-service training perceive ICT and how they use it in their learning in the two Balkan countries. Since our sample did not cover all teachers being trained, we don't claim the research is representative for all teachers in Greece and Serbia. On the other hand, this research has provided some comparative descriptive data and the answers are rather similar in the two countries. Therefore, we can suppose that they represent the situation in the region, for the teachers of similar age, working and living conditions. From our results, we can see that teachers in both countries seem experienced in ICT use, they tend to have a positive attitude towards it, consider it useful and find ways to use it for their own training purposes and their personal and professional development and only partly for teaching purposes in classroom. The different ways ICT is used suggest that in-service programs can be enriched by providing many possible ICT applications, so to meet teachers' different needs and expectations in order to improve their own learning and work inside the classroom.

4.5.3. Charalampidou, Effrosini, and Maria Vergeti. "New technologies and creative learning: educational software and edutainment from students of primary schools", 462-468, in Rossitsa Penkova, Violeta Mircheva, Nikolina Tsvetkova, and Mirena Legurska, eds *ICT in the Education of the Balkan Countries*. Education and Pedagogy in Balkan Countries 11 (2010). Varna: Balkan Society for Pedagogy and Education.

In Greece, in the first years of the 21st century the New Technologies entered strongly in the primary schools and the new books are accompanied with CD or they refer the students to find information from the internet. The article presents the results of experimental research, whose purpose was to evaluate the effect of new technologies in learning and the creativity of students of primary school. The sample of the research consisted of children aged 11-12 years of Dramas' (a city in North Greece) primary schools. The teaching of the subject "The Ancient Greek Gods" was presented with the use of new technologies. The students created their own edutainment, that included activities with the use of digital programs, and then it was put on the internet. The experimental intervention was conducted for 2 hours per week and it lasted eight weeks.

The participants filled out closed type questionnaires in the beginning and in the end of the intervention consisting of four units: questions of knowledge, questions of attitudes in the use of computers and the internet and finally questions regarding the evaluation of the program. In conclusion, the application of pedagogical use of new technologies improved the students' Knowledge as well as their attitude towards computers and the internet. At the same time, it improved their self-activity, creativity and their imagination.

4.5.4. Vergeti, Maria. "Education of Pomaks", 749-756, in Athina A. Sipitanou, and Natasha Galevska Angeloska, eds. *12th International Conference on Inclusive Education in the Balkan Countries*. Education and Pedagogy in Balkan Countries 10 (2008). Thessaloniki: Balkan Society for Pedagogy and Education - Publishing House Kyriakidis Brothers.

Greece constitutes the typical form of National State with the exception of Thrace, a region on the north-east border of Greece. In Thrace there is a recorded Muslim minority. It consists of populations that speak the Turkish, the Pomak or the Rom language. Children of that minority have the right to attend the schools of the Greek educational system or the specialist schools for muslim students where among other subjects they get taught Turkish as well as the teachings of the Koran. State agreements between Greece and Turkey exclude the teaching of the Pomak language. Pomak children use three languages, the Pomak language at home, Greek and Turkish at school. The article presents the conclusions of a research conducted in 2008. Greek speaking teachers who taught in the 1980's, 1990's and 2000's in mountainous and inaccessible villages in Thrace, in which all residents or the majority of them are Pomaks, describe the extremely hard educational conditions that they had to face. Pomaks constitute a vulnerable group that is discriminated within the educational system on grounds of geographic isolation and cultural heritage.

4.6. Συμμετοχή σε Ελληνόγλωσσα Πρακτικά Συνεδρίων με Κριτές

4.6.1. Βεργέτη, Μαρία. «Ο Πολιτισμός ως στοιχείο ισχυροποίησης της ανατοlikορωμυλιώτικης ταυτότητας στον ελλαδικό χώρο», 11-17, στο Γιάννης

Πραντσίδης, επιμ. *Όψεις λαϊκού πολιτισμού της Ανατολικής Ρωμυλίας: Μουσική, χορός, ενδυμασία*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, 2017.

Οι Ανατολικορωμυλιώτες ανήκουν στον οικουμενικό ελληνισμό. Προέρχονται από έναν γενέθλιο χώρο, όπου γνώρισαν μεγάλη ακμή για αιώνες ελληνικά πολιτισμικά πρότυπα. Η μαζική εγκατάσταση στην Ελλάδα αρχίζει στις αρχές του εικοστού αιώνα. Οι τοπικές κοινότητες διαλύονται βάσει διεθνών συνθηκών που ρυθμίζουν διαδικασίες μετανάστευσης, η οποία χαρακτηρίζεται "εθελούσια" στα έγγραφα των διακρατικών συμφωνιών. Η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Οι διωγμοί που προηγούνται, οι συνθήκες της φυγής, τα δύσκολα πρώτα χρόνια της εγκατάστασης αποτελούν βιώματα που δεν ξεχνά και δεν θέλει να ξεχάσει η πρώτη γενιά. Διασώζει και μεταδίδει στις γενιές που γεννιούνται στον ελληνικό χώρο μαζί με τον ιδιαίτερο πολιτισμό τη μνήμη του τόπου και του ξεριζωμού.

Οι όψεις πολιτισμού όπως το τραγούδι, η μουσική, ο χορός και η ενδυμασία αποτελούν στοιχεία συλλογικής ταυτότητας. Το περιεχόμενο της ταυτότητας είναι η απάντηση στο ερώτημα "ποιοί είναι και τι είναι τα μέλη της ομάδας;" και ο ιδιαίτερος πολιτισμός καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο. Η σημαντικότητα των πολιτισμικών προτύπων μπορεί να διαφέρει τόσο στο είδος του προτύπου (για παράδειγμα στην τρίτη γενιά η γλώσσα μπορεί να μην είναι τόσο σημαντική όσο ο χορός για την ένταξη στην ομάδα) αλλά και στο βαθμό που συγκεκριμένο πολιτισμικό πρότυπο ενισχύει την κοινωνική συνοχή της ομάδας.

Υπάρχουν πολλά ερωτήματα που αφορούν τις αιτίες και συνθήκες διαμόρφωσης και μετεξέλιξης αυτής της ιδιαίτερης συλλογικής ταυτότητας των Ελλήνων ανατολικορωμυλιώτικης καταγωγής στον ελλαδικό χώρο. Από το 2007 έχει ξεκινήσει μια έρευνα σε εθνικό επίπεδο στους τόπους εγκατάστασης ανατολικορωμυλιωτών. Κύριο μεθοδολογικό εργαλείο είναι οι ιστορίες ζωής. Οι συμμετέχοντες είναι άτομα δεύτερης και τρίτης γενιάς που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε περιοχές με σημαντική πληθυσμιακή συγκέντρωση όπως στην Αίγειρο Ροδόπης, στα Κουφάλια Θεσσαλονίκης και στο Αιγίνειο Πιερίας και σε περιοχές με λίγο και διεσπαρμένο πληθυσμό όπως στην Αθήνα. Η ερευνητική διαδικασία βασίζεται επίσης στη μελέτη αρχείων, σε συνεντεύξεις με εκπροσώπους κρατικών φορέων και κοινωνικών οργανώσεων και σε συμμετοχική παρατήρηση. Η έρευνα έχει ολοκληρωθεί στην Αίγειρο Κομοτηνής και κάποια από τα συμπεράσματα έχουν

δημοσιευτεί.⁹ Στο κείμενο που εντάσσεται στα συγκεκριμένα πρακτικά παρουσιάζονται συμπεράσματα που αφορούν τη σημαντικότητα του πολιτισμού στη διαμόρφωση και ισχυροποίηση της ταυτότητας των δύο συγκεκριμένων γενεών.

Η μνήμη της Ανατολικής Ρωμυλίας κατέχει σημαντική θέση στη διαμόρφωση της ανατολικορωμυλιώτικης ταυτότητας των γενεών που έχουν γεννηθεί στο ελληνικό κράτος. Η οικογένεια και η κοινότητα είναι σημαντικοί παράγοντες ισχυροποίησης της κοινωνικής συνοχής. Η οικογένεια λειτουργώντας ως μηχανισμός κοινωνικής αναπαραγωγής μεταβιβάζει στις νεότερες γενιές τον διακριτό πολιτισμό και τη μνήμη του τόπου καταγωγής. Η κοινότητα διευρύνει τον κύκλο προστασίας που παρέχει η οικογένεια.

Τα διακριτά πολιτισμικά πρότυπα χαρακτηρίζουν κυρίως το περιεχόμενο της ταυτότητας της δεύτερης γενιάς, αλλά και της τρίτης γενιάς στη βόρεια Ελλάδα σε χώρους με συγκεντρωμένο και σημαντικό σε μέγεθος πληθυσμό. Ακόμη και σε περιοχές με διεσπαρμένο πληθυσμό ο ιδιαίτερος πολιτισμός διατηρείται και μεταδίδεται στις νεότερες γενιές. Με τον όρο ιδιαίτερος πολιτισμός δεν εννοούμε μόνο την μουσική και τον χορό, αλλά και τον καθημερινό τρόπο ζωής.

4.6.2. Βεργέτη, Μαρία. «Από τα Διδασκαλεία του 19^{ου} αιώνα στα Διδασκαλεία του 20^{ου} και του 21^{ου} αιώνα: από τη βασική επαγγελματική κατάρτιση στη μετεκπαίδευση», 241-249, στο Ελένη Ταρατόρη, Ελένη επιμ. *Διδασκαλεία: παρελθόν, παρόν και μέλλον*. Πανελλήνιο Συνέδριο. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2009.

Τον 19^ο αιώνα το νεοσύστατο ελληνικό κράτος δημιουργεί το θεσμό του Διδασκαλείου. Στόχος είναι η εκπαίδευση στελεχών ικανών να μεταδώσουν τις βασικές γνώσεις που είναι απαραίτητες για την κοινωνική ένταξη των παιδιών σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από αγροτική οικονομία. Σημαντικά χαρακτηριστικά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ήδη από το 1834 είναι η υποχρεωτικότητα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ο δωρεάν χαρακτήρας της εκπαίδευσης. Καθώς οι κοινωνικές σχέσεις, οι κοινωνικές ανάγκες και η κρατούσα ιδεολογία αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου, τα Διδασκαλεία τροποποιούν το εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα. Τον 20^ό αιώνα τα Διδασκαλεία καταργούνται και τον κοινωνικό τους ρόλο στην

⁹ Μαρία Βεργέτη, "Η Δεύτερη Γενιά των Προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας στην Ελλάδα: Η Περίπτωση της Αιγείρου Ροδόπης", 275-291 στο Παύλος Αλμπανούδης επιμ., *Ανατολική Ρωμυλία (Βόρεια Θράκη): Ιστορία και Πολιτισμός* (Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2009).

επαγγελματική κατάρτιση των δασκάλων παίρνουν οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες και αργότερα τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Από τα τέλη του 20ού αιώνα οι συνεχείς και μεγάλες κοινωνικές αλλαγές σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποιημένη πλέον οικονομία επιβάλλουν εξειδικευμένες γνώσεις και δια βίου μάθηση. Τα Διδασκαλεία επανιδρύονται και λειτουργούν πλέον ως φορείς μετεκπαίδευσης.

4.6.3. Βεργέτη, Μαρία. «Η δεύτερη γενιά των προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας στην Ελλάδα: η περίπτωση της Αιγείρου Ροδόπης», 275-291, στο Παύλος Αλμπανούδης, και Γιάννης Μηνούδης, επιμ. *Ανατολική Ρωμυλία: ιστορία και πολιτισμός*. 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2009.

Η Αίγειρος βρίσκεται στα νοτιοδυτικά του Νομού Ροδόπης και απέχει γύρω στα 10 χιλιόμετρα από την Κομοτηνή. Αποτελεί τον μεγαλύτερο οικισμό του σχετικά νεοσύστατου Δήμου Αιγείρου. Η αρχική κοινότητα δημιουργήθηκε γύρω στο 1925 και ονομαζόταν Νέο Καβακλί. Την ίδρυσαν κυρίως Θρακιώτες πρόσφυγες από το Καβακλί (ή Καβακλή) της Ανατολικής Ρωμυλίας και από την Κεσσάνη της Ανατολικής Θράκης. Στους πρώτους κατοίκους συμπεριλαμβάνονταν και λίγες οικογένειες από τον Πόντο.

Το κείμενο αποτελεί την πρώτη παρουσίαση συμπερασμάτων ευρύτερης έρευνας σχετικής με τη μελέτη των διαδικασιών διαμόρφωσης και μετεξέλιξης της συλλογικής ταυτότητας του θρακικού ελληνισμού που κατάγεται από το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας στον ελλαδικό χώρο. Η ολοκλήρωση μιας τέτοιας προσπάθειας απαιτεί συγκέντρωση και μελέτη αρχειακού υλικού, συνεντεύξεις με εκπροσώπους κρατικών φορέων και κοινωνικών οργανώσεων και μεγάλο αριθμό προσωπικών συνεντεύξεων με πρόσφυγες πρώτης, δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς. Επειδή η έρευνα βρίσκεται σε αρχικό στάδιο, η παρουσίαση αναφέρεται μόνο στις συνθήκες ίδρυσης της αρχικής κοινότητας στο Νέο Καβακλί (και μετέπειτα Αίγειρο) Ροδόπης και στην εξέλιξη της κοινότητας στον εικοστό αιώνα. Οι πληροφορίες αντλούνται από τις ιστορίες ζωής και τα φωτογραφικά αρχεία Καβακλιωτών δεύτερης και τρίτης γενιάς.

Η πρώτη γενιά σχεδόν δεν υπάρχει πια στη ζωή. Από τον περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με άτομα δεύτερης και τρίτης γενιάς προκύπτει ότι στη δεύτερη γενιά διαφαίνονται οι δύο τάσεις: η πρώτη τάση εκφράζει τη χαλάρωση

του δεσμού της δεύτερης γενιάς με την πατρίδα των γονιών της λόγω τραυματικών βιωμάτων που συνεπάγεται η προσφυγική ιδιότητα. Η δεύτερη τάση εκφράζει ισχυρό δεσμό με τον τόπο καταγωγής και αναζήτηση τρόπων δράσης με στόχο την ισχυροποίηση της κοινωνικής συνοχής της ομάδας. Όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, άλλα μέλη της δεύτερης γενιάς δεν αισθάνονται την ανάγκη να επισκεφθούν τα μέρη για τα οποία τους μιλούσαν οι γονείς τους, ενώ άλλα έχουν μεγάλη επιθυμία ή έχουν ήδη επισκεφτεί το Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας γιατί θεωρούν ότι είναι «ο τόπος τους». Δεν θα πρέπει όμως να θεωρηθεί ότι η καβακλιώτικη ταυτότητα μιας οικογένειας στον ελλαδικό χώρο σταματά να υφίσταται μετά την αποβίωση της πρώτης γενιάς αν τα παιδιά τους, η δεύτερη γενιά, δεν συνεισφέρει στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Η υπάρχουσα βιβλιογραφία, που αφορά άλλες προσφυγικές ομάδες του ελληνικού έθνους, τονίζει ότι οι διηγήσεις της πρώτης γενιάς αποβαίνουν καθοριστικές για την τρίτη γενιά. Παρά το ότι η παρούσα έρευνα δεν έχει ακόμη επεκταθεί στην τρίτη γενιά μπορεί να διατυπωθεί η υπόθεση ότι η καβακλιώτικη ταυτότητα της τρίτης γενιάς στον ελλαδικό χώρο ακολουθεί παρόμοιες διαδικασίες.

4.6.4. Βεργέτη, Μαρία. «Βιβλιοθήκες της Αργυρούπολης του Πόντου: η διαδικασία καταγραφής και περιγραφής των βιβλίων τους μέσα από το ανέκδοτο έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως», 77-87, στο Ελένη Ταρατόρη, επιμ. *Προσωπικότητες της Παιδείας στο χώρο της Θράκης: η ζωή και το έργο του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως*. Ημερίδα. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2005.

Το άρθρο αφορά τμήμα του ανέκδοτου έργου του Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτου-Κάνεως, που εντοπίστηκε το 2004. Η επιλογή της παρουσίασης της συγκεκριμένης μελέτης οφείλεται όχι μόνο στο περιεχόμενό της, αλλά και στο συγκινητικό τρόπο με τον οποίο ένας αυτοδίδακτος «ερευνητής» όπως ο Γεώργιος Κανδηλάπτης-Κάνης προσπαθεί να καταγράψει όσο περισσότερα στοιχεία μπορεί για τις βιβλιοθήκες της εποχής του. Σε μια εποχή χωρίς ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές και ηλεκτρονικούς υπολογιστές κατορθώνει να αποτυπώσει υπογραφές και απεικονίσεις σημαντικών προσωπικοτήτων της εποχής.

Η καταγραφή των βιβλίων αρχίζει το 1902 όταν ανατίθεται στον Γεώργιο Κανδηλάπτη-Κάνι η «κατάταξη» των βιβλίων του Ελληνικού Φροντιστηρίου της Αργυρούπολης. Το έργο ολοκληρώνεται το 1904. Ο Γεώργιος Κανδηλάπτης δεν περιορίζεται στην κατηγοριοποίηση των βιβλίων. Συντάσσει κατάλογο των

χειρογράφων και των εντύπων βιβλίων. Στη συνέχεια μελετά και άλλες βιβλιοθήκες και συντάσσει καταλόγους των χειρογράφων και των εντύπων βιβλίων τους. Οι κατάλογοι χαρακτηρίζονται από πλήθος περιγραφικών σημειώσεων. Επιπλέον, γράφει προλόγους, στους οποίους εξηγεί πώς δημιουργήθηκαν και σε τι κατάσταση βρίσκονται οι βιβλιοθήκες. Μας δίνει μ' αυτό τον τρόπο πολύτιμες πληροφορίες για την παιδεία σε περιοχές και χρονικές περιόδους για τις οποίες υπάρχουν περιορισμένες πηγές πληροφόρησης.

Ο συγγραφέας μας δίνει καταλόγους των χειρογράφων και βιβλίων του Φροντιστηρίου της Αργυρούπολης, του Μητροπολιτικού Ναού του Αγίου Γεωργίου, των συγγραμμάτων του Σεβαστού Κυμινήτου, των χειρογράφων της προσωπικής του βιβλιοθήκης και των χειρογράφων της Ιεράς Μονής Παναγίας Γουμερά. Στον Πίνακα Περιεχομένων αναφέρει καταλόγους των χειρογράφων των Ιερών Μονών Αγίου Γεωργίου Χουτουρά και Αγίου Γεωργίου Χαλιναρά. Δυστυχώς όμως, οι δύο τελευταίοι κατάλογοι δεν έχουν ακόμη ανευρεθεί.

4.7. Συμμετοχή σε Βιβλία και Συλλογικούς Τόμους με Επιμελητές/Κριτές

4.7.1. Βεργέτη, Μαρία, και Φρόσω Χαραλαμπίδου. «Παιδιά, συλλογική ταυτότητα και εκπαιδευτική διαδικασία», 456-479, στο Θεόδωρος Β. Θάνος, επιμ. *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Ερευνών απάνθισμα*. Αθήνα: Gutenberg, 2015.

Σκοπός της έρευνας από την οποία προκύπτουν τα συμπεράσματα είναι να εντοπίσει και να παρουσιάσει αναλυτικά και κριτικά τη σχέση συλλογικής ταυτότητας και εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, μελετώνται οι συμπεριφορές παιδιών σχολικής ηλικίας και επιδιώκεται να αξιολογηθεί η εκπαιδευτική διαδικασία ως παράγοντας διαμόρφωσης και ισχυροποίησης μορφών συλλογικής ταυτότητας. Ταυτοχρόνως, μελετάται και η αντίστροφη πορεία, δηλαδή η επίδραση του βαθμού και του είδους της συλλογικής ταυτότητας στην αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της εκπαίδευσης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2012 με δείγμα το 100% μαθητών/-τριών δημοτικών σχολείων του Νομού Δράμας. Χρησιμοποιήθηκε η συμμετοχική παρατήρηση και γραπτά ερωτηματολόγια.

Τα παιδιά υιοθετούν τη συλλογική ταυτότητα της οικογένειας. Όμως προβαίνουν και τα ίδια σε ενέργειες που εδραιώνουν και ισχυροποιούν την υπάρχουσα συλλογική ταυτότητα. Ένδειξη δράσης προς την κατεύθυνση διατήρησης της

ταυτότητας είναι η ενεργή συμμετοχή των παιδιών στις δραστηριότητες των πολιτιστικών συλλόγων και σε πολιτιστικά δρώμενα του σχολείου και της κοινότητας.

Οι πολιτιστικοί σύλλογοι είναι φορείς που παρέχουν παιδεία και ταυτόχρονα αποτελούν οργανωμένες μορφές διατήρησης και ισχυροποίησης μορφών συλλογικής ταυτότητας. Υπάρχει σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ συλλογικής ταυτότητας και εκπαιδευτικής διαδικασίας: όσο ισχυρότερη είναι η συλλογική ταυτότητα τόσο μεγαλύτερη ωφέλεια υπάρχει από το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και όσο περισσότερη κοινωνικοποίηση παρέχει η εκπαίδευση τόσο ισχυροποιείται η ταυτότητα.

4.7.2. Βεργέτη, Μαρία. «Η κοινωνία της Θράκης στον 20ό αιώνα», 450-472, στο Μαρία Θανοπούλου, Μαρία Πετμεζίδου, και Μαρία Στρατηγάκη, επιμ. *Όψεις κοινωνικής δυναμικής: Μελέτες χαριστήριες στην Καθηγήτρια Κούλα Κασιμάτη*. Αθήνα: Gutenberg, 2011.

Η συνθήκη της Λωζάννης καθόρισε το καθεστώς συνύπαρξης διαφορετικών κοινωνικών ομάδων με το διαχωρισμό τους σε ελληνορθόδοξους και μουσουλμάνους. Μ' αυτή τη διευθέτηση που αποδέχτηκε και η ελληνική πολιτεία διαφορετικές εθνικά και πολιτισμικά κοινωνικές ομάδες, όπως οι Τουρκογενείς, οι Πομάκοι και οι Αθίγγανοι ταξινομήθηκαν στην ίδια κατηγορία. Σημαντική πολιτισμική διαφορά ανάμεσα στις τρεις ομάδες είναι η γλώσσα.

Η πολυπολιτισμική Θράκη χαρακτηρίζεται από τα τοπικά ελληνικά πολιτισμικά πρότυπα των Θρακιωτών (ντόπιων, ανατολικοθρακιωτών, βορειοθρακιωτών), των Ποντίων, των διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων των Μικρασιατών, των Σαρακατσάνων, των Ελλήνων από άλλες περιοχές της χώρας οι οποίοι έχουν εγκατασταθεί στη Θράκη, από τον ποικίλο πολιτισμό των μουσουλμάνων και σε πολύ μικρότερο βαθμό από τον πολιτισμό των Αρμενίων.

Στο οικονομικό πεδίο οι σχέσεις χριστιανών-μουσουλμάνων είναι αρμονικές. Στα μικτά χωριά η καθημερινή ζωή κυλά ήρεμα, αλλά πρόκειται για ζωή σε δύο διαφορετικούς κόσμους. Τα πολιτισμικά πρότυπα και ιδιαίτερα η θρησκεία περιορίζουν καθοριστικά τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης. Οι επιγαμίες μεταξύ αλλοθρήσκων είναι σπανιότητες. Οι κοινωνικοί περιορισμοί, οι οποίοι επιβάλλονται στη μουσουλμάννα γυναίκα περιορίζουν την κοινωνική της ζωή όχι μόνο στην ευρύτερη κοινωνία, αλλά και στην ίδια τη μουσουλμανική κοινότητα.

4.7.3. Βεργέτη, Μαρία Κ. «Οι ποντιακοί οικισμοί του νομού Ξάνθης. Εικοστός και εικοστός πρώτος αιώνας», 11-25, στο Θανάσης Μουσόπουλος, επιμ. *Ποντίων Διαδρομές*. Ξάνθη, 2009.

Το κείμενο βασίζεται σε δευτερογενείς πηγές, συμμετοχική παρατήρηση και συνεντεύξεις.

Ο πληθυσμός του νομού Ξάνθης, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, είναι 101.510 άτομα. Οι μουσουλμάνοι είναι περίπου 42.000. Από αυτούς οι 23.000 είναι Πομάκοι, οι 11.000 τουρκικής καταγωγής και οι 9.000 Αθίγγανοι. Οι ποντιακής καταγωγής Έλληνες δεν υπερβαίνουν τις 4.500 άτομα. Σ' αυτούς δεν περιλαμβάνονται οι 7.380 Έλληνες (1.838 οικογένειες) από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στο νομό με κρατική βοήθεια κυρίως τη δεκαετία του 1990.

Για τους Έλληνες πρόσφυγες των αρχών του εικοστού αιώνα η γη της Ξάνθης λειτούργησε σε μεγάλο βαθμό ως προς την κοινοτική οργάνωση και ως προς τη διατήρηση του τοπικού πολιτισμού όπως οι πατρίδες που άφησαν πίσω. Διακριτά τοπικά πολιτισμικά πρότυπα, όπως για παράδειγμα η ποντιακή διάλεκτος, θρακικά, ποντιακά και μικρασιατικά ήθη και έθιμα μπόρεσαν να επιβιώσουν, να μετεξελιχθούν και να μεταβιβαστούν στις νεότερες γενιές. Από την άλλη μεριά ο γηγενής θρακικός ελληνικός πληθυσμός, ως πληθυσμός που τελευταίος ενσωματώθηκε στον εθνικό κορμό, δεν αντιμετώπισε τους πρόσφυγες με την ίδια επιφυλακτικότητα, όπως συνέβη σε άλλες περιοχές, όπου ο ανταγωνισμός στο οικονομικό πεδίο επεκτεινόταν και στο πολιτισμικό και πολιτικό πεδίο. Το σημαντικό πληθυσμιακό μέγεθος των Ελλήνων προσφύγων από τον Πόντο ευνόησε τη δημιουργία πολλών αμιγών και ορισμένων μικτών χωριών.

Η κοινότητα διεύρυνε τον κύκλο προστασίας και υποστήριξης του ατόμου που παρείχε η οικογένεια. Η οικογένεια όμως ήταν ο καθοριστικός παράγοντας που συνέβαλε στη διάσωση της ιστορικής μνήμης. Παράλληλα, μέσω της κοινωνικοποίησης μεταβίβασε στις νεότερες γενιές που γεννήθηκαν στην Ελλάδα την αγάπη για τον Πόντο και για ιδιαίτερα πολιτισμικά πρότυπα.

Η πρώτη και η δεύτερη γενιά των Ελλήνων ποντιακής καταγωγής ζούσαν και ζουν κυρίως σε αγροτικές εκτεταμένες οικογένειες. Στην Ξάνθη όμως, ήδη από τη δεκαετία του 1920 υπήρχαν πολλές πυρηνικές οικογένειες. Η ύπαρξη αυτού του τύπου οικογένειας στην πρώτη γενιά οφείλεται κυρίως σε οικονομικούς λόγους, γιατί

η παραχώρηση από το κράτος προς την προσφυγική οικογένεια όσο το δυνατόν περισσότερων αγροτικών κλήρων απαιτούσε το διαχωρισμό της εκτεταμένης πατριαρχικής οικογένειας σε πολλές συζυγικές. Επίσης, η θνησιμότητα, η οποία έπληττε τα πρώτα χρόνια μετά το βίαιο εκπατρισμό κυρίως τα ηλικιωμένα άτομα, οδήγησε στην ύπαρξη πολλών συζυγικών οικογενειών.

Ήδη από τη δεκαετία του 1920 οι επιπτώσεις από την εγκατάσταση των προσφύγων στο νομό Ξάνθης αποδείχτηκαν ευεργετικές. Παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση της αγροτικής παραγωγής, κυρίως στα καπνά. Ως την κήρυξη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου η δεύτερη γενιά των προσφύγων άρχισε να στελεχώνει την περιοχή με έμπειρους αγρότες, εμπόρους και επιστήμονες.

Η πόλη της Ξάνθης ως αξιόλογο κέντρο επεξεργασίας καπνού με εργοστάσια σιγαροποιίας είχε φτάσει σε μεγάλη οικονομική και πολιτισμική ακμή. Σ' όλη τη Θράκη οι κάτοικοι των πόλεων παρουσίαζαν καλύτερο βιοτικό επίπεδο από εκείνους της υπαίθρου.

Τα ιστορικά γεγονότα που ακολούθησαν, δηλαδή ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η κατοχή (1941-1944) και ο εμφύλιος πόλεμος (1946-1949) επηρέασαν το μέγεθος, τη σύνθεση και τη γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 ο πληθυσμός ζούσε σε συνθήκες φτώχειας και εξαθλίωσης. Οι εχθροπραξίες, που κράτησαν σχεδόν δέκα χρόνια, είχαν οδηγήσει σε μείωση της αγροτικής παραγωγής και είχαν καταστρέψει σε μεγάλο βαθμό την κτηνοτροφία.

Το κράτος προσπάθησε να βοηθήσει με την παροχή γεωργικών εφοδίων, την οικονομική ενίσχυση και την εκτέλεση δημοσίων έργων. Όμως, η ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας που άρχισε από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 δεν είχε στους τρεις νομούς της Θράκης το ευνοϊκό αποτέλεσμα που είχε σε άλλες περιοχές της χώρας. Το χαμηλότερο εισόδημα το είχαν τα ορεινά χωριά. Η ζωή ήταν πολύ δύσκολη λόγω και του κακού οδικού δικτύου. Γι' αυτούς τους λόγους άρχισε η μετανάστευση από τα ορεινά προς τα πεδινά του νομού Ξάνθης. Ιδιαίτερα επλήγησαν πολλά αμιγώς ποντιακά και μεικτά προσφυγικά χωριά. Τα Λιβερά, η Ίμερα, το Μεσελί, το Κρωμνικό, η Καλλιθέα, η Καλύβα, η Σιδηρόπετρα, το Μαργαρίτι, ο Λειβαδίτης και ο Καστανίτης ήταν χωριά που δημιουργήθηκαν από Έλληνες του Πόντου κατά τη δεκαετία του 1920. Τα χωριά παρουσίασαν σημαντική οικιακή οικονομία και υψηλό για τα δεδομένα της εποχής βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο λόγω της οργάνωσης των ποντιακών κοινοτήτων και της μεγάλης απόδοσης της καπνοκαλλιέργειας. Ερημώθηκαν στις

δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970 λόγω κυρίως της καθόδου στην πεδινή Ξάνθη και της μετανάστευσης στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 παρατηρήθηκε σημαντική μεταναστευτική ροή και προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Από τη δεκαετία του 1980 άρχισε σημαντική σε μέγεθος επιστροφή κυρίως από τη Δυτική Γερμανία.

Η οικογένεια στο πλαίσιο λειτουργίας της ως μηχανισμός κοινωνικής αναπαραγωγής μετέφερε τη μνήμη του τόπου και το συναίσθημα υπερηφάνειας για την καταγωγή. Μεταβίβασε τα διακριτά πολιτιστικά στοιχεία όπως τη μουσική, το χορό, τη διάλεκτο και τις διατροφικές συνήθειες από τη μια γενιά στην άλλη.

Καθώς μεγάλωνε η τρίτη γενιά η οικογένεια από αγροτική μετατρέπεται σε αστιακή. Δεν παρατηρήθηκαν όμως ουσιαστικές μεταβολές. Οι παραδοσιακές αξίες παραμένουν ισχυρές, όπως ισχυρή παραμένει η μνήμη του τόπου. Η τέταρτη γενιά τοποθετεί την οικογένεια ως πρώτη αξία, παρά το ότι δηλώνει ότι δεν θα εγκατέλειπε τις σπουδές για χάρη της οικογένειας.

Παρά τη διάλυση πολλών κοινοτήτων και τη μείωση του πληθυσμού του ποντιακού ελληνισμού στο νομό λόγω της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης, οι κοινοτικοί δεσμοί δεν έχουν διαταραχτεί. Σήμερα, η τρίτη και η τέταρτη γενιά επιστρέφουν για λίγες μέρες στις καλοκαιρινές διακοπές στα ερημωμένα χωριά. Εκεί στις εκκλησίες που έχουν επιδιορθώσει ή ανοικοδομήσει πραγματοποιούν εκδηλώσεις μνήμης του Μικρασιατικού Πόντου ως τόπου καταγωγής και πολιτιστικές εκδηλώσεις με θέματα από την καθημερινή και πνευματική ζωή του χωριού που ερημώθηκε.

4.7.4. Βεργέτη, Μαρία. «Οι κοινωνικές ομάδες της Ξάνθης», 227-229, στο Δημήτρης Α. Μαυρίδης, επιμ. *Ξάνθη: η πόλη με τα χίλια χρώματα*. Ξάνθη: Δήμος Ξάνθης και Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης, 2008.

Το άρθρο παρουσιάζει την τοπική κοινωνία της Ξάνθης στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Στην πόλη συνυπάρχουν αρμονικά άνθρωποι με διαφορετική καταγωγή, θρησκεία, ιδεολογία και τρόπο ζωής. Μέσα από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και επιτόπια έρευνα παρουσιάζεται η σύγχρονη κοινωνική δομή της πόλης. Η πορεία στο χρόνο μετέτρεψε την αρχαία πόλη στη βυζαντινή χριστιανική Ξάνθεια, στο εμπορικό και διοικητικό κέντρο του 19^{ου} αιώνα, στην πόλη που υποδέχτηκε Έλληνες πρόσφυγες στις αρχές και στα τέλη του 20^{ού} αιώνα.

4.7.5. Βεργέτη, Μαρία. «Η Αδελφότης Οφφικιάλων της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας "Παναγία η Παμμακάριστος": ιστορικές και κοινωνικές παράμετροι», 219-234, στο *Σπουδή στην κατακόρυφη και οριζόντια κοινωνικότητα: Τιμητικός τόμος στον Ομότιμο Καθηγητή Βασίλειο Τ. Γιούλτση*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2007.

Το άρθρο παρουσιάζει την Αδελφότητα των Οφφικιάλων «Παναγία η Παμμακάριστος», η οποία αποτελεί σύγχρονη μορφή έκφρασης της συλλογικής ταυτότητας των αρχόντων οφφικιάλων. Οι άρχοντες τιμούν τον τίτλο που τους έχει απονείμει ο Οικουμενικός Πατριάρχης προσφέροντας τις υπηρεσίες τους για τη διάσωση και διάδοση των ελληνορθόδοξων πολιτιστικών προτύπων. Οι πληροφορίες για το έργο της Αδελφότητας προέρχονται από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και από συνεντεύξεις με μέλη της, άρχοντες του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Ο θεσμός της ανάθεσης αξιωμάτων και αρμοδιοτήτων σε λαϊκούς δημιουργείται τα πρώτα μεταχριστιανικά χρόνια, εδραιώνεται με τη μορφή της απονομής οφφικίων την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, επιβιώνει και ισχυροποιείται τους δύο πρώτους αιώνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εξασθενεί τα χρόνια δημιουργίας και επέκτασης των εθνικών κρατών της Βαλκανικής Χερσονήσου και από τα τέλη του εικοστού αιώνα εξελίσσεται σε απονομή τίτλων που συνδέονται με τη δράση ατόμων που διακρίνονται για το έργο και την προσφορά τους στον ελληνισμό και την Ορθοδοξία.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ο θεσμός των οφφικιάλων εκφράζει τη σύγχρονη μορφή εθελοντισμού και προσφοράς υπηρεσιών προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, την Ορθοδοξία και τον Οικουμενικό Ελληνισμό. Στη ραγδαία μεταβαλλόμενη και γεμάτη συγκρούσεις κοινωνική πραγματικότητα του νέου αιώνα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν αποτελεί πλέον μόνο θεσμό εκπροσώπησης και ενοποίησης της Ορθοδοξίας. Είναι ένας διεθνώς αναγνωρισμένος φορέας υποστήριξης του δικαιώματος της ανθρωπότητας για επιβίωση μέσα σε πλαίσιο ειρηνικής συνεργασίας και σεβασμού προς τη διαφορετικότητα. Στο έργο του αυτό χρειάζεται τη συντονισμένη βοήθεια των ανά τον κόσμο εθελοντών του. Ακολουθώντας μια παράδοση πολλών αιώνων οι άρχοντες οφφικίαλοι συνεχίζουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, τις οποίες πλέον εναρμονίζουν με τις αρχές της Διακήρυξης των Βρυξελλών της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2001. Η Διακήρυξη με τίτλο «Η ειρήνη του Θεού εν

τω κόσμω» είναι το κείμενο της συμφωνίας διεθνούς Διαθρησκειακής Συνάντησης που πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Ιουδαϊσμού, του Χριστιανισμού και του Ισλάμ στις Βρυξέλλες, στις 19 και 20 Δεκεμβρίου 2001. Τη συμπροεδρία της Συνόδου άσκησαν ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος και ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Romano Prodi. Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί τμήμα της Διακήρυξης: «Θεμελιώδες κοινόν στοιχείον των ημετέρων μονοθεϊστικών θρησκείων είναι η πίστις και η εμπιστοσύνη προς τον αγαθόν, φιλόανθρωπον, φιλεύσπλαχον και ελεήμονα Θεόν. Η προσφορά της αγάπης του Θεού παρέχεται εις πάντας τους ανθρώπους προς ελευθέραν αποδοχήν και άνευ καταναγκασμού ανεξαρτήτως φυλής, εθνότητος, πολιτιστικής παραδόσεως ή φύλου.»

4.7.6. Βεργέτη, Μαρία. «Θεσμός», 322-324, και «Κοινωνικός έλεγχος», 380-381, στο Παναγιώτης Δ. Ξωχέλλης, επιμ. *Λεξικό της Παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2007.

Λήμματα σε Λεξικό Παιδαγωγικής. Στο Λεξικό συνεργάζονται 112 ειδικοί επιστήμονες. Η παρουσίαση της κάθε έννοιας είναι αναλυτική και υπάρχουν παραδείγματα από τον χώρο της εκπαίδευσης.

"(...) **Θεσμός** είναι κοινωνική δράση, η οποία είναι κοινωνικά αποδεκτή, χαρακτηρίζεται από καθολικότητα, σταθερή και ομοιόμορφη επανάληψη και έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας του θεσμού τον διαφοροποιεί από το έθιμο. Η ατομική βούληση δεν αρκεί για να τροποποιήσει ή να καταργήσει ένα θεσμό. Αντιθέτως, το άτομο που αγνοεί το θεσμό υφίσταται τις συνέπειες του **κοινωνικού ελέγχου**. (...).

(...) Οι παραδοσιακές κοινωνίες έχουν λίγους θεσμούς, ο καθένας από τους οποίους επιτελεί πολλές λειτουργίες. Οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν πολλούς θεσμούς με περιορισμένες και εξειδικευμένες λειτουργίες. Ο θεσμός της εκπαίδευσης αποτελεί καθολικό κοινωνικό φαινόμενο, δηλαδή υπάρχει με παραλλαγές σε όλες τις κοινωνίες. Τόσο στις παραδοσιακές όσο και στις σύγχρονες κοινωνίες οι μεγαλύτεροι μεταδίδουν τις γνώσεις, τις τέχνες, τις αξίες, τα πρότυπα, τους κανόνες (δηλαδή τον πολιτισμό) στους νέους. Στις παραδοσιακές κοινωνίες ο θεσμός της εκπαίδευσης λειτουργεί σε άμεση εξάρτηση με το θεσμό της οικογένειας. Στις σύγχρονες κοινωνίες η εκπαίδευση παρέχεται με τη βοήθεια πλήθους θεσμοθετημένων θεσμών, όπως το Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό σχολείο, το Πανεπιστήμιο κ.α. Οι θεσμοί αυτοί με τις περιορισμένες και

εξειδικευμένες λειτουργίες αποτελούν υποσυστήματα, τα οποία λειτουργούν μέσα στο οργανωμένο όλο του θεσμού της εκπαίδευσης.

Κάθε θεσμός επιτελεί έκδηλες και άδηλες λειτουργίες. Η έκδηλη λειτουργία του θεσμού της εκπαίδευσης είναι η μετάδοση γνώσεων. Η άδηλη λειτουργία είναι η **κοινωνικοποίηση**, δηλαδή η μετάδοση στη νέα γενιά και η εσωτερίκευση από αυτήν των αξιών και των κανόνων της κοινωνίας. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα είναι επιτυχημένο όταν εξυπηρετεί διττό στόχο. Δηλαδή, όταν αφενός παρέχει ένα γνωστικό πλαίσιο μέσω του οποίου το παιδί κατανοεί τον κόσμο δραστηριοποιώντας όλο το δυναμικό της προσωπικότητάς του, και αφετέρου όταν με σαφήνεια μεταδίδει συγκεκριμένες αξίες και κανόνες στους νέους χρησιμοποιώντας αποτελεσματικούς για την επίτευξη της εσωτερίκευσης τρόπους διδασκαλίας. Ο τρόπος μετάδοσης και το περιεχόμενο τόσο των γνώσεων όσο και των αξιών, των προτύπων και των κανόνων ποικίλει από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή. (...)"

"(...) **Κοινωνικός έλεγχος** είναι το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιεί η κοινωνία για να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση των μελών της προς τους κανόνες που ορίζουν τα καθιερωμένα πρότυπα συμπεριφοράς.

Ο **κοινωνικός έλεγχος** λειτουργεί συμπληρωματικά προς την κοινωνικοποίηση. Ενώ όμως η κοινωνικοποίηση στοχεύει στην εσωτερίκευση των αξιών και των κανόνων απ' όλα τα μέλη της κοινωνίας, ο κοινωνικός έλεγχος κατευθύνεται μόνο προς τα παρεκτρεπόμενα μέλη και προς τα μέλη που έχουν τάση για παρεκτροπή. Έχει κατασταλτικό και προληπτικό χαρακτήρα: επαναφέρει στον κοινωνικά αποδεκτό τρόπο ζωής όσους παρεκκλίνουν και παρεμποδίζει άλλους ν' αποκλίνουν από τους κανόνες. (...)."

4.7.7. Βεργέτη, Μαρία. «Κοινωνικοί Φορείς», 103-113, στο Παρύσατις Παπαδοπούλου-Συμεωνίδου. *Πρόγραμμα στέγασης και επαγγελματικής ενσωμάτωσης Ομογενών στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης: η περίπτωση δυτικών Δήμων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999.

Το άρθρο είναι προϊόν επιτόπιας έρευνας στους Δήμους Ελευθερίου-Κορδελιού, Ευόσμου, Πολίχνης και Σταυρούπολης. Παρουσιάζονται με τη βοήθεια της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και συνεντεύξεων οι συνθήκες εγκατάστασης των Ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση από τις αρχές του αιώνα μέχρι σήμερα, οι

λόγοι ίδρυσης, οι δραστηριότητες και το δυναμικό των ποντιακών συλλόγων των τεσσάρων Δήμων.

4.7.8. Βεργέτη, Μαρία. «Υπηρεσίες υποστήριξης Ομογενών: νομικό πλαίσιο και πρακτική», 301-314, στο Παρύσατις Παπαδοπούλου-Συμεωνίδου. *Πρόγραμμα στέγασης και επαγγελματικής ενσωμάτωσης Ομογενών στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης: η περίπτωση δυτικών Δήμων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 1999.

Το άρθρο παρουσιάζει τις υπηρεσίες υποστήριξης των Ομογενών μεταναστών στο νομό Θεσσαλονίκης.

4.7.9. Vergeti, Maria. “L’ identité pontique en Grèce: le lien des générations avec leur territoire de référence”, 201-212, in *Les Grecs pontiques: diaspora, identité, territoires* (Sous la direction de Michel Bruneau). Paris: CNRS Editions, 1998.

Το βιβλίο έχει μεταφραστεί στα ελληνικά. Εκδόθηκε το 2000 από τις εκδόσεις Ηρόδοτος με τον τίτλο *Η διασπορά του ποντιακού ελληνισμού*.

Το βιβλίο έχει μεταφραστεί στα ελληνικά. Εκδόθηκε το 2000 από τις εκδόσεις Ηρόδοτος με τον τίτλο *Η διασπορά του ποντιακού ελληνισμού*.

Το άρθρο εστιάζει στο γεωγραφικό χώρο αναφοράς της ποντιακής ταυτότητας, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί και μετεξελίσσεται στον ελλαδικό χώρο. Για την πρώτη γενιά των προσφύγων από τον Ιστορικό Πόντο γεωγραφικός χώρος αναφοράς είναι μόνον ο Πόντος. Στη δεύτερη γενιά η ποντιακή ταυτότητα παρουσιάζεται ισχυρότερη της τοπικής-ελλαδικής ταυτότητας. Στην τρίτη γενιά η ποντιακή και η τοπική-ελλαδική ταυτότητα συνυπάρχουν ως στοιχεία της ατομικής υπόστασης.

4.7.10. Βεργέτη, Μαρία. «Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση και κοινωνικός αποκλεισμός», 89-98, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή. *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μαθητές που κατάγονται από τον Πόντο (προϋποθέσεις-προβλήματα-προτάσεις)*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΟΕΔΒ, 1994.

Το άρθρο προσεγγίζει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από τις μαρτυρίες των μεταναστών. Τονίζει τη θέση ότι τα προβλήματα ένταξης των Ελλήνων Ποντίων δεν είναι αντίστοιχα οποιασδήποτε άλλης ομάδας μεταναστών. Υπάρχει η

ιδιαιτερότητα της εθελούσιας μετανάστευσης προς ομοεθνές κράτος. Η ελπίδα της μετανάστευσης στο δικό τους κράτος, τους συνόδευε για γενιές στην πορεία των βίαιων εκπατρισμών. Όταν το δικό τους κράτος, και οι δικοί τους άνθρωποι, οι άλλοι Έλληνες, δεν τους παρέχουν το αναμενόμενο συναίσθημα ασφάλειας, τα προβλήματα προσαρμογής είναι ίσως σημαντικότερα οποιασδήποτε άλλης ομάδας μεταναστών. Τα μεγαλύτερα προβλήματα αντιμετώπισε το μεταναστευτικό κύμα της περιόδου 1965-1967. Οι περιορισμοί που είχε επιβάλλει το δικτατορικό καθεστώς της περιόδου 1967-1974 στη λειτουργία των πολιτιστικών συλλόγων και στην ελεύθερη ενημέρωση από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, συνετέλεσαν ώστε το κοινωνικό περιθώριο να είναι ίσως πιο οδυνηρό από το οικονομικό.

4.7.11. Βεργέτη, Μαρία. «Σύντομη ιστορική αναδρομή», 21-36, στο Κούλα Κασιμάτη. *Πολιτικοί Πρόσφυγες από τις ανατολικές χώρες: Κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, 1993.

Το δημοσίευμα αυτό αποτελεί το Κεφάλαιο I του προαναφερθέντος βιβλίου της Κ. Κασιμάτη και περιλαμβάνει σύντομη παρουσίαση των ιστορικών γεγονότων της περιόδου 1946-1949 στο ελληνικό κράτος, περιγραφή της ζωής και του έργου των Πολιτικών Προσφύγων στις χώρες υποδοχής τους και αναφορές στα μεταναστευτικά κύματα των Πολιτικών Προσφύγων από τις ανατολικές χώρες προς την Ελλάδα στην περίοδο 1954-1992.

4.7.12. Βεργέτη, Μαρία. «Σύντομη αναδρομή στην ιστορία του ποντιακού ελληνισμού της πρώην Σοβιετικής Ένωσης», 25-29, στο Κούλα Κασιμάτη, Βασίλης Μάος, Βλάχης Αγτζίδης, Μαρία Βεργέτη, και Αντώνης Ραγκούσης. *Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: Κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, 1992.

Το δημοσίευμα αυτό αποτελεί το Κεφάλαιο I του προαναφερθέντος συλλογικού έργου, το οποίο επιχειρεί καταγραφή και ανάλυση των δημογραφικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών των Ποντίων μεταναστών από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα στην περίοδο 1985-1990. Το βιβλίο

επισημαίνει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες αυτοί στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής ένταξής τους στον ελλαδικό χώρο. Το Κεφάλαιο I παρουσιάζει την ελληνοποντιακή κοινωνία στην πρώην Σοβιετική Ένωση από το 1917 μέχρι το 1991.

4.7.13. Αποστολίδης, Λ., Ν. Δουκάκης, Μ. Βεργέτη, Α. Λάμπρου, και Σ. Τσολακίδου. *Τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση-Επιμόρφωση-Απασχόληση*. Αθήνα: ΚΕΜΕΤΕ/ΓΣΕΕ, 1988.

Στο συλλογικό αυτό έργο παρουσιάζεται η ιστορία του θεσμού της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, η δομή και η λειτουργία του συστήματος της τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης-επιμόρφωσης όπως διαμορφώθηκε τη δεκαετία του 1980, και οι δυσλειτουργίες του συστήματος. Προτείνονται μέτρα για τη βελτίωσή του.

4.8. Διδακτορική Διατριβή

Βεργέτη, Μαρία Κ. *Εθνοτοπική ταυτότητα: Η περίπτωση των Ελλήνων του Πόντου*. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο, 1993.
<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/2548> και
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/2548#page/1/mode/2up>

Η διατριβή εξετάζει τη συλλογική ταυτότητα του ποντιακού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο. Στην ποντιακή ταυτότητα έχει αποδοθεί ο χαρακτηρισμός *εθνοτοπική*. Εθνοτοπική ταυτότητα μπορεί να οριστεί η ταυτότητα της κοινωνικής ομάδας, μέλους ευρύτερου έθνους, που μεταναστεύει μαζικά από τον τόπο καταγωγής της, χωρίς δυνατότητα μαζικής επιστροφής σ' αυτόν. Η ταυτότητα δεν είναι εθνική ή εθνοτική γιατί η ομάδα αποτελεί τμήμα ευρύτερου έθνους και δεν είναι τοπική γιατί έχει χαθεί ο γεωγραφικός χώρος αναφοράς.

Το ερευνητικό πλαίσιο απετέλεσε η περιοχή της Αθήνας-Πειραιά. Η επιλογή της πρωτεύουσας για τη διεξαγωγή της εμπειρικής έρευνας οφείλεται στο ότι η μελέτη των μηχανισμών διατήρησης της ταυτότητας μέσα από συνεχείς επί δεκαετίες διαδικασίες μετασχηματισμού παρουσιάζει περισσότερο ενδιαφέρον σε ευνοϊκό για τις διαδικασίες αφομοίωσης χώρο.

Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε κυρίως η βιογραφική προσέγγιση, η οποία θεωρήθηκε ως η καταλληλότερη για την ανάλυση του περιεχομένου των συνεντεύξεων και την παρουσίαση των συμπερασμάτων με βάση την κοινή εμπειρία σε θέματα ταυτότητας. Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στη διαπίστωση ότι άτομα που έχουν εκτεθεί σε κοινές βιωματικές συνθήκες από ένα σημείο και μετά (σημείο κορεσμού) επαναλαμβάνουν τις ίδιες εμπειρίες και τις ίδιες λίγο-πολύ αντιδράσεις. Πραγματοποιήθηκαν 92 προσωπικές συνεντεύξεις με άτομα διαφορετικών γενεών από το Μικρασιατικό Πόντο και με άτομα πρώτης γενιάς από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Χρησιμοποιήθηκαν όμως συμπληρωματικά και άλλες μέθοδοι, όπως η συμμετοχική παρατήρηση, κατά την περίοδο 1986-1992, προσωπικές συνεντεύξεις βάθους με εκπροσώπους κρατικών φορέων για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες αποκατάστασης αστών και αγροτών Ποντίων προσφύγων, και η εμπειρική έρευνα σε επίπεδο ποντιακών συλλόγων στην περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας.

Ο τόπος καταγωγής, έστω και ως μνήμη, κατέχει κεντρική θέση στη διαμόρφωση της συλλογικής ταυτότητας ενός κοινωνικού συνόλου. Η ταυτότητα αποτελεί δυναμικό φαινόμενο που αναπροσαρμόζεται συνεχώς με τη χρήση διαφορετικών κριτηρίων σε διαφορετικές εποχές. Στην περίπτωση του ποντιακού ελληνισμού η συλλογική ταυτότητα εκφράζει μια κοινωνικοψυχολογική αίσθηση ταύτισης, που πηγάζει όχι μόνο από το κοινό παρελθόν αλλά και από τον ιδιαίτερο τρόπο ένταξης και σχέσης της ομάδας σε επίπεδο οικονομικό, πολιτισμικό και ιδεολογικό με την ευρύτερη ελληνική εθνική ομάδα. Οι τρόποι και τα σύμβολα επικοινωνίας συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ταυτότητας. Η ταυτότητα στην πορεία μετεξέλιξής της στον ελλαδικό χώρο από τη δεύτερη μέχρι την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα χαρακτηρίζεται από σημαντικές αναπροσαρμογές. Σήμερα η ποντιακή ταυτότητα εκφράζεται από την τρίτη γενιά ως δικαίωμα στην ιστορική και πολιτισμική ιδιαιτερότητα. Το δικαίωμα αυτό δεν δηλώνει τάση απόσχισης, αλλά αντιθέτως η διεκδίκησή του αποτελεί παράγοντα ισχυροποίησης της κοινής ελληνικής εθνικής ταυτότητας. Η εθνοτοπική ταυτότητα αντιμετωπίζεται ως αναπόσπαστο τμήμα της ευρύτερης εθνικής. Διαμορφώνεται μ' αυτό τον τρόπο μια ιδεολογία εθνισμού και όχι τοπικισμού.